

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET FOLYÓIRATA

CXXXVIII. évfolyam • 2003. január

ALAPÍTVÁ

1862-BEN

Erdei Iskola a „nyugati végeken”

A Szombathelyi Erdészeti Rt. rövid és hosszú távú stratégiai tervében kiemelten fontos szerepet kapott, hogy társadalmunk meggyénk erdőgazdálkodásáról hitteles és valós képet kapjon.

E cél megvalósításának egyik fontos állomása volt 1996. június 11-én a Stájer-házi Erdészeti Múzeum megnyitása a Kőszegi hegyen. (A múzeum azóta is kedvelt turisztikai „célpontja” a hegyet járó turistáknak és természetjáróknak, népszerűségét fémjelzi, hogy volt olyan nap, amikor 642 látogató váltott belépőjegyet a múzeumba!)

Idén ősszel, október 16-án újabb jelentős állomáshoz érkeztünk: ünnepélyes keretek között megnyitotta kapuit a *Stájer-házi Erdészeti Erdői Iskola*.

Az iskola megnyitó ünnepségén *dr. Pető József* vezérigazgató – aki egyben az OEE Szombathelyi Csoportjának elnöke is – mondott köszöntőt és köszöntö meg az FVM Erdészeti Hivatalának támo-

gatását, mellyel komoly anyagi segítséget adtak terveink megvalósításához.

Ezt követően *Barátossy Gábor*, az FVM Erdészeti Hivatalának elnöke mondta el avató beszédét és nyitotta meg Vas megye első erdészeti erdei iskoláját.

nem utolsósorban erdőgazdálkodásunkról!

Reméljük, hogy a XXI. század felnövő nemzedékei hitelesebb, jobb és egyben pozitívabb képet kapnak erdőgazdálkodásunkról, és a jövőben az erdőszben nem „erdőirtót” hanem az erdőt szerető, hozzáértő gondos gazdát látnak!

A mi tisztünk erdészeké – hisz ezt helyettünk senki nem teszi meg –, hogy a mai magyar társadalommal elfogadtassuk, hogy az erdősz az erdőben, az erdőből, de alapvetően az erdőért él és dolgozik!

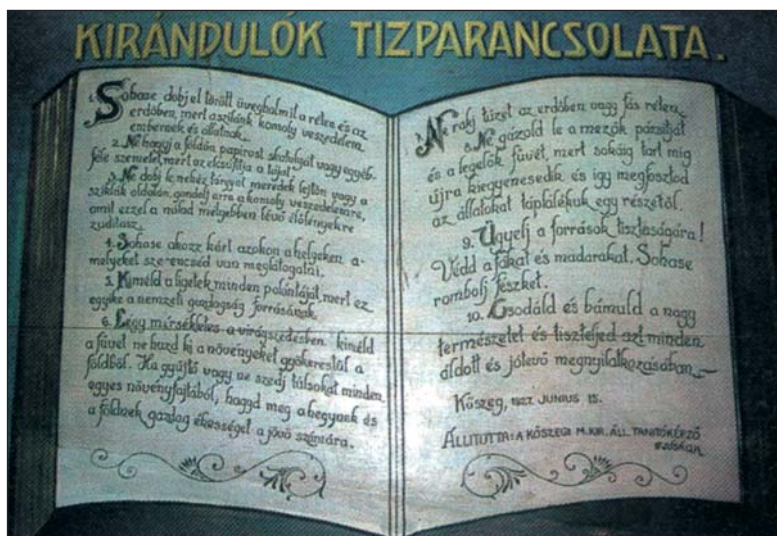
Örömmel nyugtáztatjuk, hogy a XVIII. század közepén épült erdészházak méltón szolgálják ma is erdő-

gazdálkodásunkat.

A két létesítmény tükröt tart társadalmunk elé, melyben erdőgazdálkodásunk múltja, jelene és jövője tekint vissza ránk.

Bejczy Péter

iskola- és múzeumigazgató

Azóta már a tényleges „oktatás” is elkezdődött – elsősorban általános iskolásokat fogadunk –, hisz gyermekkorban lehet megfelelő szemléletet kialakítani a természetről, az erdőről és

A harmadik oldal

Manapság száznegyven év még egy tölgy vagy bükk életében is szép kor. Egy újság életében tekintélyt parancsoló. Méltóságteljes öregúr. Aki már nemigen változtatja a felöltőjét. Az Erdészeti Lapok sem tette gyakran száznegyven éves története folyamán.

Pedig hát zaklatott világ vette körül. Fél évszázadosan átélt egy világégést, mindjárt ezután - a sajátos köztársaság elől - inkább barlangba bújt nébány bónapig - csak ne zaklassák. Belső tartalmát tápláló közege alaposan lesóványodott, de nem adta fel. Fogadott mindenkit, aki nem sajnálta a fáradságot és mondanivalója is volt elég. Nemhogy a kabátot nem kellett cserélni, de az alsóneműt sem. Az ingeket meg különösen nem keverte össze.

Alig százévesen összeroppant. Nem a kor miatt, hanem mert megalázták, mert bozzászokott, hogy kimondhatja az igazságot. Mint ahogy addig tette. Ott állt kopottas kabátjában, önérzetében megbántva és tudta, hogy át kell öltöznie. Hallotta a szabóoló csattogását. Sokáig feszengett az új mundérban. Hja, majd' száz év után már oda a gyermekies öröm az új bolmik láttán. És mégis örömet lelte abban, hogy tevékeny részese volt a magyar erdőgazdálkodás aranykorának. Újságtelekületéből adódóan azonban hiányzott az erdő, a természet összetartó (selmeci) szellemisége, a szabad véleménynyilvánítás sokszínűsége.

Az új kabátban bennfelejtett tűt hol itt szúrta, hol ott karcolta, egy-egy csepp vérét ejtve. Negyven év alatt szép lassan, de véstesen legyengült. Magára maradt. Jószerivel csak a tudomány képviselői tartották benne a lelket. Éppen tíz éve kapott ismét új kabátot, a régiek alapján tervezgetve, egy fedőlapba gyűjtve az elmúlt, közel másfélszáz év címlap-kaleidoszkópját. Ám ez mára megkopott.

Hogy milyen lett az új? Az egyiknek tetszik, a másiknak nem. Mától itt áll buszonöt sornyi hely a harmadik oldalnak is. Szeretnénk, ha többen írnának ide örömeikről, sikereikről vagy az is, aki buszonöt sorban akár buszonötöt suhint a szakmai visszasságok ülepére. Mert ez az oldal nem csak a szerkesztőé.

Pápai Gábor

Tartalom

Solymos Rezső: A tudás a társadalom és az erdő jövőjének záloga	2	
Csepregi Imre–dr. Koloszar József: Új gyérítési eljárások első hazai tapasztalatai	4	
EU-csatlakozás	6	
Csóka Péter: A PHARE projektről.....	9	
Fekete Zsófia: Az élelmiszerbiztonság és a zártkertes vadtartás	10	
Lakatos Ferenc: Hagyni vagy nem hagyni?	12	
	Horváth Béla–Kocsó Mihály– Mészáros Károly– Traser György: Az erdei tűzkárok elleni védekezés fejlesztése	14
	Madas András Zólyomi Bálint Emlékérmeket kapott	18
	Szoboravató Ásotthalmon	20
Az év fája: a hegyi juhar	22	
Bartha Pál: Magánerdő és természetvédelem	24	
Birtokba kell venni a szülőföldet	25	
A molyhos tölgy méhészeti jelentősége	25	
Találomra	26	
Legyen világosság!	27	
Egyesületi hírek	29	

A tudás a társadalom és az erdő jövőjének záloga!

Az erdészettudomány, a faanyagtudomány, továbbá az erdő-, a vad- és a fa-gazdaság szempontjából is jelentős összefüggésekre hívta országunk miniszterelnöke az elmúlt év végén az akadémikusokat, az egyetemi rektorokat és a gazdasági élet kiemelt képviselőit. Az volt a célja, hogy a tudomány és a gazdasági élet megjelent reprezentánsait tájékoztassa a jövőt illető tervekről, amelyekben a tudomány szerepe alapvető jelentőségű és a tudás társadalmának a felépítése elengedhetetlen követelmény. 2002. december 9-én került sor a rendezvényre, amelynek helye Budapesten a Vigadó nagyterme volt. A témakörben először a miniszterelnöki előadás hangzott el. A résztvevők egyetértéssel fogadták többek között azt a hangsúlyozott megállapítást, hogy az ország jövőbeni fejlődése és a tudás szerves kapcsolata a versenyképesség nemzetközi porondján is döntő jelentőségű. Az érdeklődéssel kísért előadást az oktatási, valamint a foglalkoztatási és munkaiügyi minisztereknek, az akadémia elnökének, továbbá a svéd akadémia magyar származású tagjának, Miskolc város polgármesterének és a BKE rektorának az előadásai követték. A vezérelőadásból és a többiek közül egyaránt kitűnt, hogy Magyarország jövőjének egyik záloga a tudomány, az új kutatási eredmények hasznosítása és a magasan képzett szakember. Az elhangzottak többek között Széchenyi Istvánnak a kímült emberfőről a múltban megfogalmazott álláspontját vetítették előre.

Az elhangzott általános érvényű igazságok az erdészeti, faipari kutatásra és oktatásra is érvényesek. Joggal szoktuk hangsúlyozni szakembereink képzettségének magas színvonalát. Hosszú távon erre csak akkor nyílik lehetőségünk, ha a nemzetközi mezőny kiszélesedett palettáján (EU stb.) továbbra is kellő színvonalú lesz erdészeti, faipari kutatásunk és szakoktatásunk. Ezzel együtt kell kiemelni a tudományosan megalapozott gyakorlatot, az új évezred követelményeinek megfelelő termelési eljárásokat, a prioritások változásait és a belőlük fakadó bonyolult jóléti feladatokat. Többek között ezért is érdemes odafigyelni a 2002. december 9-én elhangzottakra. A fontosabb megállapítások közül néhányat vázlatosan ismertetek.

A 21. század legfontosabb erőforrása a tudomány, amelynek működési előfeltételeit a tudás alapú társadalom teremti meg, amely egyúttal a tudományos eredmények legnagyobb haszonélvezője is. A kimerülőben levő anyagi erőforrások fenyegető veszedelmével egy időben jelenkezik az a felismerés, hogy a tudomány emberi léptékekkel tekintve kimeríthetetlen. Ennek megfelelően képes arra, hogy a társadalmi, gazdasági élet legsúlyosabb problémáira nézve (az erdészetre is) megoldásokat találjon. A kormányzati szintű állásfoglalás értelmében kedvező partneri viszonyt kell teremteni a tudomány, a gazdasági élet és a kormányzat között. Ezt a viszonyt, a gyümölcsöző kapcsolatot kell továbbfejleszteni, erősíteni az erdészeti területén is.

A versenyképesség növelése a társadalom minden szintjén követelménnyé vált, amelynek alapja a hozzáadott érték előállításának a képessége a sokrétűen hasznosítható tudás birtokában. **Kulcskérdés** az, hogy hol és hogyan válik eladhatóvá a tudás, amely Magyarország legjelentősebb tőkéjének tekinthető, amely többek között vonzza a külföldi tőkét is. Össze kell ezért kapcsolni a tudást a gazdasággal, amelyhez a tudás társadalma szolgáltatja a stabil alapot. A tudás társadalma akkor alakul ki és működik hatékonyan, ha biztosítva van az esélyegyenlőség a tudás, a felhasználói ismeretek, a felhasználói hozzáértés, valamint a felhasználói adatelérés megszerzésében.

Az egyes szakterületeken kiemelkedő képzettségű **szakemberekre** van szük-

ség a szakmunkástól az akadémikusig. (Persze elgondolkodtató, hogy e helyes állásponttal majdnem egy időben hívták vissz-sza az erdészeti rt.-k igazgatóságai-ból és felügyelőbizottságaiból az erdész szakemberek többségét. Helyüket elsősorban erdészeti képzettséggel nem rendelkezőkkel töltötték be. Lebetséges lenne, hogy a kormányzati állásfoglalás nem vonatkozná az ÁPV Rt-re? Vagy ezen testületekben nincs szükség az eddigi erdészeti szakismeretekre?)

A kormány támogatja a tudományos kutatást, mert az ország, amely nem képes a tudás magas szintjén gazdálkodni, elmarad. Újabban már egyre gyakrabban hangzik el a megállapítás, hogy drágul a magyar munkaerő. Ez természetes akkor, ha a munkaerő versenyképes és általa a tudás beépül a termelésbe. Csak ez tekinthető az egyetlen járható útnak!

A magas szintű tudást szolgálják a Tudásközpontok, amelyeket az egyetemek környezetében, az egyetemi városokban célszerű létrehozni. Öröndetes, hogy Sopronban eredménnyel járt a kezdeményezésünk, amely szerint hamarosan létrejön az Akadémia Soproni Tudós Társasága. Az Akadémiai Klub keretében már létrehoztuk a „Selmeci”, asztaltársaságot, amelynek kiemelkedő célja a szaktudás és tudomány támogatása, a soron levő szakmai kérdések kötetlen megvitatása az illetékes vezető személyiségekkel. Ehhez kapcsolódva említem meg, hogy létrehoztuk a NYME Erdőmérnöki és Faipari Mérnöki Karait támogató akadémikusok csoportját is.

A tudományos eredmények növelése, és az eredményeket hasznosító termelés érdekében a 21. század nemzetstratégiájának kell tekinteni a **tudománypolitikát!** A politika és a tudomány hosszú ideig elbeszél egymás mellett. A tudás mindenkor hatni akart a politikára. Napjainkban a tudomány és a politika kölcsönösen hat egymásra. Közös cél legyen: az emberek javát szolgálni, az ember szükségleteinek és reális igényeinek a kielégítését elősegíteni. Ezen belül a tudomány feladata a természet megismerése és megértése, az ember életminőségének, egészségének, szabadságának a növelése. Ezt szolgálta és szolgálja az erdészeti, faipari kutatás is

Az erdészeti tudománypolitika írásos megfogalmazásának és kormányzati

sztintű jóváhagyásának is eljött az ideje. Szakterületünkön a kutatási témák nagyobb része csak hosszú távú, több évig (évtizedig) tartó kutatással hozza meg a kívánt eredményt. Sajnálatos, hogy az évtizedekkel ezelőtt megkezdett kutatások, kísérleti területek egy részének kezelése megszűnt vagy hátrányt szenvedett, mert az átmeneti pénzhány fenntartásukat nem tette lehetővé.

Az EU-nak 2010-ig a világ legversenyképesebb és legdinamikusabban fejlődő gazdaságává kell válnia. Ez vonatkozik az erdő-, vad-, és fagazdaságra is! Olyan tudáspolitikát kell tehát kidolgozni valamennyi tagállamnak, amely a versenyképesség, valamint a társadalmi fejlődés motorja és az életminőség előmozdítója. Mindez akkor valószínűsíthető, ha a tudomány területén a szolgáltató szemlélet a meghatározó. A tudomány nem zárkozhatsz elefántcsonttoronyba. Sokszor kifejtettem már álláspontomat, akadémikusi hitvallásomat, amely képletes megfogalmazásom szerint így szól: „Az Akadémiának ki kell vonulnia az erdőbe és az erdőbe kell hozni az Akadémiára.” Más szóval az erdészeti szaktudománynak az erdőben kell realizálnia és az erdő problémáit megoldásra be kell hozni az Akadémiára, ahol számos diszciplína művelője szorgalmazhatja az erdészeti fejlesztést is.

A feladatok megoldása érdekében megerősítik a Tudáspolitikai kabinet működését, amelynek az elnöki teendőit az ország miniszterelnöke vállalja. Ezzel kifejezésre kívánja juttatni a tudomány iránti elkötelezettségét, amely nem csak szavakban és erkölcsi támogatásban nyilvánul meg, hanem anyagiakban is.

A kutatás a gazdaság, a tudomány és a technológia között szoros az összefüggés. **A tudás a bajtörő.** Ezért az innovációt támogató politikák az elsőbbség. A tudás létrehozása és hasznosítása a szakképzés útján valósul meg. Öröndötes, hogy Magyarországon a felsőfokú végzettségűek száma az 1997. évi 643 ezer főről 2000-re 756 ezer főre emelkedett, a vállalati kutatók 1955 főről 3901 főre. Ennek ellenére elmaradtunk az EU átlagtól.

2003-ban törvény készül az **innovációról**. Kiemelt szempont lesz a kutatói mobilitás megerősítése. A Nemzeti Kutatási Fejlesztési Program (NKFP) alapszerint működik tovább. Ennek keretében több erdészeti, faipari téma is kap jelentős támogatást. Nemzetközi Kutatási és Fejlesztési tanácsadó és információs iroda létesül.

A tudás társadalmában a foglalkoztatás és a munkakultúra a magas szelle-

mi tudás figyelembevételével kell, hogy alakuljon. Magyarország vonzerejét ne az olcsó, hanem a magas színvonalú munkaerő jelentsse! A szaktudást meg lehet és kell fizetni. Ezt díjazza a nemzetközi vállalkozások is. A mai tudás szintje a jövőben nem lesz elegendő. Befejezett tudás nincsen. A továbbképzésnek nagyobb hangsúlyt és szerepet kell adni.

A legszűkebb keresztmetszete jelen kor társadalmának az erkölcs, a tudás és a tehetség (R. Lorey) Az érték meghatározója a tudás, a tehetség és az erkölcs szorzata. Ha az egyik tényező nulla volna, abban az esetben az érték is nulla lenne. Különösen vonatkozik ez az erkölcsre, az etikai normák betartására!

Az áru értékét a befektetett szellemi érték határozza meg elsősorban. A hozzáadott szellemi érték a versenyképesség egyik meghatározója. Az ország helyzete attól függ, hogy milyen mértékben tudja a tudást és az információt hasznosítani.

A K + F támogatást ezért 2010-ig a GDP 3%-ára emelik. Jelenleg ez az USA-ban 2,6%, Japánban 2,9 %, az EU-ban 1,9%, Magyarországon 0,94%.

Olyan szellemi tőkére van az országnak szüksége, amely segítségére van a termelésnek. A szellemi tőke elsősorban a tudományos iskolákban termelhető új-

ra. Az erdészeti területén is kialakultak az évtizedek során a szakma tudományos iskolái. 2003-ban pályáztunk egy, az ERTI keretében működő tudományos iskola támogatására, amelyet az Országos Tudományos Kutatási Alap (OTKA) pénzügyi kerete tesz lehetővé.

A kutatási fejlesztési ráfordítások Magyarországon főleg a vállalati szférában emelkednek lassan. A költségvetési viszonyított arány 0,32%. Az optimális 60–40% lenne (költségvetés–vállalati szféra). Az erdészeti kutatás sajátosságai miatt elsősorban a hosszú távú költségvetési finanszírozás jelenti a kedvező megoldást. Indokolt lenne és a lehetőség is megteremthető arra, hogy az ÁPV Rt.-hez tartozó erdészeti Rt.-k több évig, esetleg évtizedig tartó kutatási témák megoldását együttesen finanszírozzák.

Az EU-hoz való csatlakozás reményeink szerint a kutatás támogatását is megnöveli. A magyarországi kutatás már jelenleg is számottevően részt vesz a közös kutatásokban. Ennek előnyeit igazolja többek között az, hogy az 5.sz. EU kutatási keretprogramba például Magyarország 1999–2001 között befizetett 31,6 millió ECU-t, visszakapott 47,9 milliót.

A tudományos fejlődést igazolja, hogy amíg a kutatási eredmények régebben 20–30 év alatt, jelenleg 5–6 év alatt kétszereződnek meg. Ez egymagában figyelmeztet arra, hogy valamennyi szakterületen fokozni kell a folyamatos tanulást, továbbképzést. Természetesen ez vonatkozik ránk, erdészekre is.

Egy ilyen nagy jelentőségű tanácskozásnak, mint amilyen a 2002. december 9-én tartott volt, a legjelentősebbek közül is csupán néhány kiemelkedő megállapítását, gondolatát lehet egy rövid beszámolóban összefoglalni. A rendezvény eredményességét az is igazolja, hogy az elhangzott miniszterelnöki ígéret szerint ilyen jellegű megbeszélésekre a továbbiakban **félévenként** kerül sor. Reményeink szerint ezeken az erdő-, a vad- és a fagazdaság tudományos és gyakorlati kérdéseit egyaránt szóba hozhatjuk. Van mondanivalónk.

A Nyugat-Magyarországi Egyetem Erdőmérnöki Karán 2003. szeptember 1-től természetvédelmi mérnöki képzés indul. Az oktatás nappali formában, 6 szemeszteren át történik, és természetvédelmi mérnöki diplomát lehet szerezni.

Várjuk mindazok jelentkezését, akik elhivatottságot éreznek a fenti szakterület iránt.

Bővebb információt a Nyugat-Magyarországi Egyetem Erdőmérnöki Kar Dékáni Hivatala nyújt:

tel.: 99/518-135
e-mail: fdooffice@emk.nyime.hu

Új gyérítési eljárások első hazai tapasztalatai

A természetközeli erdőgazdálkodás erdőművelési eljárásaival szemben egyre inkább igényként jelenik meg a szabályosság (térbeli rendre való törekvés) mellőzése az erdőnevelés során.

Az igényt indokoló érv szerint az érintetlen erdő faállományában a fák elhelyezkedését illetően semmiféle szabályosság sem fedezhető fel, azt első sorban a termőhely változatossága határozza meg.

A XX. században több erdész-kutató és gyakorlati szakember próbálkozott olyan erdőnevelési módszerek kidolgozásával, amelyek közelítenek az erdő természetes életfolyamataihoz, nélkülözik a szabályos térbeli rendet, s ugyanakkor a minőségi faanyagtermelést is biztosítják.

Közülük a legismertebb és leginkább elterjedt két módszer a *célátmérős és a minőségi csoportos gyérítés*.

A *célátmérős (Zielstärke Nutzung)* gyérítés lényege az, hogy a faegyedek térbeli elhelyezkedésüktől függetlenül kitermelésre kerülnek, ha elérték bizonyos vastagsági méretet (célátmérő), illetve kivágják azokat is, amelyek gyenge növekedésük miatt ezt a vastagságot várhatóan sohasem fogják elérni. A térbeli rendet illetően csak arra ügyelnek, hogy a faállományban nagyobb lékek, üres foltok ne keletkezzenek. Az első célátmérős beavatkozásra a szálás életfázisban kerül sor, addig válogató gyérítéssel dolgoznak. A módszer első sorban az ún. plasztikus fafajok állományaiban alkalmazható. Létjogosultságát két okkal magyarázzák (Reininger, 1989):

- nem minden fafaj esetében érdeemes a túl nagy méret elérése, mivel az a faipari feldolgozást megnehezíti, vagy a faanyag kitermelését és szállítását aránytalanul megdrágítja,
- az idő előtt túl nagy méreteket elérő fák betegségekre, károsításokra fogékonyabbak, így további „hízalásuk” kockázatos.

A módszert Németországban fejlesztették ki az 1960-as években.

A *minőségi csoportos gyérítés* is német kutatók (elsőként Heck, 1898) nevéhez fűződik. Ők hívták fel a figyelmet arra, hogy az erdőben a legjobb növekedésű faegyedek a termőhely mozaikosságát követve kisebb-nagyobb csoportokban jelennek meg, nem zavarva egymás növekedését idősebb korban sem. Megfigyeléseik alapján dolgozta ki

Kató Ferenc 1973-ban a róla elnevezett módszert, amelynek lényege az, hogy az erdőnevelés során a *pozitív szelekció nem az egyes javafák, hanem a javafacsoportok érdekében történik*. A csoportok közötti állományrészekben inkább negatív szelekció történik. Kató (1990) bebizonyította – a négyzetes- és háromszögműkötetést, illetve a véletlenszerű elosztást összehasonlítva –, hogy mindegyik elosztásnál, hasonló törzsszám esetén, megvan a fák szükséges élettere. Az egymáshoz közel álló jobb növekedésű fák nem a véletlen művei, ugyanis számukra is rendelkezésre áll a szükséges növekedési terület. Véleménye szerint a jobb növekedéshez nem szükséges a törzs pontos elhelyezkedése.

Kató kísérleteinek helyszíni tanulmányozása után az Erdészeti és Faipari Egyetem Erdőművelés Tanszéke 1991-ben a Soproni-hegység bükkös és kocsánytalan tölgyes faállományaiban kísérletet állított be a módszer hazai alkalmazására.

Faállmányszerkezeti tényezők változása
7 vegetációs időszak (1995. február – 2001. október)

Jellemzők	1995 gyérítés előtt	1995 gyérítés után	2001 (85 év)
Minőségi csoportos gyérítés			
N (db/ha)	532	280	280
H (m)	26	28	29
D _{1,3} (cm)	32,3	37,7	38,4
G (m ² /ha)	43,7	31,3	32,4
V (m ³ /ha)	659	502	561
Válogató gyérítés (kontroll)			
N (db/ha)	448	272	272
H (m)	25	28	30
D _{1,3} (cm)	34,9	38,7	40,2
G (m ² /ha)	42,9	32,0	34,5
V (m ³ /ha)	670	524	590
Célátmérős gyérítés			
N (db/ha)	504	348	348
H (m)	26	27	29
D _{1,3} (cm)	32,7	35,3	36,7
G (m ² /ha)	42,5	34,0	36,8
V (m ³ /ha)	662	536	598
II. fatermési osztály			
N (db/ha)	-	-	395
H (m)	-	-	29
D _{1,3} (cm)	-	-	33,4
G (m ² /ha)	-	-	34,7
V (m ³ /ha)	-	-	558

Az egyes parcellákon a gyérítést a következő szempontok szerint végeztük el (lásd táblázat):

1. parcella: minőségi csoportos gyérítés

A beavatkozás elsősorban a csoportokon belüli és azok között lévő vékonyabb faegyedek kivételére szorítkozott (a kivágott törzsek 80%-ának mellmagassági átmérője kisebb volt az átlagosnál).

A nevelővágás eredményeként a törzsszám 44%-kal, a fatérfogat 24%-kal, a körlap pedig 28%-kal csökkent.

A faállományban nagyobb fedetlen foltok nem keletkeztek.

2. parcella: válogató gyérítés

A beavatkozás itt is a gyengébb növekedésű faegyedeket érintette erőteljesen (a kivágott törzsek 78%-ának kisebb volt a mellmagassági átmérője az átlagosnál). A nevelővágás során a törzsszámot 37%-kal, a fatérfogatot 22%-kal, a körlapot pedig 25%-kal csökkentettük.

3. parcella: célátmérős gyérítés

A kezelés tervezése során a célátmérő-tartományt 46-55 cm-ben határoztuk meg, így kivágtunk minden 45 cm-nél vastagabb és 25 cm-nél kisebb mellmagassági átmérőjű fát (a kivágott törzsek 74%-a az átlagos mellmagassági átmérőnél vékonyabb méretű volt). A beavatkozás a törzsszámot 27%-kal, a fatérfogatot 19%-kal, a körlapot pedig 20%-kal csökkentette.

A nevelővágások óta hét vegetációs időszak telt el, amikor ismét megvizsgáltuk a parcellák faállományszerkezetét.

Mindhárom parcella faállományára jellemző, hogy az erőteljes gyérítések hatására nagy folyónövedék – a parcellák számozásának sorrendjében 8,4- 9,4- 8,9 m³/ha/év – képződött. *Lényeges különbség az egyes kezelések hatására nem keletkezett.* A lombsátor a 7 év alatt teljesen záródott mindhárom parcellán.

Érdekes jelenségre figyelhetünk fel, ha a három parcella faállományszerkezetét összehasonlítjuk a bükkösökre *Mendlik* (1980) által kidolgozott erdőnevelési modell adataival (II. fatermési osztály 85 éves életkor, I. táblázat). Megállapítható, hogy *mindhárom parcella törzsszám-adatai jelentősen elmaradnak a modell számértékeinél, míg a fatérfogat értékei valamivel meghaladják azokat.* A jelenség oka a bükk ún. „plaszticitásában” keresendő – esetünk-

ben az alacsonyabb törzsszámhoz nagyobb mellmagassági átmérők tartoznak.

A további kezelések előrejelzéséhez célszerű megvizsgálni a parcellák faállományainak *mellmagassági átmérő megoszlását*, illetve annak változását (I. ábra) is. A gyérítés óta eltelt időszakban a törzsszám egyik parcellán sem csökkent, így a mellmagassági átmérők változását akár törzsenként is lehetne értékelni, ehelyett azonban érdemes azt vizsgálni, hogy a különböző kezelések hatására a vastagodás mértéke eltér-e?

A faállomány nagy méreteire való tekintettel a 40 cm-nél vastagabb törzsek *arányának változását* érdemes összehasonlítani: a *minőségi csoportos gyérítéssel* kezelt parcellán a beavatkozás után az *arány 27% volt, amely 7 év után 31%-ra nőtt.* A hagyományos válogató gyérítés hatására az *arány 31-ről 37%-ra módosult.* A legnagyobb változás a *célátmérős gyérítés* hatására következett be: *13-ről 28%-ra.*

Ez nem azt jelenti, hogy fatermési szempontból a három eljárás hatékonyságát sorrendbe lehetne állítani, erre egy ismétlés nélküli kísérlet első tapasztalatai még nem elegendők. Az viszont figyelemre méltó, hogy a *szokványostól eltérő új gyérítési módszerek egyelőre nem mutatnak rosszabb eredményeket, mint a hagyományos válogató gyérítés.*

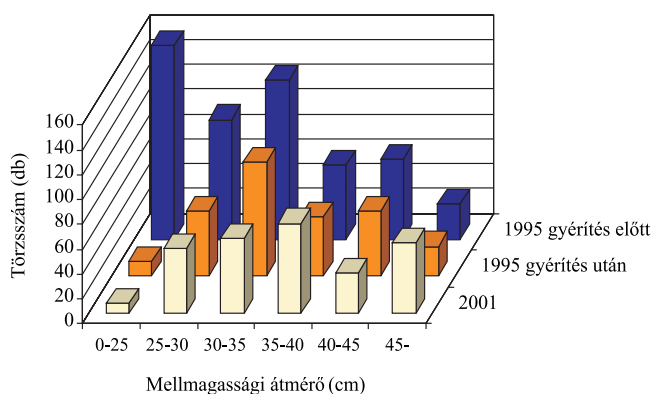
A kísérlet további folytatását illetően célunk kettős. Mivel a faállomány várható vágás-érettségi kora 120 év, el kell döntünk, hogy a felújítóvágás megkezdése előtt szük-

ség van-e további növedékfokozó gyérítésekre. Jelenleg úgy tűnik, hogy nincs – *a célátmérős gyérítéssel kezelt parcella kivételével*, ahol a törzsszám elég magas (a másik kettőhöz képest), s ahol 3-5 év múlva a 45 cm-nél vastagabb törzsek száma a jelenlegi 16 db/ha-ról kb. 44 db/ha-ra fog emelkedni.

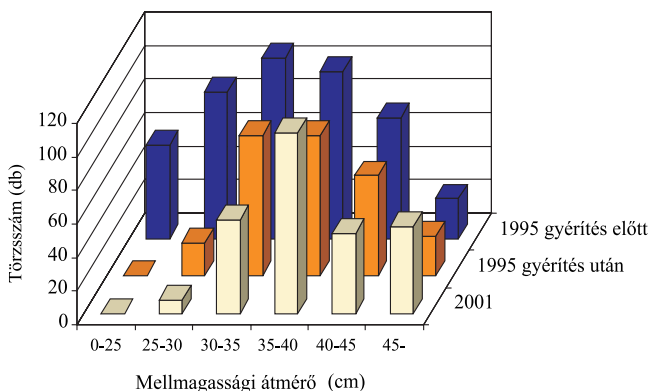
Ezen a parcellán ezt követően a *gyérítés jelleg fokozatosan bontóvágás jellegűvé válik* úgy, hogy először 10, majd 5-5 évenként – az újulat megjelenését is követve – kivágásra kerülnek a célátmérő tartományba benövő faegyedek.

A *hagyományos és a minőségi csoportos gyérítést* reprezentáló faállomá-

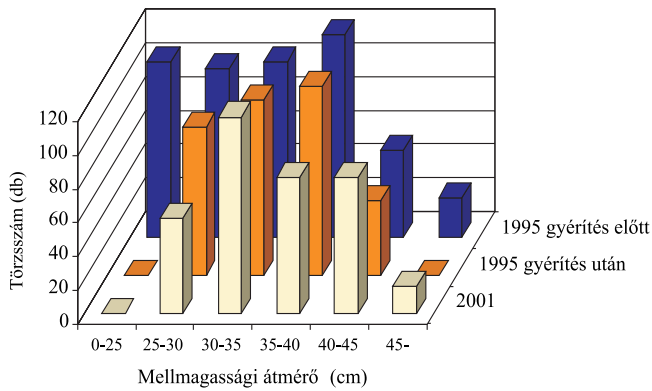
Minőségi csoportos gyérítés törzsszámoszlása

Válogató gyérítés törzsszámoszlása

Célátmérős gyérítés törzsszámoszlása

A parcellák faállományainak mellmagassági átmérő eloszlása

nyok véleményünk szerint több nevelővágást – alacsony törzsszámuk miatt – már nem kaphatnak, a további esedékes fahasználatok már a felújítást célzó bontóvágások lesznek.

Tisztában vagyunk azzal, hogy kísérletünkben messzemenő következtetések még nem vonhatók le, szerény tapasztalataink közlésével az erdőgazdálkodók, a gyakorlati erdőművelők figyelmét szeretnénk felhívni, s talán kérni is őket az új eljárások üzemi méretű, gyakorlati kipróbálására, majd tapasztalataik közlésére.

Összefoglalás

A szerzők három különböző gyérítési eljárás hatását vizsgálták egy bükkös állományban 78-85 éves kor között.

A kísérlet első eredményeként megállapították, hogy a minőségi csoportos gyérítés, hagyományos válogató gyérítés, és célátmérős gyérítés közel azonos hatást gyakorolt a faállomány fatermési tényezőire.

A kísérlet folytatásához kérik a hasonló erdőkezelési eljárásokkal foglalkozó szakemberek, kutatók véleményét javaslatait.

♦ ♦ ♦

Zusammenfassung

Die Verfasser untersuchten die Auswirkungen drei verschiedenen Durchforstungsverfahren in einem Buchenwald im Alter 75-85 Jahre.

Unter ersten Ergebnissen feststellten Sie dass die qualitative Gruppendurchforstung, die herkömmliche Durchforstung und die Zielstärkennutzung auf die Faktoren der Volumenleistung der Beständen fast gleiche Wirkungen ausüben.

Für die Fortsetzung der Versuche bitten die Verfasser um die Meinungen, Vorschlägen der mit ähnlichen Verfahren sich beschäftigen Fachmänner.

Irodalom

Heck, C. R. (1898): Freie Durchforstung. Mündener Forstl. Hefte, H. 13, 18-54. 90

Kaán K. (1905): Erdőgyérítés. Erdészeti Lapok. 44. 8: 623-680

Kató F. (1990): A minőségi csoportos gyérítés. Erdészeti és Faipari Tudományos Közlemények. Sopron

Mendlik G. (1980): Erdőnevelési modellek jelentősége a bükkösök fatermesztésében. Erdészeti és Faipari Tudományos Közlemények. 1: 109-114.

Reininger, H. (1989): Zielstärken-Nutzung. Österreichischer Agrarverlag, Wien

EU-csatlakozás

Az erdészeti információs rendszer fejlesztése (PHARE Projekt) témakörben tartott sajtótájékoztatót az Állami Erdészeti Szolgálat. Dr. Nyujtó Ferenc kabinetfőnök, a projekt Irányító Testületének elnöke ismertette a programot. (Lásd Erd. Lapok 2002. dec. szám.) Richard Lammel projektvezető és Reinhard Ferchland csatlakozási tanácsadó válaszoltak a feltett kérdésekre.

A program célja:

A magyarországi erdészeti ágazat jogi és intézményi hátterének átalakítása az EU követelményeinek megfelelően, valamint a statisztikai, a nyilvántartási és az információs rendszer korszerűsítése.

A várható eredmények:

1. Ahol szükséges, javaslatok új vagy módosított, EU-konform szabályzatok kidolgozására a program által lefedett területeken.

2. Az érintett fő eljárásokat az ÁESZ keretén belül az EU-szabványok figyelembe vételével fejlesztik tovább.

3. Az ÁESZ jelenlegi, hagyományos információs rendszere stratégiájának és struktúrájának fejlesztése.

4. Térinformatika alapú információs rendszer fejlesztése, különös hangsúlyt fektetve az alábbi területekre:

- erdőleltározás,
- erdőtervezés,
- erdészeti hatósági feladatok,
- az erdészeti finanszírozási és támogatási rendszer.

5. Adatkapcsolatok létrehozása az ÁESZ és a partnerek között.

6. A képzési tervek és programok elkészítése, lebonyolítása.

Kérdésre válaszolva megtudtuk azt is, hogy az EU-n belül az állami és a magánerdők aránya a tagországok belülgye, tehát Magyarországot sem fogja nyomás érni a jelenlegi arányok megváltoztatásával.

A sajtótájékoztatót dr. Csóka Péter ÁESZ főigazgató projektvezető irányította.

**Pannónia nyár csemete különböző méreteken kapható.
Ár megegyezés szerint.
Szállítás megoldható.
Hanság Faiskola
Kapuvár
Tel.: 30/975 8235**

A TANÁCS 1999. május 17-i 1257/1999/EK RENDELETE az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garanciaalapról (EMOGA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról, valamint egyes rendeletek módosításáról, illetve hatályon kívül helyezéséről.

VIII. FEJEZET ERDŐGAZDÁLKODÁS

29. cikk

1. Az erdőgazdálkodás támogatása hozzájárul a vidéki térségekben az erdők gazdasági, ökológiai és társadalmi szerepének a fenntartásához és fejlesztéséhez.

2. A támogatás egy vagy több alábbi célkitűzést segít elő:

- a fenntartható erdőgazdálkodás és az erdészet fejlesztése,
- az erdészeti erőforrások megóvása és javítása,
- az erdősitett térségek kiterjesztése.

3. A támogatás csak magánszemélyek, azok társaságai vagy önkormányzatok és azok társaságai tulajdonában levő erdők és területek vonatkozásában adható. Ez a korlátozás nem vonatkozik a 30. cikk (1) bekezdésének hatodik fordulatóban megállapított intézkedésekre.

4. A támogatás hozzájárul a Közösség és a tagállamok által nemzetközi szinten vállalt kötelezettségek teljesítéséhez. Nemzeti vagy alacsonyabb szintű erdészeti programokon, vagy azokkal egyenértékű olyan intézkedéseken alapul, amelyek figyelembe veszik az európai erdők védelméről szóló miniszeri konferenciák által kidolgozott kötelezettségvállalásokat.

5. A Tanács 1992. július 23-i, a Közösség erdőinek tűz elleni védelméről szóló 2158/92/EGK rendeletének* rendelkezései szerint nagy vagy közepes erdőtüz kockázatú térségekként besorolt területekre vonatkozóan a jelen rendelet alapján javasolt intézkedéseknek meg kell felelniük a tagállamok által a 2158/92/EGK rendelet rendelkezései szerint előterjesztett erdővédelmi terveknek.

30. cikk

1. Az erdőgazdálkodási támogatás egy vagy több alábbi intézkedésre vonatkozik:

(* HL L 217. szám, 1992. 07. 31., 3. o. A 308/97/EK rendelettel (III. I. 51. szám, 1997. 02. 21., 2. o.) módosított rendelet.)

– a 31. cikk szerint nem jogosult földterület erdősítése, feltéve, hogy a telepítés a helyi körülményekhez alkalmazkodik és összeegyeztethető a környezeti viszonyokkal,

– olyan erdőgazdálkodási befektetés, amelynek célja az erdők gazdasági, ökológiai vagy társadalmi értékének jelentős mértékű növelése,

– az erdészeti termékek betakarítási, feldolgozási és értékesítési módszereinek fejlesztését és ésszerűsítését szolgáló befektetés: a fa nyersanyagként történő feldolgozásával kapcsolatos támogatott befektetések az ipari feldolgozást megelőző munkaműveletekre korlátozódnak,

– az erdészeti termékek új felhasználási és értékesítési lehetőségeinek elősegítése,

– erdőtulajdonos társaságok létrehozása, amelyek célja a tagok számára történő segítségnyújtás a fenntartható és hatékony erdőgazdálkodás fejlesztésében,

– természeti katasztrófák és tüzek által károsított erdészeti termelőképesség helyreállítása és megfelelő megelőző intézkedések bevezetése.

2. A befektetésekre a 7. cikk második albekezdése kivételével az I. és VII. fejezetekben megállapított szabályok vonatkoznak.

31. cikk

1. Támogatásban részesül a mezőgazdasági területek erdősítése, amennyiben a telepítés alkalmazkodik a helyi körülményekhez és megfelel a környezeti feltételeknek.

A támogatás a telepítési költségeken túlmenően az alábbiakat tartalmazhatja:

– erdősített területek után a gondozás költségeinek fedezésére ötéves időszakra járó hektáronkénti éves juttatás,

– az erdősítésből eredő jövedelem kiesés fedezésére az erdősített területek után legfeljebb húsz évig járó hektáronkénti éves juttatás olyan gazdálkodók, illetve azok társulásai számára, akik az erdősítést megelőzően az érintett földterületen gazdálkodtak, vagy bármely más magánjogi személy számára.

2. Mezőgazdasági területek állami hatóságok által vállalt erdősítése esetében a támogatás csak a telepítés költségeit fedezi.

3. Mezőgazdasági területek erdősítéséért nem adható támogatás

– korai nyugdíjazási támogatásban részesülő gazdálkodóknak,

– karácsonyfa-nevelő telepek létesítésére.

Rövid távon művelt, gyors növesztő fajták esetén erdősítési támogatás csak a telepítés költségeinek fedezésére adható.

4. Az elmaradt jövedelem fedezésére járó éves közösségi támogatás maximális összegeit a melléklet tartalmazza.

32. cikk

1. Az alábbi tevékenységek érdekében az azokhoz kapcsolódó intézkedésekre a kedvezményezettek kifizetésében részesülnek, amennyiben az intézkedések az adott erdők védelmi és ökológiai értékeit fenntartható módon biztosítják, és a végrehajtandó intézkedéseket, illetve azok költségeit szerződésben rögzítették:

– közérdekű védelmi és ökológiai szerepet betöltő erdők ökológiai stabilitásának megőrzése és javítása, amennyiben az ilyen erdők fenntartására és fejlesztésére vonatkozó intézkedések költségei meghaladják az erdészetből származó jövedelmet,

– tűzgátak mezőgazdasági intézkedések révén történő fenntartása.

2. A kifizetéseket a mellékletben rögzített minimális és maximális értékek között határozzák meg a végrehajtott intézkedések tényleges költségei alapján, a szerződésben korábban előírtak szerint.

*1257/1999/EK tanácsi rendelet
végrehajtására vonatkozó részletes
szabályokról*

8. SZAKASZ ERDÉSZET

24. cikk

Az 1257/1999/EK tanácsi rendelet 29. cikkének (3) bekezdése szerinti támogatásból kizárt erdők az alábbiak:

(a) központi vagy regionális kormányzatok, vagy állami tulajdonú vállalatok tulajdonában lévő erdő vagy egyéb fás terület,

(b) királyi tulajdonban lévő erdő és egyéb fás terület,

(c) olyan jogi személyek tulajdonában lévő erdők, amelyek tőkéjének legalább 50%-a az (a) és (b) pontokban hivatkozott intézmények kezében van.

25. cikk

Az 1257/1999/EK tanácsi rendelet 31. cikke szerint az erdősítési támogatásra jogosult mezőgazdasági területet a tagállam határozza meg, és az olyan szántóföldet, gyepterületet, állandó legelőket és élő növények termelésére

használt területeket foglalhat magában, ahol rendszeres gazdálkodás folyik.

26. cikk

1. Az 1257/1999/EK tanácsi rendelet 31. cikk (1) bekezdés második albekezdés második fordulatának alkalmazásában a „gazdálkodó” olyan személy, aki munkaidejének egy lényeges részét mezőgazdasági tevékenységekre fordítja és jövedelmének jelentős része ebből származik a tagállam által meghatározott részletes kritériumok szerint.

2. Az 1257/1999/EK tanácsi rendelet 31. cikke (3) bekezdés második albekezdésének alkalmazásában a „rövid távon termelt gyorsan növő fajok” olyan fajokat jelentenek, amelyek forgási ideje (ugyanazon a helyen két ki-termelő vágás közti időszak) rövidebb 15 évnél.

27. cikk

1. Az 1257/1999/EK tanácsi rendelet 32. cikke alapján nem részesülhetnek támogatásban olyan területek, amelyekre a rendelet 31. cikke alapján támogatást nyújtottak.

2. Az 1257/1999/EK tanácsi rendelet 32. cikke (1) bekezdésének második fordulata szerint mezőgazdasági intézkedések révén fenntartott tűzpázták céljából nem lehet kifizetéseket teljesíteni olyan területekre, amelyek agrár-környezetvédelmi támogatásban részesülnek.

A kifizetések következetes összhangban vannak minden, a közös piaci szervezetek szerinti termelés-visszafo-gással és a közösségi támogatás egyéb korlátozásával, valamint figyelembe veszik a közös piaci szervezetek alapján járó kifizetéseket.

(Az Európai Közösségek Hivatalos Lapja)

**Az OEE
elnöksége és a
szerkesztőség
ezúton köszöni
az újról
jókívánásokat.**

EU-csatlakozás: veszélyek és lehetőségek

A Natura 2000 hálózat bevezetése Magyarországon

A csatlakozásból adódó infrastrukturális fejlesztések, az intenzív mezőgazdasági termelést serkentő támogatások és a hagyományos gazdálkodási módok feladása jelenthetik a legnagyobb veszélyt hazánk élővilágára – hangzott el azon a konferencián, amelyet december 5-én Budapesten rendezett a WWF Magyarország és a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME). A konferencia az európai uniós csatlakozásunk egyik feltételeként kialakítandó Natura 2000 hálózat bevezetését kívánta elősegíteni, amely természeti értékeink védelmének új eszköze lehet.

Az uniós csatlakozás természetvédelmi szempontból számos veszélyt és lehetőséget rejt magában – hívták fel a

figyelmet a szakértők a WWF Magyarország és a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület *Természetvédelem az EU-ban – A Natura 2000 hálózat bevezetése Magyarországon: potenciális veszélyeztető és egyéb tényezők* című konferenciáján Budapesten. A szakmai találkozó fő célja az volt, hogy lehetőséget teremtsen az érintett kormányzati intézmények, civil és tudományos szervezetek, valamint a gazdálkodók közötti véleménycserére, hiszen az elkövetkezendő alig másfél éves intenzív előkészítő munkában és az azt követő megvalósításban szükség van a szereplők közötti szoros együttműködésre ahhoz, hogy a hálózat bevezetése és működése sikeres legyen.

Megvédik az erdőket

Károlyi Jánost, a Közlekedéstudományi Egyesület elnökét a szavazás eredménye szerint két évig dr. Hankó András, a Magyar Földmérési, Térképészeti és Távérzékelési Társaság elnöke követi a megyei elnöki székben. Az elnökségbe pedig tíz szakmai egyesület elnökét választották be. A közgyűlésen részt vett dr. Zettner Tamás, a MTESZ országos elnöke, aki elmondta, hogy az utóbbi időben több oktatási intézménnyel és minisztériummal sikerült szerződésben rögzített kapcsolatot kiépíteniük, és egyre gyakrabban tartanak igényt a szakmai véleményükre. A tanácskozáson Vaspöri Ferenc, az Országos Erdé-

szeti Egyesület veszprémi csoportjának elnöke, az Állami Erdészeti Szolgálat Veszprémi Igazgatóságának igazgatója ismertette a megye erdőgazdálkodásának helyzetét a készülő nemzeti erdőprogram tükrében. Az 1992-es riói környezetvédelmi konferencián alakították ki a Föld erdővagyonával kapcsolatos, erre a századra vonatkozó programot, melyet Agenda 21 néven ismernek. Fontos, hogy megállítsák az erdők pusztítását, hiszen a mezőgazdasági művelés és a települések terjeszkedése miatt évente több ezer hektárral csökken az erdőterület.

(NAPLÓ)

A Nyugat-magyarországi Egyetem Erdőmérnöki Kar Erdővagyon-gazdálkodási Intézete felvételt hirdet

1 FŐ TUDOMÁNYOS SEGÉDMUNKATÁRS részére

Bérezés: bruttó 144 000,- Ft/hó

Feladata: az Országos Erdészeti és Vadgazdálkodási Tesztüzem-hálózathoz kapcsolódó feladatok elvégzése.

Feladatokhoz kapcsolódó (okleveles erdőmérnöki, vadgazdálkodási és környezetmérnöki) végzettség és idegennyelv-tudás előnyt jelent.

Továbbá lehetőséget biztosítunk polgári szolgálatosoknak munkavégzésre az Erdővagyon-gazdálkodási Intézet Tanszékein. A polgári szolgálatos tevékenysége kiterjed az informatika, erdőgazdálkodási és marketing területekre.

Jelentkezni lehet: NYME Erdővagyon-gazdálkodási Intézet, 9400 Sopron, Bajcsy-Zs. u. 4., Telefon/Fax: 99/ 329-911 e-mail: uzeumtan@emk.nyhme.hu

A természetvédelem győzelme a rövid távú gazdasági érdekek felett?

A WWF és társszervezete, a TRAFFIC üdvözlözi, hogy sok veszélyeztetett faj számára kedvező döntés született a nemzetközi CITES-konferencián. A „szerencsések” közé tartoznak a bálnák, a valódi mahagóni, a csikóhalak, az édesvízi teknősök, az ázsiai nagymacsák és két amazonpapagáj-faj. Kedvezőtlen döntés született azonban a cecápá és az óriáscápá esetében. Dr. Susan Lieberman, a WWF-delegáció vezetője szerint „ezek a döntések nemcsak az élővilágra lesznek hatással, hanem azon emberi közösségekre is, amelyek megélhetése a fenntartható kereskedelemről függ. Emiatt különösen fontos lenne, hogy azon fajokra is mielőbb kiterjesszék a védelmet, amelyek még nem kerültek fel a veszélyeztetett fajok listájára.”

A WWF és a TRAFFIC óriási előrelépésnek tekinti, hogy a tíz éve napirenden lévő valódi mahagóni (*Suivetenia macrophylla*) Brazília és Bolívia erős lobbitevékenysége ellenére is felkerült a veszélyeztetett fajok listájára. Ez a döntés még éppen időben született, hiszen ha nem vezetnek be olyan szabályozásokat, amelyek csökkentik a mahagóni törvénytelen kitermelését és csempészetét, akár öt éven belül kipusztulhatott volna a faj, veszélyeztetve a trópusi esőerdők ökoszisztémáját. Ennek megfelelően dr. Susan Lieberman áttörésként értékelte az igen jelentős kereskedelmi értéket képviselő valódi mahagóni felvételét a 2-es számú mellékletbe, majd hozzátette: „A CITES most először szabályozta olyan fajok nemzetközi kereskedelmét is, amelyeket eddig kereskedelmi terméknek, nem pedig az élővilág részeinek tekintettek.”

A Washingtoni Szerződés vagy más néven CITES (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora – Egyezmény a veszélyeztetett vadon élő növény- és állatfajok nemzetközi kereskedelméről) célja, hogy az érintett növények és állatok kereskedelme ne veszélyeztesse fennmaradásukat. A szerződés a kereskedelem szabályozása révén biztosít különböző mértékű védelmet több tízezer veszélyeztetett növény- és állatfaj számára. A nemzetközi természetvédelmi célú egyezmények közül ez az egyik legnagyobb múltra tekintő (1975-ben írták alá) és a legszélesebb körű (161 állam írta alá).

A Phare projektről...

Egy latin mondás szerint (habent sua fata libelli) a könyveknek megvan a maguk sorsa. Az Erdészeti Lapok CXXXVII. évfolyam 12. számában (2002. december) megjelent, „Németország támogatja Magyarországot az európai integrációban” című írás tanúsága szerint azonban úgy tűnik, hogy az újságcikkeknek is. A szóban forgó cikk 2002. legelején született azzal a céllal, hogy a német, ill. a német nyelvű sajtót olvasó szakközönséget tájékoztassa az erdészeti projekt indulásáról. Esetünkben azonban ez nem csupán „egy” erdészeti projekt, hanem az a projekt, amelynek eredményeképpen nem tanulmányok születnek, hanem kézzel fogható termékek, eszközök, működő rendszerek, használható termékek birtokába jut a kedvezményezett. Az EU Phare programjának keretében ez az első, és eddig egyetlen ilyen erdészeti projekt.

Sajnálatos, hogy a cikk magyar fordítása nehezen kideríthető okból majd' egy évvel később, de mindenképpen a projekt kilenc hónapnyi működése után jelent meg, abban a hónapban, amikor az ÁESZ nemzetközi sajtótájékoztatón mutatta be a két éves futamidejű projekt első háromnegyed évének az eredményeit. A cikk tehát a szerzők szándéka szerint „beköszöntő”-nek született, s majdnem epilógus lett belőle.

A HU0102-04 jelű, „Erdészeti információs rendszer kifejlesztése” című Phare projekt egy úgynevezett szolgáltatási és egy szállítási komponensből áll. A projekt összköltségvetése 4 millió euró. Az szállítási komponens informatikai és telekommunikációs hálózati eszközök és alapszoftverek Phare és hazai közbeszerzési szabályok szerinti beszerzését célozza, összesen 1,3 millió euró értékben. A szolgáltatási komponens az uniós csatlakozást szolgáló jogszabályi, eljárási és intézményi fejlesztést biztosítja 2,7 millió eurós költségvetéssel, ebből az 1,7 milliós, úgynevezett partnerségi (twinning) projekt szolgál a jogharmonizáció, az eljárásrend és az informatikai rendszer fejlesztésére. A Phare programokról tudni kell, hogy a megítélt támogatás tulajdonképpen nem a kedvezményezett egyszámlájára utalt összeget jelent, hanem az adott pénzügyi kereteken belül, a kedvezményezett irányításával, szigorú eljárási szabályok alapján, hazai és Európai Unió ellenőrzés és a Magyar Államkincstár erre kijelölt részlegének (CFCU) pénzkezelése mellett a projekt-

tervben kiűzött célok megvalósítását. Esetünkben a szolgáltatási feladatokhoz kiírt tendert a cikkben szereplő konzorcium nyerte meg.

Fontos szem előtt tartani azt, hogy egy harmonizációs célú fejlesztés nem szükségszerűen jelenti azt, hogy az eredmény valami új és lényegesen jobb termék, sokszor csupán arról van szó, hogy az jobban harmonizál. Ez a megállapítás igaz lehet jogszabályra, eljárásrendre, adatáramlásra stb. Amikor tehát azokról a fejlesztésekről beszélünk, amelyek az Unióhoz való csatlakozást segítik, akkor nem arról van szó, hogy rossz vagy alacsonyabb rendű hazai eszközeinket cseréljük le, lehet, hogy egyszerűen csak egyenértékű cserét hajtunk végre, melynek egyetlen eredménye az, hogy az új eszköz egy lényegesen nagyobb és erősebb környezethez jobban illeszkedik.

Fontos az is, hogy a sok évtizeden keresztül elkülönítetten kezelt grafikus adatokat, azaz az erdészeti üzemi térképeket szervesen a rendszerbe illesszük. Mivel az erdészeti igazgatásban szinte minden információ, legyen az leíró vagy grafikus, alapvetően két objektumhoz, az erdőgazdálkodóhoz vagy az erdő-részlethez kapcsolódik úgy, hogy közöttük is kapcsolat van, olyan relációs adatbázis kialakítását tervezzük, mely ezekre az objektumokra épül. Az igazgatás külső környezete felé a leggyakoribb kapcsolatot a földrészlet jelenti (lásd föld-ügyi, természetvédelmi igazgatás, NFA stb.), ezért szükséges ennek a rendszerbe illesztése és az erre alapozott kapcsolatok kidolgozása is.

Szeretnénk egy olyan rendszert létrehozni, amely egy országosan egységes, központi adatbázisra épül, mely gyakorlatilag egyetlen alkalmazáscsomagon keresztül érhető el az országos hálózat bármely pontjáról, s amely hálózat a kicsit távolabbi jövőben a szolgáltatások egy meghatározott körére vonatkozóan a külvilág számára is hozzáférhető lesz. Itt tehát egy olyan, ún. 3 dimenziós rendszer kialakításáról van szó, melyben a felhasználó számítógépét egy alkalmazáserver látja el programokkal és egy adatszerver biztosítja az adatok gyors és hatékony kezelését.

Szükséges külön is említést tennünk a térképi adatok kezeléséről. Ez a probléma a 90-es évek elejétől napirenden van. A térképi adatok kezelésében a legnagyobb előrelépést a Digiterra Map, majd a részben az ERSZ (az ÁESZ jogelődje) cél-

jaira és finanszírozásában is továbbfejlesztett WinMap rendszere jelentette. Két év próbaüzem után az ÁESZ 2000-ben döntött úgy, hogy a program rendszerbe állításával és országos alkalmazásával átter a digitális térképezésre, és az erdészeti üzemi térképek alaplapjai azóta ezzel készülnek.

A Digiterrával való sikeres együttműködés mellett is időről időre felvetődött a szoftver „egyedülálló” (értsd: nem szabványos térinformatikai platformon alapuló) volta, ill. az ebből esetlegesen származható veszély, mely kérdést most, a Phare program kapcsán is vizsgálatra érdemesnek tartottuk. A lehetséges alternatívák felvázolása és mérlegelése után a projektben közreműködők arra a döntésre jutottak, hogy mind az eddig szerzett tapasztalatok, mind a teljesítmény/költség viszony alapján célszerű az erdőtervezés térképészeti tevékenységének támogatására, az erdészeti üzemi térképek készítésére továbbra is a WinMap-et használni. A mindennapi térképhasználat, az egyszerűbb lekérdézési feladatok céljára pedig a már Ausztriában is sikerrel használt internetes technológián alapuló termék kerülhet kifejlesztésre. Bízunk abban, hogy mind a Digiterra, mind a fenti fejlesztéssel megbízandó társaság készséggel vállalkozik arra, hogy a jelenlegi és jövőbeni fejlesztéseinkben partner legyen.

A térinformatikával foglalkozó hazai szakközönségnek tehát a cikkben leírtakkal ellentétben nem kell azért aggódnia, hogy a WinMap alkalmazásától az erdészeti igazgatás elfordul. Jelen döntésünkkel – legalábbis a most belátható időtávra – kiszámítható környezetet tudunk biztosítani partnereink számára is, és hozzájárulhatunk ahhoz, hogy egy méltán elismert hazai termék nemzetközileg is elismertté, de mindenképpen ismertebbé válhasson.

A twinning programoknak ugyanis van egy nagy előnye: A partnerek valóban tanulnak egymástól és közösen elért eredményeik mellett az egymástól szerzett tudás és tapasztalat is gazdagabbá teszi mindkét felet. Ha példának okáért valaki a hivatkozott cikk „A magyarországi erdészet helyzete Németországból nézve” alcíme alatti gondolatok némelyikével kívánná vitába szállni, javasolom, hogy várja meg inkább azt a cikket, mely majd a projekt végén íródik. Lehet, hogy a vita oka foggyottá válik, mert hogy valami egy adott perspektívából hogy látszik, és hogy miként van a valóságban, az néha két külön dolog.

Az élelmiszerbiztonsággal, -minőséggel kapcsolatos vevői elvárások érvényesülése a gímszarvas zártkertes tartása esetén

Napjainkban egyre fokozódik az élelmiszeripari alapanyagok és termékek biztonságával kapcsolatos vevői, piaci elvárás, a dokumentáltan ellenőrzött körülmények közötti élelmiszer-előállítás, -feldolgozás.

Ezek az igények ma már érintik azokat a klasszikusan biztonságosnak tartott élelmiszereket is, mint a vadhúsok és az azokból készült termékek. A hús szempontjából hasznosítható vadfajok „szabad”, természetes életterülete ugyanis kiterjed a mezőgazdasági művelésbe vont területekre, valamint az emberi települések vonzáskörzetére is, így különböző ellenőrizhetetlen táplálékot, hulladékot, sőt vegyszereket is fogyaszthatnak. Mindemellett nem kielégítő az állat-egészségügyi intézkedések nyomomonkövethetősége.

Fentiek alapján könnyen belátható, hogy az élelmiszerbiztonsággal, -minőséggel kapcsolatos előírások garantáltan, megnyugtatóan nem teljesíthetőek, illetve a dokumentáltság hiányában nem tájékoztathatók a vevők.

Ezt a problémát teljeskörűen megoldja a vadak zártkertes, „iparszerű” tartása, hiszen az ismert genetikai háttérű állatok, az ellenőrzött, nyomon követhető tartástechnológia és állat-egészségügyi beavatkozás garanciát nyújtanak a fogyasztók számára.

Jelen munkánkban a hazánkban honos, hús szempontjából hasznosítható vadfajok közül a gímszarvas (*Cervus elaphus elaphus*) „iparszerű” tartásával foglalkozunk, áttekintve az új-zélandi és a magyar gyakorlatot.

Az új-zélandi gímszarvas tartásának jellemzői

Új-Zélandra a gímszarvast 1851 és 1919 között telepítették be. Ebben az időben több, mint 250 angol gímszarvast importáltak az ország területére. Német és dán vérvonalú szarvasállomány is bekeverült, melyek egyéni jellegzetességekkel és különlegesebb agancsformákkal rendelkeztek.

A gímszarvas az 1940-es évektől kezdve elterjedt az északi és a déli szigeten is. Ma megtalálható mind a nyugati, mind – kisebb mértékben – a keleti alfaj.

Új-Zélandon a gímszarvas tenyésztése és tartása rövid múlttra tekint vissza.

1969 előtt illegális volt gímszarvast farmon tartani, mert kártékony állatnak tekintették, és kiirtásukat tűzték ki célul. Ebben az időben helikopterről lőtték őket, de a vadhúspiac megélénkülésével rájöttek, hogy értékesebbek annál, mintsem hogy kipusztítsák őket. 1969-ben megalakult a Deer Farming Regulation. Ennek a szervezetnek volt a feladata mindent ellenőrizni a farmokon.

1975-re kialakult a barkás agancs üzletág. A farmok száma és a befogások mennyisége rohamosan növekedett.

1982-ben megkezdődtek a nagyüzemi vágások és bevezették a vágás előtti és utáni minőségi vizsgálatokat.

1985-re megalakult a Game Industry Board, melynek feladata többek között a gímszarvasokból készült különböző termékek eladásának ellenőrzése.

1986-ra körülbelül 3000 gímszarvas-tartó farm volt Új-Zélandon.

A 1990-es évektől kezdve a gímszarvas-tenyésztés folyamatosan növekvő ágazat, és ez a tendencia az előrejelzések szerint a jövőben is folytatódni fog.

Új-Zéland földrajzi adottságaiból következik, hogy gímszarvas-populációja zárt, tehát más, ellenőrizetlen állományokkal való keveredése nem lehetséges.

A gímszarvas-tartók pontosan ismerik állatállományuk genetikai háttérét, és nagy hangsúlyt fektetnek arra, hogy vérfrissítés céljából kizárólag ellenőrzött állatokat importáljanak.

A farmokon a gímszarvasok egészségügyi vizsgálatát 6-8 hetente végzik. Állatorvos havonta egyszer ellenőrzi a farmokat. Vérvétel évente kétszer történik, tbc-szűrés céljából. Új-Zélandon a biztonságos szarvasbőr-előállítás nagyban megkönnyíti, hogy az állatoknak ritka és kevés a természetes kórokozója.

A szarvasok minden részét eladják és felhasználják. A farmok többsége elsősorban élőállat-eladással foglalkozik, melyeket speciális szarvas-vágóhidakon vágnak le.

A magyar gímszarvas tartásának jellemzői

Ma Magyarországon a gímszarvas nyugat-európai alfajának (*Cervus elaphus elaphus*) egy különleges változata honos.

Az elmúlt évszázadokban több esetben telepítettek gímszarvast a mai Magyarország területére. Ezzel próbálták javítani a Kárpát-medence ún. keleti típusú gímszarvasának minőségét. A vérkeveredések és a kedvező természeti adottságok miatt egy évszázad alatt kialakult a magyar gímszarvas, amely mind a keleti, mind a nyugati típus előnyös adottságait hordozza. Ez megmu-

tatkozik a nagyobb agancsméretben, és az agancs sokágúságában. Az így kialakult magyarországi gímszarvas testsúly és agancssúly tekintetében mintegy húsz százalékkal meghaladja a többi típust.

Manapság a magyarországi zárttéri nagyvadtartás nagymértékű fellendülésének lehetünk tanúi. A folyamat kezdete az 1970-es évekre tehető. Az 1990-es évektől évente 3-4 kertet létesítenek Magyarországon. A Millenniumi vadászati almanach jelenleg 78-at tart számon. A gímszarvas intenzív, illetve félintenzív tartása az 1980-as évek közepén kezdődött meg.

A jelenlegi gyakorlatban már elkezdődtek az első próbálkozások, hogy egyes magyarországi kertekben az állományt többé-kevésbé ellenőrzött körülmények között neveljék fel (szérűskertek, vadaskertek). Ezekben sem ismerjük azonban teljes biztonsággal a felnevelt állomány egészségügyi állapotát mivel a zártkertekbe való bekerülés a legtöbb esetben befogás útján történik. A gímszarvasok kertbe kerülésekor van ugyan állat-egészségügyi vizsgálat, mégsem zárható ki teljes mértékben a lappangó betegségek, genetikai hibák kockázata, hiszen az állat felmenőiről nincsenek adataink.

Hazánkban a gímszarvasokat főként barkásagancs-előállítás, továbbá erdőgazdaságokban, és vadaskertekben történő kilövés céljából tartják, mivel ez biztosítja a legnagyobb bevételt. Nálunk nincsenek speciális gímszarvas-vágohidak, mint Új-Zélandon.

Következtetés

Vizsgálataink során megállapítottuk, hogy a gímszarvasok tenyésztése, zártkert tartástechnológiája képes kielégíteni az élelmiszerbiztonság, -minőség garanciális elemeivel kapcsolatos vevői elvárásokat, mivel:

- ismert az állomány genetikai háttere;
- kizárt ismeretlen eredetű takaromány, ivóvíz felvétele;
- teljeskörűen biztosított az állat-egészségügyi beavatkozások ellenőrizhetősége, nyomonkövethetősége.

Megállapítható, hogy a két vizsgált rendszer közül az Új-Zélandon működtetett maradéktalanul kielégíti ezen elvárásokat.

A magyarországi gímszarvastartással kapcsolatban azonban megállapíthatjuk, hogy a gyakorlati végrehajtás még nem képes teljeskörűen, megnyugtatóan megfelelni a fent említett fogyasztói elvárásoknak. Véleményünk szerint szükség lenne egy olyan standardizált,

komplex rendszer kialakítására, amely maradéktalanul megfelel a hazai és a nemzetközi előírásoknak. Ennek érdekében:

- meg kell teremteni a tenyésztés ellenőrzött genetikai hátterét, mivel az egyedek szabad területekről való befogása, zártkertbe való elhelyezése minden vizsgálat ellenére veszélyeket rejt magában. Ez a hibalehetőség megszűnik, amennyiben a zárt vadaskertek közül azokba, amelyekben ellenőrzött körülmények között történik a vadhús előállítás, ellenőrzött genetikai hátterű, dokumentált egyedek kerülnek;

- ki kell alakítani egy egységes, a tartási területre, a tartástechnológiára és az állat-egészségügyi beavatkozásokra vonatkozó komplex rendszert. Ennek kidolgozásához célszerű felhasználni az új-zélandi tapasztalatokat. Tekintettel arra, hogy az új-zélandi és a magyarországi gímszarvas típus különböző, és a környezettel szembeni igénye eltérő, az ottani eredményeket csak adaptálás után lehet hasznosítani;

- meg kell teremteni a független, akkreditált, dokumentált ellenőrzés felteletrendszerét, mert csak ez nyújt kellő garanciákat a vásárlók számára, csak ez teremti meg a vevői előnyök kommunikatálhatóságát.

Összegzés

Az ellenőrzött körülmények között előállított gímszarvasvadász és az élelmiszerbiztonságra, -minőségre vonatkozó ve-

vői igények kapcsolatát vizsgálva az alábbi megállapításokat tesszük:

- A zártkert gímszarvastartás képes kielégíteni a fent említett vevői igényeket.

- Az új-zélandi rendszer ezen vásárlói elvárásoknak teljes mértékben megfelel.

- A jelenlegi magyarországi gyakorlat továbbfejlesztését javasoljuk a genetikai háttér ellenőrzési rendszerének, a tartási területre, a tartástechnológiára és az állat-egészségügyi beavatkozásokra vonatkozó komplex rendszernek kidolgozása, valamint ezek dokumentált ellenőrzésének megteremtése révén.

Irodalom

King, C. M. (1998): The Handbook of New Zealand Mammals. Oxford University Press, Auckland.

Wilson, P. R. (1990): Introduction to the New Zealand Deer Industry Department of Veterinary Clinical Sciences. Massey University.

Fatalin Gy. (2000): A magyar gímszarvas. Nimród Vadászakadémia.

Gyarmati M.–Márai G.–Pacs I.–Vörösbányai J. (2001): Bio-vadhús integrált termelési, tanúsított minőségirányítási rendszere. Kézirat.

Hajdu I.-né-Lakner Z. (1999): Az élelmiszeripar gazdaságtana. Mezőgazdasági szaktudás Kiadó, Budapest

Hajdu I.-né-Stummer I.-Lakner Z. (1996): A magyar húsupar nemzetközi versenyképessége. XXVI. Óvári Tudományos Napok, Tudományos Konferencia kiadvány

Könyvajánlat

Bán István: Szalonkavarázs

Az olvasó a könyvben a tavaszi zsongás hangulatát, az ébredő természet szépségét, a szalonkavonulás hazai jellegzetességét, a megfigyelések tapasztalatát, a vadászat örömet-bánatát és szabályait, azaz összességében a szalonkavarázs mámorító érzését találja meg.

Érdeklődni vagy megrendelni a (1) 225-0748 telefonszámon lehet.

Bán István: Szarvasbögés

E könyv minden sorával arról tanúskodik, hogy szerzőjének természetes közege a természet. Szavai, gondolatai hitelesek és elfogadhatók az olvasó számára, hiszen saját tapasztalatait, az átélt élményeket dolgozza fel, úgy, mintha vele együtt érezne-mozdulna a könyvével ismerkedő ember. Szívvel-lélekkel szereti az erdőt, a va-

dat, alaposan ismeri a növényeket, az állatokat.

A történetek az inkább megfigyelő erdész-vadászt mutatják be hangsúlyosabban, de sikeres vadászalandjaival is megismerkedhetünk.

A valóság talaján álló, tanulságos, változatos történetek élvezetes lendületük mellett rengeteg hasznos tanácsot tartalmaznak.

Ajánljuk e kötetet a vadászoknak, erdészeknek, a természet figyelésével foglalkozó olvasóknak egyaránt.

Érdeklődni vagy megrendelni a (1) 350-6454 telefonszámon lehet.

Bán István: Remote Sensing in Nature

A könyv angol nyelven a távészlelés módszereit, a légi- és űrészlelés eljárásait, a gyakorlati alkalmazás lehetőségeit és a hazai alkalmazások eredményeit tartalmazza.

Érdeklődni vagy megrendelni a (1) 240-6432 telefonszámon lehet.

Hagyni vagy nem hagyni?

avagy Gondolatok az elpusztult és/vagy kitermelt faanyag szerepéről a hazai fenyőerdőkben

Az Erdészeti Lapok 2001. évi 7-8. számában a Csóka-Dobrosi-Frank-Kovács-Traser szerzőtől részletes ismertetést olvashatunk a holt fa hazai erdőkben betöltött szerepéről. Először is le szeretném szögezni, hogy az ott leírtakkal teljes mértékben egyetértek. Nagyon fontos, hogy a hazai erdők döntő többségét adó lombos állományokban az elpusztult fákat ne „fertőző fekélynek”, hanem a pusztuló faanyag egyes szintjeihez kötődő állat- és növényfajok megtelepedési helyének tekintsék.

Jelen cikkemben a téma egy – véleményem szerint ellentmondásosabb – területével szeretnék részletesebben foglalkozni, annál is inkább, mivel az szűkebb kutatási területemhez tartozik. A téma pedig a nemrég elpusztult, vagy esetenként még csak pusztulásnak indult fák hatása a visszamaradó fenyőállományokra. Ide sorolandó az erdőgazdálkodási tevékenységek során, illetve után a területen visszamaradó faanyag is.

Az alapkérdés a következő: jelent-e veszélyt hazai fenyveseinkben az abiotikus (pl. szélterés), vagy biotikus (pl. rovarkár) környezeti tényezők miatt elhaló, illetve a különböző használatok során keletkező, a területen visszamaradó frissen kivágott faanyag a visszamaradó faállományra?

A kutatási program 1997-ben indult, és egy év kihagyással azóta is tart. Az ERTI Erdővédelmi Osztályával közösen végzett munkát nem kívánom most részleteiben taglalni. Példaterületek kiválasztásával szeretném bemutatni a hazai fenyvesekben jelentkező problémát és rámutatni annak gyakorlati jelentőségére, a megoldás lehetőségeire.

Vizsgálati módszerek

A kiválasztott erdőrészekben február végén fogófát döntöttünk. Júniusban a fogófából mintát vettünk, egyet-egyet a törézből, a koronaalapból, a koronából, valamint az ágakból. A begyűjtött anyagot fényeklektorba helyeztük, és meghatároztuk a kikelő rovarok faj- és egyedszámát. Az elmúlt 3 év során a hazai fenyvesekre jellemző 25 mintaterületen (erdeifenyő (14), feketefenyő (4), lucfenyő (6), vörösfenyő (1)) elemeztük a kéregben és fában költő rovarokat. (Lásd a táblázatokat.)

A 2001. évi adatok még korántsem

teljesek, hiszen a többéves fejlődésű cincérek még javában a fogófákban találhatók. A fogófák döntésének és begyűjtésének idejét úgy határoztuk meg, hogy a korán rajzó bogarak (pl. sávós fenyőszú, nagy fenyőhancsszú) is már megfelelő költőhelyet találjanak, de a több generációval szaporodó fajok kifejlődő első nemzedéke még a fában legyen a begyűjtéskor.

A kapott eredmények nagyon jól mutatják, hogy a rendelkezésre álló, viszonylag rövid időszak (4 hónap: március-június) alatt a fában és kéregben költő fajok közül elsősorban azok telepednek meg, melyek a pusztulási fázis első szakaszában lévő (pusztulásnak indult, frissen kitermelt) faanyaghoz kötődnek.

Erdeifenyő

Az erdővédelmi problémát okozó fajok közül megtalálható volt az ormányosokhoz tartozó erdei fenyőbogár (*P. piniphilus*), valamint valamennyi bemutatott területen változó mértékben, de domináns fajként a nagy fenyőhancsszú (*T. piniperda*). Az erdeifenyőn a lombfogyasztó rovarokon túl ez az egyik legjelentősebb faj, amely tömeges elszaporodása esetén egészséges fák megtámadására és elpusztítására is képes (pl. tengelici homokvidék, 2001). Nagy egyed- és fajszámmal fordulnak elő ún. másodlagos és harmadlagos károsítók is, megjelenésük és egyedszámuk az elpusztult, vagy pusztulófélben lévő faanyag jelenlétének függvénye. Nagyszámú cincér kelt ki a fogófákból, köztük egy védett faj, a daliás cincér (*A. aedilis*).

Nagyon nagy változatosság figyelhető meg az egyes mintaterületek között, sőt a mintaterületeken belül a vizsgálati évek között is.

Feketefenyő

A feketefenyő esetében már alig fordul elő olyan faj, amely erdővédelmi problémát okozhat. Ilyen lehet az erdei fenyőbogár (*P. piniphilus*), vagy a nagy fenyőhancsszú (*T. piniperda*), de mindkét faj csak igen alacsony egyedszámban kelt ki. Érdekes módon a mintaterületek közül egyikén sem jelentkezett a hatfogú szú (*Ips sexdentatus*), holott a dél-alföldi területeken komoly problémát okozott az elmúlt években.

A szűbogarak közül további fajok is megtalálhatók voltak, de ezek alapvetően másodlagosak, egészséges fában nem tudnak megtelepedni.

Fontos megjegyezni, hogy védett cincérfaj (*A. aedilis*) is volt a Duna-Tisza közéről származó mintában. Ebben az évben (1999) ott csak cincérek, illetve egy apró termetű, más xylofág rovarok meneteiből anyameneteket készítő, erősen harmadlagos szúfaj (*Crypturgus* sp.) kelt ki a fogófából.

Lucfenyő

Az ormányosok közül előfordult ugyan a nagy fenyőormányos (*H. abietis*), de csupán egyetlen egyeddel. Az elsődleges szűbogarok, a betűzőszú (*I. typographus*) és a rézmetsző szú (*P. chalcographus*) a dominánsak. Nagy egyedszámú a rozsdavörös fenyőszú (*D. autographus*) is. Kiemelendő, hogy a kéregben költő fajokon túl az Északi-középhegységben megjelent a fában költő sávós fenyőszú (*T. lineatum*), amely már műszaki kártevő. Elenyésző a kikelt cincérek száma, és azok között nincs védett faj.

Milyen következtetéseket lehet levonni a kapott eredményekből?

A legfontosabb tényező, hogy az elpusztult faanyag a lebontási lépcső melyik fokán áll. Erdővédelmi szempontból csak és kizárólag a kezdeti szakasz a jelentős. Ekkor jelenhetnek meg olyan kéregben és fában költő rovarfajok, melyek elszaporodva az egészségesnek tűnő fákat is megtámadják. Nagyon rövid időszak ez, hiszen a vizsgált 4 hónapos intervallumban is már további fajok telepedtek meg.

A „veszélyes” időszak viszonylag rövid, addig tart, amíg az elsődleges fajok utódnemzedéke ki nem fejlődik. Tavasszal rajzó nemzedékeknél ez legkésőbb június végén – július elején következik be. Az elpusztult fában ezután olyan rovarfajok találhatók, amelyek erdővédelmi problémát nem okozhatnak. A visszamaradó faanyag az erdő fajgazdagságát növeli azzal, hogy költési, táplálkozási helyet biztosít madaraknak és rovaroknak.

Nem ilyen egyértelmű és sokkal nehezebben áttekinthető a többnemzedékes rovarfajok nyári generációjának

Erdeifenyő		Nyugat-Dunántúl			Duna-Tisza köze			Tiszántúl		
		1998	1999	2001	1998	1999	2001	1998	1999	2001
Curculionidae – Ormányosbogarak										
<i>Pissodes piniphilus</i>	erdei fenyőbogár		2			1				
Scolytidae – Szűbogararak										
<i>Hylastes ater</i>	fekete gyökérszű		1		1	4				
<i>Hylurgops palliatus</i>	rozsdavörös gyökérszű	1	85							1
<i>Hylurgus ligniperda</i>	gyökér-háncsszű				2					
<i>Pityogenes bistridentatus</i>	horogfogú szű							55		
<i>Pityogenes chalcographus</i>	rézmeteszű			1062		7				2
<i>Pityophthorus</i> sp.	ágszű fajok			9		8				4
<i>Tomicus minor</i>	kis fenyőháncsszű			106						
<i>Tomicus piniperda</i>	nagy fenyőháncsszű	8	34	84	38	105	2	13	1316	
<i>Xyleborus curvigraphus</i>	szarvas fenyőszű			1						
Cerambycidae – Cincérek										
<i>Acanthocinus aedilis</i>	daliás cincér	1	5		42			57		
<i>Arhopalus rusticus</i>	gödörösnyakú cincér		13			16			10	
<i>Rhagium inquisitor</i>	tövises fenyőcincér					10			2	
<i>Tetropium castaneum</i>	romboló fenyőcincér								1	

Feketeftenyő		Dunántúl			Duna-Tisza köze		
		1998	1999	2001	1998	1999	2001
Curculionidae – Ormányosbogarak							
<i>Pissodes piniphilus</i>	erdei fenyőbogár	7					
Scolytidae – Szűbogararak							
<i>Crypturgus</i> sp.	fenyőszű fajok	164	317		13	11	23
<i>Hylurgops palliatus</i>	rozsdavörös gyökérszű	3					
<i>Hylurgus ligniperda</i>	gyökér-háncsszű	17					
<i>Orthotomicus</i> sp.	fogasszű fajok	84	3	1	10		3
<i>Pityogenes bistridentatus</i>	horogfogú szű	92			192		81
<i>Pityogenes chalcographus</i>	rézmeteszű						9
<i>Tomicus piniperda</i>	nagy fenyőháncsszű		9				9
Cerambycidae – Cincérek							
<i>Acanthocinus aedilis</i>	daliás cincér					25	
<i>Arhopalus rusticus</i>	gödörösnyakú cincér	4	1				
<i>Rhagium inquisitor</i>	tövises fenyőcincér	2				5	

Lucfenyő		Nyugat-Dunántúl			Északi-középhegység		
		1998	1999	2001	1998	1999	2001
Curculionidae – Ormányosbogarak							
<i>Hyllobius abietis</i>	nagy fenyőormányos		1				
Scolytidae – Szűbogararak							
<i>Crypturgus</i> sp.	fenyőszű fajok				18	25	
<i>Dryocoetes autographus</i>	rozsdavörös fenyőszű	6	60		286		
<i>Hylurgops glabratus</i>	luc-gyökérszű			2			
<i>Hylurgops palliatus</i>	rozsdavörös gyökérszű	3	18		5		
<i>Ips amitinus</i>	kis betűzőszű					6	3
<i>Ips typographus</i>	betűzőszű	1204	242	1025	16	2353	389
<i>Pityogenes chalcographus</i>	rézmeteszű	66		99	272	5	49
<i>Pityophthorus</i> sp.	fenyő törpeszű fajok	4			1		21
<i>Polygraphus poligraphus</i>	firkáló fenyőszű	4			2	6	
<i>Trypodendron lineatum</i>	sávós fenyőszű				35		
Cerambycidae – Cincérek							
<i>Rhagium inquisitor</i>	tövises fenyőcincér		2		9		
<i>Tetropium castaneum</i>	romboló fenyőcincér					3	

költőhely keresése, illetve esetleges kártétele. Ha figyelembe vesszük, hogy néhány szűfajnak a tavaszi és nyári generációkon túl testvérgenerá-

ciói (peterakás után a nőstény regenerációs rágást végez, majd újból párosodik és petét rak) is vannak, még bonyolultabb a helyzet. Ebben az eset-

ben nem könnyű feladat megállapítani, hogy a megtámadott fa milyen stádiumban van. Sőt, esetenként még ennél is nehezebb feladat megtalálni a megtámadott fákat.

Tovább bonyolítja a helyzetet, ha vegetációs időben felhasználást folyik az erdőben. Újra és újra friss, költségre kitűnően alkalmas anyagot szolgáltatunk ezzel a kéregben és fában költő rovarok-

nak. Sokszor megfigyelhető, hogy a fakitermelések környékéről indul a károsítás.

Mi lehet a célravezető eljárás? Azokon a területeken, ahol a fában és kéregben költő rovarfajok (ormányosok, szűk) kárt okoznak, különös figyelemmel kell eljárni. Kiemelten kell kezelni a pusztulási fázis első lépcsőjén található, illetve a frissen kitermelt fákat. A pusztulás/megtámadás, illetve a kitermelés utáni 3 (max. 4) hónap a döntő. Ezt követően a pusztuló faanyagának már nincs erdővédelmi jelentősége akár álló, akár kidőlt fákról legyen is szó.

Jelentősen befolyásolja a döntést az is, melyik fenyőfaj található a területen. A lucfenyő esetén nincs védett faj a fogófákban, viszont igen nagy számú az elsődleges károsítóként fellépő szűfaj. Nehezebb a döntés az erdeifenyő esetében, ahol mind a kárt okozó, mind a védett fajok megtalálhatók. A feketeftenyő esetében - a vizsgált területeken - ritkán jelentenek problémát a kéregben költő rovarok.

Szükséges a megtelepedési idő (fogófa erdei tárolásának időtartama) további szakaszokra bontása, hogy a megtelepedett fajok között jelentkező erdőgazdálkodási szempontból közömbös és védett fajok is „elkerülhetők” legyenek. Az elkövetkező években ezt kívánjuk megvizsgálni, különös tekintettel a nyári generációkra.

Köszönetnyilvánítás

A fent ismertetett kutatás nem jöhetett volna létre az OM FKFP 1233/1997 és 0210/2001 anyagi támogatása, valamint a mintaterületeket kezelő gyakorlati szakemberek segítségével.

Az erdei tűzkárok elleni védekezés fejlesztése

A Nyugat-magyarországi Egyetem Erdőmérnöki Karán most indul a „NEMZETI ERDŐVAGYON VÉDELME, HASZNOSÍTÁSA ÉS FEJLESZTÉSE” című kutatás (programvezető: dr. Mészáros Károly), melyet a Széchenyi Terv Nemzeti Kutatási és Fejlesztési Programja támogat. A kutatás egyik alprojektje „AZ ERDEI TŰZKÁROK ELLENI VÉDEKEZÉS FEJLESZTÉSE” című (témavezető: dr. Horváth Béla), melynek célja az erdőtűzkárok megelőzésével, az erdőtűzek elleni védekezés technológiai és technikai hátterének fejlesztésével, továbbá az erdőtűzkárok értékelésével foglalkozó módszerek és eljárások kidolgozása, továbbá olyan technikai berendezések tervezése, melyek eredményesek lehetnek az erdőtűzek oltásában.

Fogalom-meghatározások

A tűz által érintett terület szempontjából:

Teljes területet érintő tűz (nem marad érintetlen „sziget”).

Részlegesen égett terület (vannak érintetlen „szigetek”).

Növényzet szempontjából:

Teljesen megégett növény.

Részlegesen megégett növény (fa): a korona, a törzs egyes részei nem égettek meg.

Átfutó tűz:

Erdőn átfutó, a gyept, a cserjeszintet érintő tűz, mely a koronát nem érinti.

Fátlan területeken, a gypszintben átfutó tűz (ott ahol kevés a szerves anyag).

Tartós tűz: Ott keletkezik, ahol sok az éghető anyag. Itt a fával borított helyeken a fák koronája, törzse is megég. Pl. fenyők alatt, fenyvesekben, borókásban.

Koronatűz: A fák koronája is ég.

Erdőtűzkárok megelőzése

Az erdőtűzkárok megelőzése a tüzeket okozó abiotikus környezeti tényezők feltárását, lehetséges mértékű befolyásolását, továbbá a biotikus tényezők meghatározását és lehetséges mértékű alkalmazását jelenti. Az erdei tűzkárok megelőzését biztosító erdőrendezési kutatások az eddigi tüzesetek nyilvántartását, elemzését, a tűzkár által fokozottan veszélyeztetett faállományok

1. kép: Ahol a tűz elérte a borókacsoportokat, a föld feletti részek teljesen elégttek (Bócsa, 1993)

meghatározását, az erdőtervezési előírások (elegyítés, tűzvédelmi pásztarendszer stb.) tűzvédelmi vonatkozásainak meghatározását jelentik.

Erdőtűzek elleni védekezés technológiai és technikai hátterének fejlesztése

Az erdőtűzek elleni védekezés technológiai és technikai hátterének fejlesztése a tüzek elleni védekezés módszereinek feltárását és lehetséges mértékű alkalmazását jelenti. A védekezési módszerek közül azok a legeredményesebbek, amelyek a különböző technikai megoldások alkalmazására épülnek. Erdőtűzek ellen csak olyan technika lehet eredményes, amely természetes anyagokkal, vízzel vagy/és földdel (homokkal) olt, olyan anyagokkal, amelyek a helyszínen megtalálhatók, vagy könnyen odaszállíthatók. Alföldi viszonyok között a homok a legtöbb helyszínen viszonylag könnyen elérhető oltóanyag lehet. A nemes oltóanyagok (mesterséges porok, habanyagok) már csak költségesek voltak miatt sem jöhetnek érdemben számításba a nagy kiterjedésű erdőtűzek oltásánál. Esetleg szóba jöhet még olyan technika, amely mesterséges ellentűzek keltésére alkalmas.

A fejlesztés célja olyan hatékony eszközzel létrehozása, amely alkalmas az erdőtűzek lokalizálására és oltására.

Ezen eszközrendszer a víz és/vagy a föld (homok) hatékony felhasználásával működik. A vízzel- és a földdel oltó vonal egymástól függetlenül is, de egymással párhuzamosan is működtethető.

A vízzel oltó rendszer vízzel szállító járművekből, gyors telepítésű vízzel szállító berendezésből és gyors telepítésű víztárolóból áll. A rendszer működése közben a vízzel szállító járművek a vizet vételezhetik közvetlenül a víznyerő helyről, a gyors telepítésű vízzel szállító berendezésből (ezzel a járművek vízutánpótlási úthossza lerövidül), vagy a gyors telepítésű víztárolóból (amelyet a gyors telepítésű vízzel szállító berendezés tölt), illetve a gyors telepítésű vízzel szállító berendezés vizét közvetlenül használhatjuk az oltáshoz.

A földdel oltó rendszer: az alapgépből és a földszóró berendezésből áll. A földdel oltó rendszer üzemmodjai: sávmarás, védősáv-leszórás, célzott szórás a tűzfészerekre.

A mesterséges ellentűzek keltését leggyakrabban fűvó rendszerekkel (megfelelő méretű ventilátorokkal) tervezzük.

A kutatási és fejlesztési eredmények alapján megvalósítható technikai háttér hozzájárulhat az erdőtűzek lokalizálásához, megeremelve az alapját egy országos erdőtűz-elhárító rendszer kiépítésének.

Erdőtűzkárok értékelése

Az erdőtűzkárok értékelése során:

– áttekintjük a hazai és nemzetközi tapasztalatokat, javaslatot teszünk az át-

2. kép: A közbenső tisztásokon kevés éghető anyagot talált a tűz, ezért ezeken a helyeken csak átfutott(futótűz) (Bócsa, 1993.)

vehető elemek adaptációjára, gyors és gyakorlatias módszert dolgozunk ki, amely a kár nagyságát, a károsult fafaj, a faállomány kora, a tűz jellege és kiterjedése alapján adja meg;

- javaslatot teszünk a védekezési költségek és kárelhárítási költségek tényleges értékének meghatározására;

- kidolgozzuk az erdőgazdasági vagyban bekövetkezett károk terhének megosztására szolgáló rendszert a térben és időben kialakított veszélyközösség tekintetében;

- felvetjük a tűzkárokat is magába foglaló természeti katasztrófa-alap megvalósításának szükségességét.

Az erdei tüzek a talajfaunára is hatnak. Az erdő élővilágának döntő hányada a talajban él. A mérsékelt égövi erdőkben sehol nincs olyan magas biodiverzitási érték, mint a talaj felső, néhány centiméteres szintjében. Mivel a talajfauna biológiai tevékenysége közvetve összefügg a talaj termőképességével, nagyon fontos nyomon követni az erdei tüzek megsemmisítő hatását a humuszszintben élő állatokra, illetve tanulmányozni a tüzeket követő regenerálódást, a talajfauna szukcesszióját.

A növények tűz utáni regenerálódása

(Az Erdőmérnöki Kar Növénytan Tan-
széke és Botanikus kertje által, a leégett
bócsai ősborkásban végzett vizsgálá-
tok alapján.)

A tűz végtelenül sokféleképpen érintheti, égetheti meg a területet, és annak növényzetét. Megfigyelhetjük, hogy egyes területeket elkerül vagy kevésbé érint a tűz, más területek viszont teljesen leégnek. Mindez függ a domborzati viszonyoktól, a növényzettől, a mikroklimatikus viszonyoktól (a helyi széljárástól), a terület vízviszonyaitól stb. Az égés mértékét, intenzitását, a károsodás

mértékét az adott területen felhalmozott szerves anyag mennyisége is meghatározza. Minél több a felhalmozódott szerves anyag, az éghető anyag, annál erősebb tűzzel számolhatunk. Ha a területen fenyők is előfordulnak, akkor a fenyők alatt, illetve azok közelében teljes egésre, égéskárok-

ra számíthatunk. A fenyők tehát gerjesztik a tüzet. Nemcsak az adott területeket érinti különbözőképpen a tűz, hanem a rajta lévő növényzetet is: fákat, cserjéket, élő lágyszárúakat és az egy- és kétéves növényeket.

A területen átfutó tűz a növényegyeket részlegesen égeti meg. Itt találunk olyan fákat, amelyeknek csak a töve károsodott, vagy csak a törzs egy része, az ágak nem, vagy az ágak egy része, vagy minden ág stb. Előfordul, hogy a törzsön csak 1–2 cm élő rész fut a koronába, s a fa ebből sarjad. A területen átfutó tűz esetén a fa föld feletti, s föld alatti nem károsodott részeiből igyekszik mindig megújulni.

Az adott területet teljesen elégető, tartós tűzben az ott lévő növényállomány föld feletti részei elégnék. Még ha a fatörzs, a tuskó nem is ég el teljesen, a kéreg, hancs stb. elége miatt a fa megújulása – a talaj feletti részekből – nem lehetséges. Ebben az esetben a fák, cserjék, élőlk a föld alatti, égéssel nem károsított részeikből újulnak fel. Ezek: a talajban szerteágazó gyökerek, a tuskó alsó, oldalsó 50–100 cm mélyen lévő részei. Általánosságban megállapíthatjuk, hogy olyan tűzzel ritkán találkozhatunk, amelyben minden növény minden része, a talajban lévő rész is elpusztul. Ez csak a földfelszín alatt lévő tűzeg és szélelőfordulások meggyulladás esetén következhet be. A Magyarországon előforduló tüzek után tehát a növényzet mindig meg tud újulni.

Milyen módon újulnak meg a növények? Lombos fák, cserjék – tehát attól függően, hogy milyen mértékben érintette őket a tűz – különböző hajtásokat (sarjakat) képeznek. Ezek a sarjak – attól függően, hogy hol keletkeznek – lehetnek: ágsarjak, törzsarjak, tősarjak vagy gyökérsarjak.

A részlegesen, kevésbé égett fák sok ág-, törzs-, tősarjat és kevesebb gyökérsarjat képeznek. A teljes égéssel, a „teljesen” elégett méretes fák sok gyökérsarjat, és tősarjat képeznek, de egyéb sarjakat nem (természetesen a fiatal, a még kis méretű tuskóval rendelkező fák töből nem tudnak kihajtani.). A felújulás, a regenerálódás szempontjából a gyökérsarjak a legkedvezőbbek. A gyökérsarjak sarjcsomókat alkotnak, melyekben 2–, 6, 10 stb. sarj is lehet. A sarjak közül az életképesek természetes úton kiszeklektálódnak. A szelekcióban a rendelkezésre álló tápanyag, víz mennyisége, a sarj elhelyezkedése lefűződő képessége a meghatározó. A szelekciót az ember is tudja segíteni kiválasztással, a sarjak ritkításával (a kiemelkedő sarjak meghagyása, az elmaradók irtása stb.). Az ág-, törzs- és tősarjak – nagyméretű holt, égett farészek mellett kihajtva – általában hosszú távon nem tudják biztosítani az egyed, a fa megújulását. Rövid életűek, sérülékenyek, a holt részek felől bekorhadnak. Mindezek általában lassítják a fa pusztulási folyamatát, de meg nem akadályozzák. Ezek a fák sokáig halódnak. Tehát látható, hogyha a tűz a tűz által érintett területen el is pusztítja, el is égeti az egyedeket, azok sarjaikkal fel, ill. meg tudnak újulni. A lombos fák, cserjék gyökérsarjai a teljes égést követő tavasszal „robbanásszerűen”, nagy tömegben jelennek meg azokon a területeken is, ahol a fák, cserjék az égés előtt láthatóan, a földfelszín felett láthatóan, nem voltak jelen. Elmondható, hogy a teljes,

3. kép: A fehérynárak s egyéb lombfák, cserjék talaj feletti részei teljesen elégték. A fehérynár tömeges gyökérsarjképzéssel reagált a tűzre (Bócsa, 1994.)

tartós tűz a lombos fák, cserjék tömeges elszaporodását segíti elő. Egyes fáknál, cserjéknél a gyökérsarjak 2-5-szörös fa-magasságnál távolabb is megjelentek (pl. fehér nyár, fekete nyár stb.).

Magyarországon általában a nyáron előforduló tüzek a gyakoriak. Ebben az esetben az erős, tartós égéssel károsított területen a regenerálódás láthatóan csak a következő év tavaszán indul be. A részlegesen károsított területeken, kellően csapadékos nyár, őszi esetén a sarjak egy kis része (évelők, fák, cserjék esetén) már az égés évében is jelentkezhet. Ezek azonban a télre nem tudnak felkészülni; elfagynak, a tápanyag, vízkészletek használatával a felújulást veszélyeztetik, gyengítik. Az élőhely szempontjából az őszi, téli, kora tavaszi tüzek a kedvezőbbek. A nyári tüzek a legkedvezőtlenebbek, s a felújulást tekintve 1 év veszteséget jelentenek.

A fenyők a tűzben elpusztulnak. Ha a tűz a fenyőket eléri, a tűz kiteljesedhet és tartós tűzzé fejlődhet. Különösen veszélyesek az elegyetlen fenyvesek. Ezek csak akkor élnek túl a tüzet, ha a körülmények szerencsés alakulása miatt a tűz a talaj-, ill. a cserjeszintben marad. Ha a tűz átsap koronátüzzé, a fenyőerdő elpusztul. A fenyőerdők tűz elleni védelme érdekében érdemes azt lombos fákkal elegyíteni. A fenyők sarjakat nem képeznek, azokkal megújulni nem képesek. (Kivéve a tiszafát és a csikófarkot. A tiszafa mindenféle sarj képzésére képes, a csikófark pedig a talajból kihajt.). Az erdei-, fekete-, luc-, vörös-, duglaszfenyő, boróka stb. viszont sarjról nem tud felújulni. Ezek természetes úton (pl. szél, madarak) bekerülő magokkal, vagy mesterségesen tudnak az égett területen újra megtelepedni. A tiszafa és a boróka magjait elsősorban a madarak hozzák vissza az égett területre, s az elfogyasztott magokat mintegy elő is készítik a ke-

lésre.

A megégett területeken az évelő lágyszárúak általában a talajban lévő gyökereikből, gumóikból, telepeikből, hagymáikból stb. sarjakat képezve előhajtanak. Ritkán a fenyvesben, a fenyők alatt azonban, a sekélyebben a talajban lévő, közvetlenül a talaj felszíne alatt gyökerezők ki is pusztulhatnak. Az egy- és kétéves növények általában elpusztulnak, de az égett területet körülvevő környezetből vissza tudnak telepedni.

Egyes fás és évelő lágyszárú növények égés utáni felújulása:

Nyár: sok ág-, törzs-, tősarjat és kevés gyökérsarjat képez.

Fehér nyár: könnyen képez mindenféle sarjat.

Fekete nyár: könnyen képez mindenféle sarjat.

Nemes nyár: sok sarjat képez, de ezek mennyisége nem közelíti meg a fehér és fekete nyárét.

Galagonya: mindenféle sarjat képez, de nem tömegesen.

Varjú-tővis benge: mindenféle sarjat képez, de nem tömegesen.

Vadkörte: mindenféle sarjat képez, de nem tömegesen.

Kökény: kevés ágsarj, sok tő- és gyökérsarj.

Sóskaborbolya: kevés ágsarj, sok tő- és gyökérsarj.

Akác: tömegesen képez mindenféle sarjat.

Bálványfa: tömegesen képez mindenféle sarjat.

Ebszőlő csucsor: gyökérsarjról, tősarjról.

Méreggyilok: tősarjról.

Nőszirm: tőgumók hajtásaiából.

Selyemkóró: talajból, sarjról tömegesen.

A növényzetre vonatkozóan összegezve elmondható, hogy:

– a tűz még ha a növényegyedek pusztulásához is

5. kép: Részlegesen és teljesen elégett fák és sarjak (Bócsa, 1994.)

vezet, a növényegyedek sarjaikkal felújulnak;

– minden fenyőerdő, minden fenyő a tűzvédelem időzített bombája, a fenyők (egy-két kivétellel) nem tudnak felújulni;

– a tűz végtelenül sokféleképpen károsítja a területet, a növényzetet, s a növényzet ettől függően végtelenül sokféleképpen válaszol az égésre, a tűzre;

– erős, tartós tűzzel érintett területeken az égésre a fák és cserjék tömeges gyökérsarj-képzéssel reagálnak;

– az évelő, lágyszárú növények vagy elpusztulnak, vagy kevés gyökérsarjról újra hajtanak (a tűz erősségétől, tartósságától függően.);

– átfutó tűzzel érintett területen, a részleges égéskárt szenvedett fák, cserjék sok ág-, törzs-, tő- és gyökérsarjat képeznek, de a gyökérsarjak száma nem tömeges.

A tűz által okozott károk:

– egyes veszélyeztetett növények kihalása a területről;

– a szerves anyag szervesetlen sókká alakulása, elfolyása;

– a kialakult élőhely lepusztulásából adódó idővesztés, az elégett termőhely alkotóelemeinek működésből való kiesése: pl. elvesztette a terület (a talajfelszín-, az avar, a növényzet elégésével) a víz tápanyag-visszatartó, gazdálkodó, életető, szerves anyagot termelő, hasznosító stb. szerepét;

– a csapadékvíz elfolyása, elpárologása – humusz, avar, növényzet hiányában;

– faanyagvesztés;

– gyomnövények megtelepedése stb.

Az erdőtüzek hatása az állatvilágra

A Magyarországon élő állatfajok száma mintegy 42 000-re becsülhető. Ezekből a gerincesek közé kb. 540 faj tartozik, míg a fennmaradó állatfajok túlnyomó

4. kép: Teljesen elégett fenyves (Bócsa, 1994.)

6. kép: A fátlan területeken a tűz átfutott, de a lágyszárú növényzet többé-kevésbé elégett (Bócsa, 1994. nyár)

többségét az ízeltlábúak, különösen a rovarok alkotják. Az óriási egyedszámot érzékelteti, hogy egy üde erdő avarszintjének egy „talpalatnyi területén” mintegy 80 légylárvával, 20 bogárral, illetve lárváikkal, 5 pókkal, 2 százlábúval, ikerszelvényessel, kb. 2500 ugróvilással és 5000 atkával találkozhatnánk. Utóbbiak mérete nem, vagy alig haladja meg az egy millimétert, ezért kevésbé feltűnőek, de biológiai tevékenységük az avar lebontásában, a humusz képzésében meghatározó az erdő anyagforgalmában. Ennek okát az erdők jellegében és az ízeltlábúak életmódjában kereshetjük.

A mérsékelt övi – így a hazai – lombhullató erdőkben évente mintegy 1000 tonna szerves anyag képződik minden négyzetkilométeren. Ez a primer produkciónak nevezett szervesanyag-mennyiség – amit a növények állítanak elő – az alapja a továbbiakban annak a tápanyagforrásnak, aminek révén az állati szervezetek létezhetnek. Az erdő életközösségének gazdagsága éppen azon alapszik, hogy a fajok sokfélesége egymástól eltérő módon tudja hasznosítani a primer produkciónak révén rendelkezésre álló szerves anyagot, illetve az ezzel összefüggésben álló változatos környezetet, ami ugyanakkor folyamatosan és lényegében kiszámíthatatlanul változik.

A tűzesetek az életközösség „normális” életében időnként megjelenő „zavarok”, ökológiai „katasztrófák”. Ezek a ritka események az érintett populációk jelentős részét elpusztítják, de ugyanakkor más populációk vagy fajok számára lehetőséget nyújtanak a gyors megtele-

pedésre, elterjedésre. Ez a folyamat a nagy kiterjedésű őserdőkben inkább tekinthető egyfajta „szerencsétlenségnek”, mint „katasztrófának”. Ott az életközösség természetes szukcesszióját térben és időben korlátozottan érinti a pusztítás, mert a tűzesetek a változatos, természetes ökoszisztémákban általában foltszerűen terjednek, így mindig megkímélnek kisebb, szigetszerű élőhelyeket. Ennek nyomán az élővilág diverzitása – a tűzzel érintett, úgynevezett rövid életű élőhelyek benépesítésével – még csak nőhet. Más megítélés alá tartozik természetesen a tűz az egyetlenség, egykorú gazdasági erdőkben, vagy a már egyébként is izolált, kisebb erdőfoltokban, természetvédelmi területeken. Itt a populációk számára gyakorlatilag semmi esély nincs arra, hogy tolerálják a kedvezőtlen hatásokat. Ezért a tűz ilyen esetekben, legyen az természetes vagy humán eredetű, egyaránt katasztrófának minősül az erdő élővilágában.

A tűz az erdő állatvilágára két formában hat:

A *direkt hatás*nak, a szervezetek elpusztításának a valószínűsége lényegében a faj rendszertani helyzetétől függ. A gyors mozgású, nagy termetű gerincesek általában sikerrel elmenekülnek – esetenként a tűz terjedési irányával szemben is, a biztonságosabb területekre. A pusztulás ezért a nagyvad és a madarak körében viszonylag alacsony és csak a fiókákat, fiatalabb, gyengébb egyedeket érinti. Annál nagyobb azonban a mortalitás a lassú vagy kisebb mozgáskörzetű állatok esetében, így a békák, gyíkok, csigák és bogarak köré-

ben. Érdekes, hogy a talaj meglepően jó szigetelő hatást fejt ki, ezért a talajba mélyebben beásó, a gyökérszférában élő állatok többsége, pl. a talajban kifejlődő rovarlárvák, átvészeli a tűz elmúlását.

A tűz *indirekt hatása*, az állatok élőhelyeinek eltűnése, sérülése, sokkal feltűnőbb és tartósabb változásokat okoz az erdő állatvilágában. Az állatfajok többsége élőhelyével szemben sajátos, a fajra jellemző igényeket támaszt, ami általában szoros kapcsolatban áll a növényzet összetételével. A vegetáció, az erdő szintjeinek megváltozása ezért mindaddig hatással van az állatközösség jellegzetességeinek kialakulására, míg a növényzet struktúrája és produkciója nem éri el a tűz előtti állapotot.

Vizsgálataink során, amit az 1993-as bócsai ősbőrökészben kezdtünk el, azt állapíthatjuk meg, hogy a regeneráció a tűz jellegétől és a vizsgált állatcsoport ökológiai igényeitől függően 1–2 évtől akár 10–20 évig is elhúzódhat.

Összegzés

Az erdők abiotikus károkozói közé tartozó erdőtűzek megelőzésének, keletkezésének, az ellenük való védekezésnek és a bekövetkezett kárértékelésnek kérdései – hazai és nemzetközi szinten egyaránt – régóta foglalkoztatja a kutatókat és az erdészeti szakközönséget. Az erdőtűzek az életközösség olyan károsodását okozzák, ami után az erdő nem vagy csak igen hosszú idő elteltével képes regenerálódni, ezért az erdőtűzek megelőzése és az ellenük való védekezés kiemelten fontos. Az utóbbi évtizedben Magyarországon számos erdőtűz pusztított, számában több, volumenében és kárértékében nagyobb, mint az azt megelőző évek átlagai. Az erdőtűzek jelentős hányada az alföldi térségeket érintette. A szakemberek szerint az erdőtűzek keletkezésében, és még inkább tovaterjedésében, meghatározó szerepe van az utóbbi évek csapadékszegényebb időjárásnak. Mivel a hosszabb távú előrejelzések szerint a csapadékszegénység a következő években is megmarad, az erdőtűzek keletkezésének valószínűsége nem lesz kisebb az eddigieknél. A közelmúlt erdőtűzei kapcsán bebizonyosodott, hogy a jelenlegi technikai háttér – beleértve a tűzoltóság erdőtűzekhez mozgósítható eszközeit is – nem igazán hatékony az erdőtűzekkel szemben. Szükséges tehát az erdei tűzkárok elleni védekezés fejlesztésével foglalkozó kutatások felgyorsítása.

Tartalmas együttműködés

Két éve írták alá Magyarország és Észak-Rajna-Vesztfália képviselői az erdőpedagógiai együttműködést, amely természet- és környezetvédelmi oktatási módszereket is tartalmazott. Az elmúlt évben két győri pedagógiai főiskola tanulmányozhatta Obereimerben a német módszereket, melyeket a Ravazon nyílt erdei iskolában alkalmazhatnak. Német vendéglátóik mindent megtettek azért, hogy a két hallgató alaposan megismerkedhessen a német eredményekkel. *Dr. Némethné Kovács Mária*, a győri Apáczai Csere János Főiskola dékánja külön köszönte a lehetőséget. Képünkön balról jobbra *Ralf Neubauser, Bálint Csaba, Czimmermann Zsuzsanna* és *Roland Migende*.

30 éves az MTESZ Központi Környezetvédelmi Bizottsága

Rangos előadóktól rangos előadások hangzottak el a *dr. Láng István* akadémikus által vezetett konferencián.

Az MTESZ különböző tagegyesületeiben – szakmai területüknek megfelelően – már évtizedekre, sőt egyes egyesületekben a *XIX. századig visszanyúló hagyományai vannak a természet védelmének*. Így az erdők és a természet védelme az Országos Erdészeti Egyesületben, a vizek szabályozása, a vízminőség figyelése a Magyar Hidrológiai Társaságban, az ásványvagyonnal való ésszerű

gazdálkodás az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesületben kiemelt figyelmet kapott. De folytathatjuk a sort az (ÉTE) Építéstudományi Egyesület '72-es Kv-i Konferenciájával, illetve a Magyarhoni Földtani Társulattal, a Magyar Agrártudományi Egyesülettel, a Magyar Biológiai Társasággal, az Energiagazdálkodási Tudományos Egyesülettel stb., amelyekben a mai értelemben vett környezetvédelem hosszú idő óta folyamatosan gondozott feladatok közé tartozik – írja *dr. S. Nagy László*, a KKvB titkára.

Az előadások szünetében került sor a Zólyomi Bálint emlékérem átadására, melyet először és elsőként *Madas András* kapott. A 85. születésnapját ünneplő Madas Andrásnak ezúton gratulálunk és kívánunk jó egészséget.

A konferencia sikeréhez és Madas András kitüntetéséhez hozzájárult S. Nagy László tagtársunk a Szeniorok Tanácsának elnöke. Kedves színfoltja volt az ünnepélyes átadásnak *Dévai Nagy Kamilla* és társulata zeneszámainak bemutatása.

Madas András az emléklappal

Szili Katalin, az Országgyűlés elnöke gratulál

Erdész-faiparos találkozó – erdészek nélkül

Élénken emlékszem az évekkel ezelőtti hasonló találkozókra. Sárospatakon vagy Nagykanizsán még egész teremrevaló szakember igényelte azt a közös pár órát, amelyen szakmáról, barátságról egyaránt felszabadultan lehetett beszélgetni. Azóta eltelt néhány év és sajnálatra méltóan elfogyott a rendezvény.

A szombathelyi FALCO Forgácsológépgyárának bemutatótermében még húszharmincan hallgattuk *Fekete Lajos, dr. Pethő József* vezérigazgatók, valamint *dr. Molnár Sándor* egyetemi tanár előadásait, majd az azt követő hozzászólá-

sokat. Délutánra a hatalmas faipari üzem látogatására már csak tucatnyian maradtunk. Pedig érdemes volt. Erdész embernek azért, mert nem mindennap lát ilyen üzemet – és beruházást –, faiparosnak meg minden bizonnyal azért, mert a technológiai folyamatok egyes állomásainál valós szakmai problémákról volt alkalom eszmét cserélni. Az igazi találkozóra, az esti baráti vacsorára még tovább fogatkoztunk. Legalábbis mi, erdészek. A házigazda *Pethő Jóskán* kívül csak *Ormos Balázs* főtitkár és e sorok írója vett részt. Kár. Régen élvez-

tem ugyanis ennyire baráti beszélgetést, mely az asztalhoz kötöttség révén bizonyos fokig szomszédfüggő, de mégis. Vagy éppen ezért. Kedves jó erdész kollégák. Ha már van egy ilyen szép és hasznos hagyományunk is, mint az erdész-faiparos találkozó, éljünk vele. Ne hagyjuk, hogy a mai baráti kapcsolatok kevésbé igénylő korban – évek múlva már csak úgy menjen ki a meghívó, hogy faiparos-faiparos találkozó, mert akkor már azt is elfelejtettük, hogy létezett-e Sopron egyáltalán.

Pápai Gábor

Zalai vadász alkotók egyesülete

Ezen a néven gyűjtik össze Zala megyében a természet iránt fogékony művészeket, lelkes amatőröket. Alkotásaik egy részéből nyílt időszaki kiállítás az Erdészeti Információs Központban. A kiállítást *Csekő Sándor*, a Vadászati Kulturális Egyesület elnöke nyitotta meg.

Egyesületük alkotó tagjai:

Adorján Péter, természetfotós
Bodai György, természetfotós
Horváth Ottó, csont- és fafaragó
Jakabfi Tamás, természetfotós
Kesztbelyi Jenő, intarzia-művész

Kun Edit, festőművész
Marics Attila, természetfestő
Marton Lajos, fafaragó
dr. Pásztor László, festőművész
Polster Gabriella, természetfotós
Rékasi Csaba, festőművész
Wegroszta Zoltán, fafaragó

Szoboravató Ásotthalmon

Magyarország legidősebb erdészeti közép fokú oktatási intézménye közel 120 éve áll a magyar erdészet szolgálatában. A helyszínen felvett jegyzőkönyv szerint 1883. október 10-én Bedő Albert országos főerdőmester átvette az erdőőri szakiskolát Pálffy Ferenc szegedi polgármestertől. 1883. október 14-én Szegedre érkezett I. Ferenc József uralkodó és kísérete, hogy megtekintsék Szeged újjáépítését, valamint egy, a közelben folyó hadgyakorlatot. Az utazás harmadik napján, október 16-án a vendégség kirándulást tett Szeged határába. Ekkor az uralkodó és kísérete egy népiskola után „megtekintette az újonnan épült erdőőri szakiskolát”. A személyes látogatás emlékére a népiskolai iskolaszék elnöke kérvényezte, hogy a határ rész mostantól „Királyhalomnak nevezessék”, s a rajta levő intézmény, az erdőőri szakiskola így lett Királyhalmi Erdőőri Szakiskola hosszú évtizedekre.

1960-ban Obermayer György személyében a szegedi Erdészeti Technikumnak és az ásotthalmi szakiskolának közös igazgatója volt. Ez év novemberében vette fel a technikum a Dél-Alföld fásításában kiemelkedő érdemeket szerzett Kiss Ferenc nevét. Ezt követően vetődött fel, hogy a Szegedről igazgatott, közel 30 kilométerre található ősi erdésziskolának is helyén való lenne nevet adni. Kézenfekvően merült fel az alapításában kulcsszerepet játszó Bedő Albert neve. Obermayer György sorra írta a kérelmező leveleket a Csongrád Megyei Pártbizottsághoz és a Földművelésügyi Minisztériumhoz. Az igazgatói kérést elfogadták, és 1961 novemberében Peitőházi Gábor akkori földművelésügyi miniszterhelyettes engedélyezte, hogy iskolánk Bedő Albert nevét viselje. Így írja: „Ennek megfelelően az intézmény teljes nevét a következőkben határozom meg: 'Bedő Albert' Erdészeti Szakiskola, Ásotthalom. Az iskola dolgozói és tanulói tekintsék példaképüknek a névadót, és további munkájukat az iskola névadójához méltó lelkesedéssel végezzék.” Ekkor avatták fel az iskola főbejáratával szemben Bedő Albert kőből készült mellszobrát – Madarassy Walter alkotását.

A Himnusz elhangzása után Andrésiné dr. Ambrus Ildikó igazgatónő köszöntötte a vendégeket, majd beszélt az iskola és Bedő Albert kapcsolatáról, röviden bemutatva az iskola történetét. A beszéd végén egy szép Márai Sándor idézet hangzott el: „Az életnek értéket csak az a szolgálat adhat, amellyel az emberek ügye fe-

lé fordulunk. Ember módra élsz, ha igazságosan élsz. Ha minden cselekedeted és szavad alján az a szándék van: nem ártani az embereknek. Ha megkísérled – feltűnés és hiú szerep nélkül – segíteni az embereket.”

Ezt követően Barátossy Gábor, az FVM Erdészeti Hivatalának elnöke – aki ebbéli minőségében Bedő Albert hivatali utóda – felhívta a figyelmet a nagy erdész személyiségek szellemiségének és emlékének ápolására. Az ásotthalmi iskola jó példával jár elöl Bedő szellemiségének megőrzésével. Beszédét egy Bedő-idézzel zárta: „Szeressük hazánkat, nemzetünket és szakmánkat hűséggel, egyetértséssel és összetartással” –, majd ezt követően leleplezte a szobrot.

Dr. Frank József, a Csongrád Megyei Közgyűlés elnöke az iskola fenntartójának legfőbb képviselőjeként lépett a mikrofonhoz. Beszédében kiemelte, az isko-

la az utóbbi években látványosan fejlődött, jövője van az iskolának.

Ormos Balázs, az Országos Erdészeti Egyesület főtitkára (és ezen pozíciójában a posztot tizennégy esztendeig betöltő Bedő örökös) felolvasta Riedl Gyulának az ünnepre küldött üzenetét, melyben dr. Kollventz Ödön tanulmányának felhasználásával az erdészeti szakiskola és az Egyesület kapcsolatáról, annak kezdeteiről ír. Az Egyesület nevében gratulált, majd átnyújtotta az Egyesület ajándékát: színes másolatát, annak az iskolaalapítás korából származó levélnek, melyben Széchenyi Pál gróf felkéri az O.E.E.-t, vegyen részt az iskolaavató ünnepségen.

Orbán Fitori Dezső, kálnoki unitárius lelkész – Bedő hitéhez hű unitárius volt élete végéig – a keresztyén értékrenden alapuló nemzeti hagyományok megőrzésének fontosságáról beszélt. Nemes párosszal áthatott beszédében többször visszatért Ravasz László református püspök gondolatához, mely szerint annak a népnek, amelynek nincs történelme, nem tiszteli múltját, nincs jövője. Ezért is kötelességünk ápolni Bedő Albert szellemiségét.

Gödri Miklós Szabolcs, kálnoki református lelkész elhozta az ünnepre a kálnokiak üzenetét. Alapigéje Pál apostol Tituszhoz írt levelének a rendezvény mottójául választott részlete volt: „Minden dologban magadat add nemes tettek példaképekül, a tudományban a romlatlanságot és a méltóságot mutatva”, ezt értelmezte Bedő Albert munkásságára. Példaképül állni nehéz feladat bármilyen korban. Bedő észrevette, hogy mire van szüksége a nemzetének: tudománynak, tanításra, iskolára. Tanulják meg minél többen ismerni, művelni Isten kertjét – az erdőt.

Bedő Albert élete végéig hű volt Erdélyhez, őrizte székely öntudatát: a program első része végén meghatódottan énekeltük el közösen a székely himnuszt.

Ezt követően az iskola diákjai Ágh István, Áprily Lajos, Nagy László és Tóth Árpád verseiből, valamint Márai Sándor prózai művéből összeállított műsorukat mutatták be, majd az erdészszakma, a fenntartó és az iskola, valamint kálnoki vendégeink, a görögnyeszentimrei és a hazai társiskolák képviselői helyezték el koszorúikat az újonnan leleplezett szobor talapzatán. Az ünnepségünket a közösen elénekelt erdész himnusszal zártuk.

Andrésiné Pál

(Az alkalomra jelent meg a Bedő-emlékfüzet, Andrésiné dr. Ambrus Ildikó szerkesztésében, s amely összefoglalja Bedő Albert életét és munkásságát.)

A hegyi juhar (*Acer pseudoplatanus*) botanikai jellemzése

Nevezéktana

A tudományos nemzetségnév (*Acer*) *Linné*-tól származik, de eredetét homály fedi. Egyesek szerint a latin *acer*, *acris*, *acre* = erő, tartós szó lehet az alapja, ami fájának tartósságára vonatkozik. Mások a kelta *ac* = csúcs szótövet vélik felfedezni benne, amit esetleg a karéjos levelei alapján kaphatott. Fajnevét (*pseudoplatanus*, eredeti írásmódban *pseudo-Platanus*) is *Linné* adta az 1753-ban megjelent *Species Plantarum* művében, ami sokkal könnyebben értelmezhető és magyarázható. A görög *pseudes* = nem igazi, hamis, ál és a szintén görög *platanos* = platán szavakból származó összetétel a foltosan leváló kérgük hasonlóságára utal.

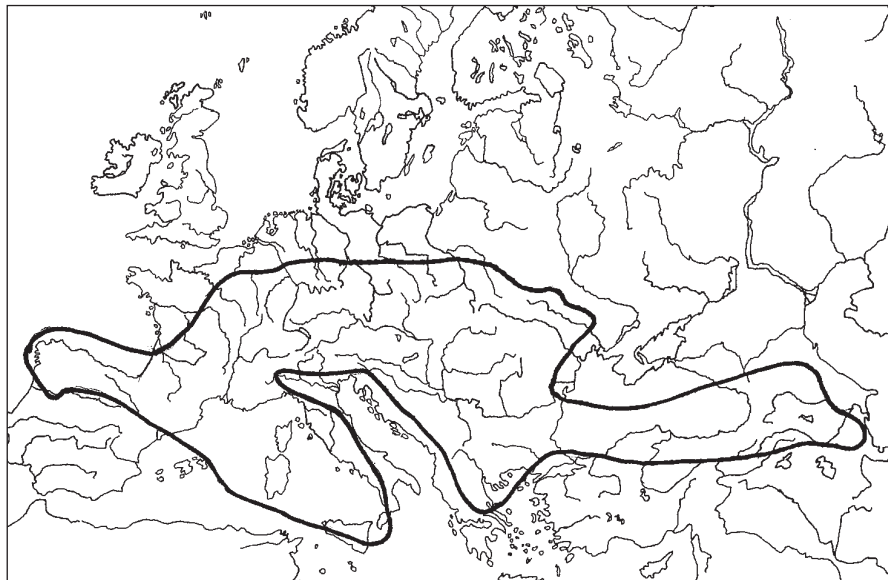
A XV. századból származó Schlögliszójegyzék *alirus* néven említi, későbbi művekben fodorjávör, jávör(fa), szemes jávör, igar, iharfa, fehér juhar, fürtös juhar, közönséges juhar, juharjávör elnevezéssel szerepel. A fodor és szemes előtag a szép rajzolatú (általában sebzett törzsű) faanyagra utal, úgyszintén ennek színét örökíti meg a fehér előtag is. Fürtös juharnak pedig a virágzata alapján nevezik.

Elterjedése

Elterjedési területe hasonlít a bükkéhez és a közönséges jegenyefenyőéhez, Közép- és Dél-Európára koncentrálódik. A Pireneusoktól a francia középhegységen (Massif Central), Harz-hegységen, Középnémet-dombvidéken, Lengyelország déli részén keresztül Ukrajnáig, a Podóliai-hátságig, illetve a Bug-folyóig halad. Délen Itália déli részei, Bulgária, Thesszália képezi elterjedésének határát. Van egy foltszerű előfordulása a Kaukázus nyugati felében is. Nagy-Britanniába a XV. században vitték be, ma már ott a legtöbb helyen megtalálható. Természetes elterjedési területén belül elkerüli a sík vidékeket (pl. a magyar Alföld, Pó-síkság, Havasalföld), elsősorban hegyvidéki faj.

Előfordulása

A Kárpát-medencei vertikális megjelenésére legtöbb és legmegbízhatóbb adatot *Fekete Lajos* és *Blattnyi Tibor* 1913-ban megjelent „Az erdészeti jelentőségű fák és cserjék elterjedése a Magyar Állam te-

1. ábra. A hegyi juhar elterjedési területe (Meusel, 1973 nyomán)

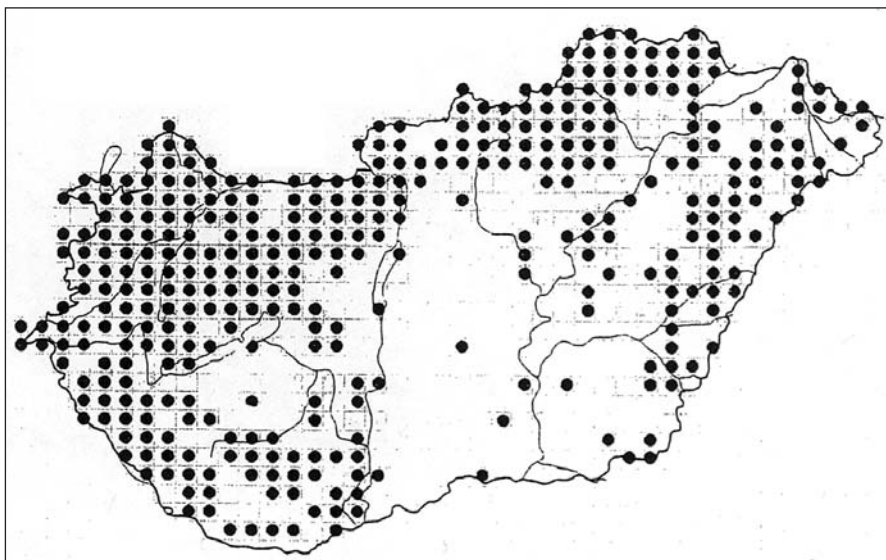
riületén” c. művéből kaphatunk. Fa alakú előfordulásának átlagos felső határa 1280 m tszf. magasságra tehető, a számára optimális termőhelyet jelentő fenyőkegyesbükösök régiója felett a lucos övben is megjelenik, de a rövid vegetációs időszak és az arra jellemző fagyok miatt itt már kevésbé érzi jól magát. Legmagasabb fa alakú megjelenése (1670 m tszf.) a Godján-Szarkó hegycsoportban a Matania északkeleti oldalán van, ahol a

lucfenyvesben cirbolyafenyővel együtt bukkan fel. A lucfenyves régió felső határánál, illetve az alhavasi cserjések övében – ha nem is gyakran –, de elcserjésedő példányai is szem elé kerülhetnek. A rekordot a Bucsecs-hegycsoportban a Valea Buksoj északkeleti oldalán törpefenyves állományban 1828 m tszf. magassággal tartja a hegyi juhar. A tömegesebb felépítésű Alpokban 2000 m magasságban is lehet egyedeivel találkozni.

Tájegység	Fa alakú előfordulás felső határa (m tszf.)		Cserje alakú előfordulás felső határa (m tszf.)	
	átlag	szélsőség	átlag	szélsőség
Északnyugati-Kárpátok	1150	1223	–	–
Közép-Kárpátok	1240	1560	1320	1562
Északkeleti-Kárpátok	1250	1446	1330	1564
Keleti-Kárpátok	1340	1638	1520	1725
Déli-Kárpátok	1400	1652	1560	1828
Dél-magyarországi hegyvidék	1370	1670	–	–
Erdélyi-szigethegység	1320	1585	–	–
Horvát-Alpok	1260	1507	1390	1583
	1280	1670	1370	1828

Hazánkban a középhegységeken általánosan elterjedt, a dombvidékek közül Nyugat- és Dél-Dunántúlon szórványos megjelenésű. Elsősorban bükösökben, szurdokerdőkben lehet megtalálni, gyertyános-kocsánytalan tölgyesekben, szikla- és törmeléklejtő-

erdőkben már jóval ritkább. Alföldperei helyzetben a folyók völgyeiben, magasabb térszíneken is megjelenik, de a kontinentális alföldbelsőt messze elkerüli. Korábban a sík vidékeken (elsősorban a Kisalföldön) ültették, ezekről a helyekről elvadul, s különösen a szára-

2. ábra. A hegyi juhar hazai előfordulása (Bartha-Mátyás, 1995 nyomán)

zodó keményfás ligeterdőkben bukkánhat így fel.

Alaktana

A hegyi juharra monopodiális elágazásrendszer jellemző, azaz a főszár egyenes folytatásként növekszik tovább. Törzse és ágai gyakran villás elágazásúak, ugyanis végálló virágzata miatt hiányzik ezeken a hajtásokon a csúcsrügy, s ilyenkor a két oldalrügy képez egyenrangú hajtásokat. Hajtásrendszere hosszú- és rövidhajtásokra differenciálódik, szakaszos hajtásképzés figyelhető meg, a tavaszi hajtásokat nagyon rövid nyugalmi időszak után követik a másodhajtások. Fiatal korban ún. szilletepus hatásképzés is előfordul nála, az abban az évben keletkezett hosszúhajtások oldalhajtásokat hoznak. Az idősebb fákon sok rövidhajtás képződik. A sejtmedvek jelentős mennyiségű cukrot tartalmaznak, tavasszal a megfűrt fából cukros nedv szívárog ki. A juharfajokra általában jellemző, hogy a háncsban, levélnyélben és levélerekben tejnedv (latex) gyűlik össze, de ez a sajátosság a hegyi juharra éppen nem jellemző. Ha egy teljes hosszúhajtást vizsgálunk, akkor azt tapasztalhatjuk, hogy az alsó részen lévő levelek nagyobbak, a hajtás vége felé lévők kisebbek, s 5 karéjából fokozatosan 3 karéjába váltanak át.

Sokáig sima kérgében kevés a rost, de sok benne a kősejtcsoport, ezzel magyarázható idősebb korban a fajra nagyon jellemző kéregpikkelyesedés, foltosodás. Kéregcserepei a korral növekedve mindig szabályosabbak, lekerekítettebbek lesznek. Sima kérgének köszönhetően a hajtásripacsokat még húsz év elteltével is fel lehet ismerni.

Összetett fűrt, azaz buga virágzata van, melyeknél a poligámia jelenséget lehet megfigyelni. Csak a részvirágzatok belső virágai termősek, a többi – mintegy a virágok kétharmad része – porzós. A virágzat a levelekkel egyi dőben jelenik meg, de a virágok csak akkor nyílnak, amikor a levelek már kifejlődtek. Csésze- és szíromlevelei teljes virágzáskor is többé-kevésbé zártak, ami a rovarbeporzást különösen nem akadályozza. Érdekesség az is, hogy a porzós és termős virágok nyílási sorrendje egyedenként változó, de azon belül változatlan.

Virágára nagyon jellemző az ellaposodó, gyűrű alakú vacokkorong (diszkusz), mely mirigyes, s nektárt választ ki, amellyel a beporzó rovarokat csalogatja. A vacokkorongon két körben összesen 8 porzó található, a külső kör

rendesen 5 porzójához a belső kör 3 porzója adódik, ahol 2 porzó elcsökevényesedett. A termős virágokban a porzósálak rövidek, a portokok zárva maradnak, a porzós virágokban viszont a porzósálak két-háromszor hosszabbak a szirmoknál. Feltűnő a magház molyhossága is.

A hegyi juharnál gyakori a parthenokarpia, azaz a termések megtermékenyítés nélkül fejlődnek, s embrió nélküliek lesznek. Termése október elején érik, az ősz folyamán vagy a tél elején hullik. Magvaiban a sziklevek begöngyölve találhatók, a nyúlánk szikleveknek – ellentétben a hasonló csírcemetéjű kőrsekkel – három hosszanti ere van. A magvak táplálószeret nélküliek, ezért a föld felszíne felett kifesző sziklevek rögtön asszimilálni kényszerülnek.

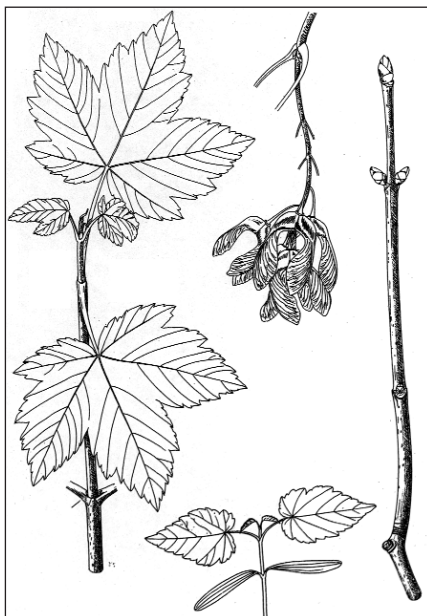
Életkora felső határa 300 év körül mozog, de Európából 400–500 éves egyedekről is adtak már hírt. Magtermő korát szabad állásban 25–30, zárt állásban 40–50 éves korban éri el. Tuskószarjai viszont 10–15 évesen már teremhetnek. Lombját korábban takarmánynak gyűjtötték, a fonnyasztott és szárított levelek különösen a juhoknak volt kedvelt eledel.

Európa legtermetesebb hegyi juhar példánya a németországi Wamberg mellett található, amelynek törzskerülete mellmagasságban 9,00 m, korát 400–650 évre teszik. Hazánkban a bakonybéli Templomkertben található a legnagyobb törzskerületű egyed, 4,02 m-rel jócskán elmarad a wambergi példány mellett.

Változatossága

A mintegy 150 fajt magába foglaló juharnemzetségen belül erős morfológiai differenciálódásnak lehetünk tanúi. A hegyi juhar bélyegeiben jól eltér a többi európai fajtól, s azokkal hibrideket nem is képez. Elterjedési területének északi felében a subsp. *pseudoplatanus* alfajt különítik el, a déli felében pedig a kerekded levelű, tompább karéjú, molyhos levélfonákú és termésű subsp. *subobtusum* alfajt. Ez utóbbi a Dél-Európában honos, s a hegyi juhart ott felváltó tompa karéjú juharhoz (*Acer obtusatum*) való hasonlatossága alapján kapta nevét. Az alfajokon belül további változatokat, formákat a levelek karéjszáma, a termésszárnyak szöge, a levél és termés szőrözöttsége alapján írtak le.

Dr. Bartha Dénes

3. ábra. Az év fája: a hegyi juhar

A magánerdő és természetvédelem

Gondolatok a Duna-Tisza közti homokhátság fafajpolitikájáról, különös tekintettel a fenyvesekre

A termőföld magántulajdonba adása az erdőtelepítések korábbi fafajarányait alapvetően átrendezte. A fenyő célállománnyal kapcsolatos országos tendenciát – melyet a korábbihoz képest jobb termőhelyek magasabb aránya is befolyásolt – az első kivitelű erdőtelepítésekre vonatkozó alábbi számsor szemlélteti:

84/85 gazdasági év	24%
89/90	15%
94/95	4%
99/2000	2%

Tekintettel arra, hogy erdőtelepítésben a fenyő gyakorlatilag erdei- és feketefenyőt jelent, továbbá a tevékenységben a magánszektor súlya a meghatározó (jelenleg már 96 %), a fenyő-célállományok arányának radikális csökkenéséből az olvasható ki, hogy a *magánszektor a Pinus fajokkal történő erdőültetéstől – annak viszonylag egyszerű volta ellenére – „irtózik”*.

Mivel csak megyehatáros statisztikához fértem hozzá, előadásom többi része szigorúan értelmezve csak Bács-Kiskun megyére vonatkoztatható, ugyanakkor a megyei adatokból levonható következtetések minden bizonnyal az egész Duna-Tisza közti homokhátságra kivetíthetők.

Egyes felmérések szerint Bács-Kiskun megyében az erdőtelepítési lehetőségben a fenyő termőhelyek aránya 25% körülire becsülhető, ezzel szemben az első kivitelű erdőtelepítésben a fenyő-célállomány aránya 2001-re 2,5%-ra csökkent. Az országos irányzat-hoz igazodva ez azt jelenti, hogy a mezőgazdaság határtermőhelyein és ez alatt, a fenyővel történő erdőtelepítés a földtulajdonos számára nem biztosít vonzó földhasznosítási alternatívát.

Az erdőtulajdonosi kör fenyő-célállomány iránti ellenszenv az erdőfelújítási kötelezettség teljesíthetőségével kapcsolatban is komoly agályokat vet fel. Ez pedig a megyében – a magántulajdonú fenyőerdők 36 százalékos területaránya mellett – nem elhanyagolható probléma. Kérdéses, hogy az erdőtulajdonosi (gazdálkodói) kör ellenállása letörhető-e az erdőtörvény szigorával, szükségszerű-e több

ezer erdőtulajdonos ellen „háborút vívni”, avagy *létezik-e egy alternatív megoldás?*

Az erdőtulajdonosok fenti, ösztönösnek tűnő, de mégis a józan paraszti észben alapuló gondolkodásmódja rendkívüli mértékben befolyásolhatja Bács-Kiskun megye jövőbeni arculatát, hiszen a Pinus fajokkal történő erdőültetés problémaköre a magánszférában a meglevő erdők (23 000 ha) és az erdőtelepítési lehetőség (17 000 ha) vonatkozásában összességében mintegy 40 ezer hektárt érinthet.

Az e tájon tájidegennek számító fenyvesek a fás szárú vegetáció utolsó állomását jelentik, melyen túl/helyett már csak az *erdős-sztyepp* jöhet szóba, mint „földhasznosítási forma”. És ez az *a pont, ahol a földtulajdonosi érdek a természetvédelmi érdekekkel találkozni látszik*. A közös érdek megvalósulásához viszont három alapfeltétel szükséges. *Tájhasznosítási koncepció, politikai akarat* a szükséges jogszabályi változtatások kikényszerítéséhez és *pénz*. Távlatokban e három feltétel közül talán a pénz jelentené a legkisebb problémát, hiszen a feladat – ami célját tekintve egy nagy léptékű tájrehabilitáció részének tekinthető – *talán beilleszthető lenne az EU környezet és tájgazdálkodást segítő támogatási rendjébe*. Megjegyzendő, hogy a mezőgazdaság ilyen típusú támogatáshoz feltehetően könnyebben fog hozzájutni, mint terméktámogatáshoz.

A Pinus fajok visszaszorításán alapuló tájhasznosítási *koncepció lényege dióhéjban egy szabályozott legeltetésen alapuló tájfenntartás*, ahol az összefüggő, nagy területű erdőtömb viszonylag kevés. A szabályozott legeltetés kulcsfontosságú, ugyanis e gyepek igen sérülékenyek, a túllegeltetés könnyen deflációt okozhat. A fehér- és szürkenyárból álló erdő, vagy erdőfolt többnyire a buckaközi laposokon lenne, a szárazabb termőhelyeken pedig a gyepek és a boróka osztozna. (Ez utóbbi legeltetés hatására alakul ki és állandósul.) A koncepció működőképességének alapfeltétele a táj kultúrállapotban való tartása. Ez azért számít súlyponti kérdés-

nek, mivel mesterséges úton ősgyep nem hozható létre, csak gyepek, mely kaszálás vagy legeltetés nélkül az invazív gyomok (szíriai selyemkóró, parlagfű stb.) hatására valószínűleg rövid időn belül ruderális gyomtengerré változna. Ezen okfejtés alapján egy *erdős-sztyepp célú tájrehabilitáció csak a mező- és erdőgazdálkodás összehangolása mellett lehetséges*.

A szabályozott legeltetésen alapuló tájhasznosítás – a hozzáadott értéket tekintve – a vidék eltartóképeségéhez csak igen szerény módon járulhat hozzá, ugyanakkor *nyugat-európai szemmel nézve kuriózzumnak számító erdős-sztyepp jellegű táj* – mint esztétikai élmény – távlatokban rendkívüli módon *növelhetné a falusi turizmus lehetőségét*. A meredek, sziklás területeknek vagy kopárknak az Alpokban sincs közvetlen haszna, az osztrák vidék mégis jól megéli az idegenforgalomból. A földhasznosítással kapcsolatos hagyományos vélekedések ártékelődését dr. Kopácsi Sándor professzornak, a MTESZ-ben elhangzott meglehetősen tömör megállapításával szeretném érzékeltetni. Napjainkban Közép-Európában a legnagyobb földjáradékot a gleccser nyújtja, mivel az egész évre kiterjedő téli sporthoz az alapfeltételt a gleccser biztosítja.

Önmagában persze a táj – még ha az különleges is – csak alapfeltétel egy virágzó idegenforgalomnak. E tekintetben – különös figyelemmel a táj speciális adottságaira – kiemelt szerepe lehet a lovas turizmusnak, de lokálisan gondolni kell a termálvizekben, valamint a bor-turizmusban rejlő lehetőségek kihasználására is.

Az őshonos fajokból álló erdőültetés mozaikosabb, ligetesebb elvégzésének nincs szakmai akadály, ugyanakkor az biztonsággal állítható, hogy az eredeti gyeptársulás azonnal nem állítható helyre. Mindezzel együtt a tájhasznosításban a *Pinus fajok térfoglalásának ésszerű határon belüli visszaszorítása* véleményem szerint elsősorban nem a gyakorlati megvalósítás problémái miatt nehéz, az *igazi probléma államigazgatási jellegű*. Az államigazgatással kapcsolatos konfliktus-

források, különösen a *batáskör*, az *ingatlannyilvántartás*, az *erdőfelújítási kötelezettség*, valamint a *támogatási rendszer* köré csoportosíthatóak.

Az ingatlan-nyilvántartás szerint erdős-sztyepp művelési ág nincs. Természetesen ilyen nem is lehetséges, hiszen a művelési ág és a táj léptéke egészen más. Ugyanakkor és ebből kifolyólag, az *erdős-sztyepp jellegű táj államigazgatási munkamegosztás szempontjából alkotó elemeire basad*, a legelő a mezőgazdasági, az erdő és fásítás pedig az erdészeti igazgatás hatáskörébe tartozik. Mindebből következően, egy *tájrerehabilitációs program senki földjévé válik*, mivel egy államigazgatási részleg csak saját hatáskörében járhat el (ágazatfejlesztési koncepció készítése, annak hivatalos rangra emelése, támogatási rendszer működtetése). Az az ügy pedig, amelyik több minisztérium vagy minisztériumi részleg együttműködését igényli, hazai viszonyok között meglehetősen reménytelen helyzetbe kerül. Egy spontánul megvalósuló erdőtelepítési program pedig nagy valószínűséggel nem a fenti tájkép megvalósulását eredményezi.

Hipotetikusan kimondható, hogy az *erdős-sztyepp jellegű táj ingatlannyilvántartási szempontból meglehetősen kellemetlen terepi formáció*, hiszen a kényelmes és állandó határá nagy táblák helyett nagyfokú mozaikosság, valamint természetes viszonyok között az erdő és a sztyepp határának a „lebegése” jellemzi. E tájban ez utóbbi a hőmérséklet- és csapadékvizonyok több évtizedes léptékű ingadozásának egyenes következménye. Ez a körülmény viszont megnehezíti a művelési ágak valós helyzet szerinti nyilvántartását. A szárazodó periódus pedig az erdőművelési ágban tartás kötelezettségéből kifolyólag úgy okozhat gondot, hogy ott is fenn kell tartani az erdőt – tehát fenyesíteni kell –, ahol természetes körülmények között már gyepeknek kellene lenni.

Bács-Kiskun megyében a magántulajdonú fenyvesek térfoglalása mintegy 36 százalék. Ebből kiindulva – az *erdőfelújítási kötelezettség kikényszerítése során – az erdőtulajdonosok fenyegetettségét az erdészeti igazgatás részéről biba lenne figyelmen kívül hagyni*. A jobb termőhelyeken a hazai nyárok reális alternatívát nyújthatnak, de milyen fafajjal újíthatók fel a szélsőségesen száraz vagy gyökérrontó gombával fertőzött termőhelyek?

Azt az alapelvet, hogy a letermelt, vagy elpusztult erdőt fel kell újítani,

„kiskapuk” keresésével nem célszerű fellazítani. Ugyanakkor – mivel e térségben a jelzett probléma valóban nagy horderejű és meglehetősen speciális – *a megoldás keresését törvényes útra kellene terelni*. Egyértelművé kellene tenni azt, hogy e térségben a természetközeli tájhasznosításnak, avagy a magasabb erdőborításnak kell prioritást adni, ugyanis az Alföldön e két szempont nem feltétlenül jár együtt. (Az alföldi „erdők” túlnyomó része biológiai értelemben véve tájidegen fajokból/fajtákból álló faültetvény.) E stratégiai jellegű döntés után nyílna meg annak a szakmai együttgondolkodásnak a lehetősége, hogy egy jól körülhatárolható termőhelykategóriában az erdőművelési ágban való tartás kötelezettsége – az összes szempont figyelembe vétele mellett – kellően indokolt-e, illetve azt milyen feltételekkel lehet kiváltani.

Az erdőtelepítési támogatási rend a nagy területű erdőtelepítéseket preferálja. Ez az elv az erdőklímában (domb- és hegyvidéken) elfogadható, ugyanakkor az Alföldön éppen a természetszerűség ellen hat. Ezzel egyidejűleg *a mezőgazdasági igazgatás által működtetett földalapú támogatás a meglévő termelés-szerkezeti struktúra megőrzésére ösztönöz*. Mivel az erdőtelepítési és a földalapú támogatás összehangolás nélkül, egymás mellett működik, e támogatási konstrukció nem az összes érdekelt számára optimumot jelentő tájhasználat irányába tereli a folyamatot.

Egy erdős-sztyepp jellegű tájrerehabilitáció kellő hatásfokkal csak egy olyan koherens támogatási rend keretében ösztönözhető, amely egyfelől biztosítja a táj kultúrállapotban tartásához szükséges állatállományt, másfelől, ahol az erdőtelepítési, fenntartási támogatás a természetközeli erdőgazdálkodást preferálja. *A Nemzeti Agrár- Környezetvédelmi Programról szóló 2253/1999.(X. 7.) számú Kormányhatározat* alapja lehetne egy olyan támogatási konstrukciónak, amely *az ökológiai gazdálkodás, vagy gyephasznosítás célprogramok* keretében a földtulajdonos számára megfelelő érdekeltséget teremthetne a táj kultúrállapotban való tartásához. Ezen célcsoportok EU csatlakozásunk után éves rendszerességgel olyan jelentős támogatás forrásai lehetnének, amelyek e gyenge termőhelyeken messze meghaladnák a fatermesztéssel elérhető és egyébként is csak szakaszosan jelentkező jövedelmet. Az erdő vagy fásítás ügye – némi jogszabálmódosítás mellett – egy ilyen programhoz viszonylag könnyen hozzáilleszthető lenne.

De hogyan fog megszületni egy ilyen – két szakterület hatáskörébe tartozó – koncepció, program és támogatási konstrukció? Ki képes felkarolni és megvalósítani egy ilyen gondolatot?

Fentieket összefoglalva, a térségi fafajpolitika a táj hosszú távú arculatformálásának meghatározó eleme, ami egyúttal jelentősen befolyásolja a lakosság életminőségét és jövedelemszerzési pozícióit is. A parciális ágazati érdekek helyett *tájhasznosításban* célszerűbb lenne *nemzetgazdasági szinten számítható optimum elérésére törekedni* és a támogatási rendszert ezen elvnek alárendelni.

A bevezetőben feltett kérdésre – a fenyővel történő erdősítésnek van-e alternatívája – az elmondottak alapján, legalábbis elvi síkon, igennel lehet válaszolni. Ugyanakkor, az *érdemi döntés és a megvalósítás kulcsa* – a közhiedelemmel ellentétben – *a mezőgazdasági igazgatás batáskörében van*, hiszen a legnehezebb feladat, a tájnak kultúrállapotban való tartása, a szabályozott legeltetés megvalósíthatóságától függ. Ennek hiányában viszont a legmostohább termőhelyeken a már közegészségügyi problémát is jelentő gyomosodás csak fenyővel történő erdősítéssel előzhető meg, ebben viszont a földtulajdonos nem partner. Ezzel a kör bezárul.

Bartha Pál

Peták István: A Szent István Vándorlás

az Országos Kék Túra mentén filmsorozatról könyv is készült. A rendező, szerző a sorozat első kötetében bemutatja a kék túra útvonal térségében található táji, népi, földrajzi, kulturális értékeket a Zemplén–Cserehát–Aggteleki karszt környékéről. Erdészeknek különösen izgalmas szellemi élményt nyújt a könyv olvasása, hiszen a jelenségek szinte mindegyike munkahelyünkön az erdőben található.

Kapható a könyvesboltokban.

Bemutató

2002. november hó 6-tól december hó 3-ig a soproni Erdészeti Múzeumban nagysikerű kiállítás keretében mutatkozott be a Muray Műhely. A tárlaton 27 alkotó 53 festménye volt látható. A kiállítás színvonalát emelte Seres Erzsébet porcelánfestő bemutatkozó kollekciója.

Magánerdészetek létrehozása a cél Háromszéken

Birtokba kell venni a szülőföldet

A már elindított magánerdészeti kezdeményezések felgyorsítása érdekében az elmúlt hétvégén Gelencén találkoztak a felsőháromszéki közbirtokossági vezetők és polgármesterek. A közbirtokossági értekezleten elhangzott kérdésekre *Tamás Sándor* parlamenti képviselő, *Olosz Gergely* alprefektus, valamint az Erdészeti Felügyelőség részéről *Dumut Ioan* erdészmérnök igyekezett válaszolni.

A találkozó fő célja annak előkészítése volt, hogy Háromszéken is létrehozzanak kezdetben egy, majd később több magánerdészeti hivatalt. Az országban már több mint húsz magánerdészeti hivatalt jegyeztek be, három Hargita megyében is működik. A Romsilva akadékoskodása dacára országszinten eddig 1,3 millió hektár erdőt adtak vissza jogos tulajdonosaiknak, megyénkben is jelentős előrehaladás történt ezen a téren – a feltételek adottak tehát, hogy a székely gazdák ténylegesen saját kezükbe vegyék őseiktől örökölt erdeikkel való gazdálkodást.

Az idei év első felében megszületett a magánerdészeti hivatalok létrehozását szabályozó miniszeri rendelet. Felsőháromszéken jóval korábban léptek, amikor Veresvíz néven magánerdészet létrehozása mellett döntöttek. Az almási Hegyes-Jiros közbirtokosság volt vezetője, *id. Rancz Sándor* kezdeményezésére hét közbirtokosság fogott össze, a társulás több mint 6000 hektárral rendelkezik, eddig pénzalap és jogszabály hiányában akadt el a kezdeményezés.

Tamás Sándor képviselő szerint a magánerdészetek beindításához kezdőtőke két helyről is biztosítható: önerőből előteremtett pénz segítségével, vagy az anyaországból származó – pályázatok révén befolyó – anyagi támogatással. Az Új Kézfogás Közalapítvány (ÚKKA) 500 ezer forinttól három millió forintig terjedő pénzüsszeget folyósít visszatérítendő támogatás formájában, mindezt magánerdészeti hivatalok létesítése érdekében. A sikeresen pályázók egy év türelmi időt kapnak, majd négy éven belül kell visszafizetniük a teljes összeget. A támogatás előnye, hogy az ÚKKA kamatmentesen bocsátja az igénylők rendelkezésére a pénzt.

„Meggyőződésünk, hogy ezt a kérdést nem lehet tovább halasztani. Az or-

szágban a Romsilva monopóliumhelyzetben van, a nagyszüleink által ültetett fák eladásából származó jövedelmet elvihe-tik akár Giurgiuba is, hogy ott fordítsák csemeték ültetésére. A magánerdészetek létrejötte után az erdészeti hivatalhoz tartozó erdőtulajdonosok által birtokolt erdőből származó pénz oda kerül vissza befektetésre, ahonnan kitermel-ték, illetve a tulajdonosok zsebébe, ha úgy dönt a közgyűlés” – hangsúlyozta Tamás Sándor képviselő.

Kevés közbirtokosság nyújtott be

igénylést egy másik, ugyancsak az ÚKKA által kiírt, vissza nem térítendő támogatásra.

Felsőháromszéken bejegyzett 35 közbirtokosság közül összesen tizenegy élt a pályázati lehetőségekkel, jöllehet a Hargita, Kovászna és Maros megyei közbirtokosságok számára egy 150 ezer dolláros keret van elkülönítve. A három megyében összesen 250 közbirtokosság működik.

Az ülés konklúziójaként az a döntés született, hogy mielőtt a vitás területi kérdések megoldása után nagyobb összefüggő erdőrészek alakulnak ki, bátran neki lehet fogni a magánerdészeti hivatal létrehozáshoz, illetve a létező kezdeményezés felgyorsítására.

Dímény Árpád

(Székely Hírmondó)

A molyhos tölgy méhészeti jelentősége

Az Erdészeti Lapok Év fája sorozatában 2002-ben a molyhos tölgy a részletes vizsgálat tárgya.

Mint az eddigi fajok esetében is tettem, a minél részletesebb és teljesebb megismerés céljából most a molyhos tölgy méhészeti jelentőségét foglalom össze.

Egy-egy faj méhészetben betöltött szerepét elsősorban egyrészt a méhészeti termékek megtermelésében elfoglalt helye, másrészt a földrajzi elhelyezkedése, gyakorisága határozza meg.

A tölgyeket – ezen belül a molyhos tölgyet – a méhészek nem tartják számon azon fajok között, amelyekről nagy hasznót remélhetnek.

Való igaz, hogy a molyhos tölgy virága nem termel nektárt, ezért abban az értelemben nem beszélhetünk „tölgy mézről”, amilyen értelemben pl. az akác vagy hársak esetében ezt megtehetjük.

A tölgyek azonban – így a molyhos tölgy is – fontos szerepet játszanak az ún. mézharmat-méz termelésében, amelyet a piac értékes fajtamézként tart számon.

(A mézharmat méz növényi eredetű: egyes rovarfajok ugyancsak egyes növények fiatal képződményeiből – levél, hajtás – nedveket szívnak fel, amelyek a rovarok emésztőrendszerén végighaladva a leveleken cukortartalmú váladékként jelennek meg. A méhek – esetünkben – a molyhos tölgy levelein ta-

lálható édes bevonatot gyűjtik be és dolgozzák fel mézzé.)

Fontos méhészeti termék a virágpor is. Ezt emberi fogyasztásra is felhasználják: közvetlenül vagy tápszerekbe be-dolgozva. Értékét elsősorban a magas fehérje- és a többféle vitamintartalma növeli.

A virágpor a méhcsaládok életében is rendkívül jelentős a fiasítás nevelésében betöltött szerepe miatt.

A molyhos tölgy fontos virágpor forrás!

Kevesen tudják, hogy az ugyancsak értékes méhészeti termék a propolisz termelésében a tölgyeknek, a molyhos tölgynek is milyen fontos szerepük van!

A földrajzi elhelyezkedés, a gyakoriság ugyancsak fontos szempont egyes fajok méhészeti kihasználhatósága vizsgálatánál.

Mint ismeretes, hegy- és dombvidéki erdeinkben a molyhos tölgy elég gyakori. A szárazabb, gyengébb termőhelyeken például a csereseknek gyakori elegyfaja. Ennél fontosabb a molyhos tölgy – virágos kőris – sajmeggy – természetes erdőtársulásokban való előfordulása, amely jelentős kiterjedésű területen megtalálható Magyarországon. Mivel – a termőhely gyengesége miatt – ezen erdőtársulás flórája szerényebb, a molyhos tölgy – a már ismertetett előnyei miatt – a méhészetet illetően fokozottabb jelentőségű.

Fritsch Ottó

Találomra

Egy (újra)induló sorozat elé

Éppen nyolc éve született az ötlet, hogy egyesületi lapunkban hónapról hónapra bemutatom egy véletlenszerűen kiválasztott erdészet, erdőtest kerületvezető erdészét, munkáját és persze, magát a kezelt erdőt. Az akkori lapstruktúra, a szerkesztés és menedzselés gondjai, az átfutási idő nem kedveztek a rövid, telefoninterjúra alapozott műfajnak.

Az ezredvég számos olyan változást hozott életünkben – a lapunk életében is –, amelyek a szerkesztőbizottság szerint is lehetőséget teremtettek a korábbi gondolat megvalósításához.

Az interjúalany kiválasztásánál – úgy tűnik – célszerű az erdőtervi térképszelvényünkre alapozni, amely rendszerint a kerületvezető erdész felszerelése is egyben. A szelvényen rögzített erdő és a kezelője ily módon viszonylag gyorsan megtalálható. A véletlenszerű kiválasztást pedig számítógépes szakember bevonásával oldottam meg. A nyolc év előtti dossziében lapul a kézírásos üzenete:

„Szevasz, Apa! –Ez itt a nyomtatott anyag, ennyi futtatás után bárom évig is elég lesz. (Kreisz) Józsi”

Nos, tehát, harmincnégy hónapra való térképszelvényt sorsolt ki a számítógép. Ebből kettőt korábban már hasznosítottam, az akkor készült telefoninterjúk anyaga vár most folytatásra. Köszönet illeti az Ipoly-vidéki, a mecseki, a somogyi, az egri, a szegedi egyesületi vezetőket, kollégákat az induláshoz nyújtott gyors segítségükért.

Magyarország területe jó 150 évre elegendő témát hordoz, amennyiben minden térképszelvényen található kezelt erdő. Ha a lapunk alapításakor kezdődött volna ez a sorozat, a kényszerű szünetekkel is számolva, mostanában fejeződne be hazánk ilyen sajátos bemutatása. Ezért az eljövendő 150 év második felére maradó, a most kezdő erdészeknek, a türelmen kívül, jó egészséget és matuzsálemi életkort kívánok, a középkorúaknak és az idősebbeknek mindezek felül szerencsét a mielőbbi bemutatkozáshoz.

A találomra kiválasztott interjúalannyal folytatott beszélgetés bevezetéseként elmondok egy nemrég talált régi újsághírt: „1924. nyarán egy erős tornádó söpört át Galgaguta térségén is (Bia és Vác között tombolt) és egy vasúti szerelvényt lesodort a vágányról Acsa és Galgaguta között.”

Ezen a szélfúttá vidéken él és dolgozik Bódi Antal kerületvezető erdész. Felidézem a majdnem nyolc éve rögzített első sorokat.

A reggeli interurbán hívás délután két óra körül teremtett kapcsolatot a Berceli Erdészettel:

– Halló! Bódi Antal kerületvezető erdész vagyok.

– Üdvözlöm, Bódi úr. Apatóczy István vagyok, és az Erdészeti Lapok szerkesztőségének interjút szeretnék készíteni ömmel.

–Tessék parancsolni! Remélem, a megjelenéskor nem kell majd magyarázkodnom...

– Biztosíthatom, hogy csak az elhangzottak jelennek meg, torzítás nélkül. Mennyi idős, Bódi úr?

– 32 éves vagyok.

– Ha megengedi, tegeződbetnének!

–Természetesen, semmi akadály.

(És innen folytatom, most már a friss beszámolót, a 40 éves szakemberrel).

– Olvasod az Erdészeti Lapokat?

– Igen, rendszeresen. Tagja vagyok az Országos Erdészeti Egyesületnek.

– Szakosztályban vagy más módon be tudsz kapcsolódni az egyesületi életbe?

– Nem, csak a lapból, meg kollégáktól tájékozodom.

– A témától elválaszthatatlan, hogy Rólad is beszéljünk. Mikor és hol érettségiztél?

– 1981-ben, az egri Dobó István Gimnázium erdészeti tagozatán.

– Családi hagyomány a szakma?

– Nem, én lettem elsőként erdész.

– Mióta dolgozol a Berceli Erdészettel?

– 21 éve, és ez az első munkahelyem.

– A kollégáiddal milyen a kapcsolatod?

– Őszintén mondhatom, hogy szinte baráti viszony alakult ki közöttünk. Ez sokszor átsegít bennünket a munkák sürűjén, ha bárkinek gondja adódik.

– A szabadidőben mi a kedvenc elfoglaltságod?

– Húha! Talán a vadászattal kapcsolatosak... meg az olvasás.

– Hol laksz?

– Bercelen van a lakásom, itt élek a párommal.

– Kérlek, néhány szóban mutasd be a kerületedet!

– Bercel és néhány keletre és délre eső település tartozik a kerületemhez.

– Mekkora a területed?

– Valamivel több mint 1100 hektár erdőterületet foglal magába. A nagyobbakhoz tartozik, Bercel, Vanyarc, Galgaguta, Bér és Szirák településeket érinti.

– Határos-e a kerületed magántulajdonba adott erdővel?

– Igen, főképpen Galgaguta térségében.

– Milyennek tartod ezeket az erdőknek a kezelését?

– Tudomásom szerint rendben folyik az itteni magánerdők kezelése is.

– Van-e természetvédelmi terület a kerületen belül?

– Igen, de csak néhány hektár, Bér határában. A terület az andezit-kőfolyásról nevezetes. Érdekes geológiai képződmény itt, a dombvidéken.

– Milyenek a terepadottságok?

– Nagyjából ez a vidék képez átmenetet a Gödöllői dombság és a Cserhát között, mintegy 200 m magas dombokkal.

– Most, december közepén milyen munkákat végeznek a kerületben?

– Bercel határában 6,9 hektáron akácok tarvágás után vágástakarítás folyik, „Szedd magad!” akcióban. Itt tehát már szinte teljesen befejeződött a fahasználati munka. A Vanyarc 7/H erdőrészletben majdnem kétszer ekkora területen befejezéséhez közeledik a cseres felújítás utolsó bontóvágása. A rendkívül jó idei makktermés megfelelő biztosítéka lehet a sikeres felújításnak.

– Milyen fajok jellemzik az állományokat?

– Meghatározó a cseresek, cseres-kocsánytalan tölgyesek aránya, valamint az akácoké. Inkább középkorú és idős erdők találhatók közöttük. A Galga és a Bér patak mentén kevés égeres is látható.

– A művelési és a fahasználati munkák mellett a vadgazdálkodás irányítása is a feladatod?

– Nem, egy vadásztársaság irányítja a vadgazdálkodást.

– Szoktál vadászni?

– Igen, mint sportvadász, egy bérkilövő vadásztársaság tagja vagyok.

– Milyen vadfajok élnek tartósan arafelén?

– Az agancsosok mellett a vaddisznó, ez utóbbi most nagyobb létszámban.

– A jó csermakktermésre alapozott felújítást nem fenyegeti-e vadkár?

– Szerencsére kiterjedt területen volt makktermés, ezért remélem, hogy nem csoportosul kis területre a vaddisznó állomány. Hát ennyit mondanék az első, szűkebb oldalú lehetőséggel nem visszaélve.

– Köszönöm az interjút, jó egészséget kívánok!

Apatóczy István

Legyen világosság!

Vad ökológia (így) címmel olvastunk egy hosszabb tanulmányt az Erdészeti Lapok novemberi számában a Nyugat-magyarországi Egyetem oktatója tollából.

Tudvalevő, hogy az erdőgazdálkodóknak az erdővédelmi szakkönyvekben szereplő összes károsító együttvéve nem okoz annyi gondot, annyi kárt, mint a túlszaporított növényevő nagyvadállomány. Ezzel kapcsolatban néhány idézet a tanulmányból:

„Ezen a ponton azt hiszem nem kerülhető meg a sok vagy nem sok kérdése... Hiszen a viták e körül csúcsosodnak ki. Lehet, hogy sokaknak csalódást fog okozni, de akkor sem fogom megválaszolni a kérdést.”

„...igen árnyaltan kell megközelítenünk az erdő és a nagyemlősök viszonyát, nem utolsósorban azért, mert korlátozottak az ismereteink az erdei ökoszisztémákban zajló természetes folyamatokat illetően.”

Végezzünk kutatásokat, ... „Ökológiai is, és gazdasági is, mert egyelőre többnyire *sötétben tapogatózunk*”. (Kiemelés tőlem.)

Ha szabad, szeretnék e nagy „sötétségbe” néhány szolid fénysugarat bejuttatni, saját „kutatásaim” alapján, nem tagadva a további kutatások fontosságát.

Egyértelműen soknak tartom például ott a vadállományt, ahol az erdőgazdálkodó otromba kerítések építésére kényszerül, ha fel akarja újítani az erdejét, megakadályozni a fiatalos hajtásainak letördelését, kergének lehántását. Ahol már a hatóság is kénytelen elnézni, ha a jó gyertyános-tölgyes helye az értéktelenebb cserrel lesz felújítva. Ahol a vadragott, kereghántott fiatalosnak olyan betegségeket okozunk, ami miatt unokáink bizony nem „áldón” fogják emlegetni a nevünket. Ahol a vad taposása miatt már az aljnövényzet is kipusztult, és a meredek hegyoldal talaja is pusztulásnak indult.

Szép adatok roppennek fel időnként a vadkár csökkenéséről. E csökkenés éppen a sok kerítés következménye, de a kerítés költségei az erdőgazdálkodás számláját terhelik, félrevezetve a gazdasági elemzőket, főképpen pedig a közvéleményt. Jellemző, hogy szinte kizárólag állami területen építenek kerítést, bizonyoságául, hogy az állam pénzével könnyebb kézzel bántunk.

A túlzott vadlétszám számos okát említi a szerző. Ezekhez még azt lehetne hozzátenni, hogy ha egy „tehetős” vadász

nagy befolyást szerez egy társaságban, előfordul, hogy amikor az elegáns terepjáróján kimegy a szóróra, és ott egy félórán belül nem zsákmányol valamit, hajlamos úgy ítélni, hogy ott kevés a vad. Miközben irigylit attól a zsákmánytól, aki hajlandó *gyalog* is kimenni, bebújni a tüskés sűrűbe, ahol a vaddisznó tanyázik. Aki kevesli egy disznóhajtás tízdarabos terítékét, miközben száz vaddisznó sértetlenül vészelt át a vadászatot a szakszerűtlen szervezés és a résztvevők gyengécske lőtudományának köszönhetően. A hatóság is fékezi a létszámapasztást, ha csak annyi krotáliát ad ki, amennyi a kilövési tervben szerepel. Előfordul, hogy aki a krotáliát kapta, nem találkozik az illető vaddal, aki pedig meg tudná lőni, nem teheti, mert neki krotália nem jutott.

Ami pedig a földtulajdonosnak a vadászathoz való viszonyát illeti, ott is elkelne egy kis világosság. Íme egy idézet: „Miért gondolja bárki is, hogy ha egyszer valakinek van 100, 200, akárhány százhektáros földje, annak feltétlenül vadászati lehetőséghez kell jutnia, még akkor is, ha egyébként más feltételeknek nem felel meg?” E költői kérdés csakis annak lehet a következménye, hogy a szerző nem olvasta kellő figyelemmel a vadászati törvényt! Kérem, ez a „*bárki*” nem ezt gon-

dolja, hanem azt, hogy a föld gazdájának joga van a földjén termelt, megtermelt javakra, azok ellenértékére, így a vadászati lehetőség ellenértékére is. Amely lehetőséggel kedve szerint élhet is, de át is ruházhatja, bérbe is adhatja. Ám most a hatóság szükségesnek tartotta megalázóan alacsonyan megszabni a bérleti díjat, kismízzal ezzel a földtulajdonosokat a javaik hasznából, és érdemtelen előnyhöz juttatni a vadászbérlőket. Emiatt, és az előbérleti jog miatt a földtulajdonosok sem megszabadulni nem tudtak a bérlőiktől, sem reális díjat nem kérhettek.

Nehezményezné a cikkíró, ha csak az vadászhatna, akinek sok a pénze. Ezért a kevésbé tehető esetében „...meg kell vizsgálni, hogyan teremthetők meg szenvedélye kiélésének lehetőségei...” Ó, igen! Fontos a szenvedély kielégítése, de nem a mások – esetünkben a földtulajdonosok – rovására. Először talán tudjunk ajánlani mindenkinek munkalehetőséget, mindennapi kenyeret, fedelet a feje fölé, iskolát a szegény, tehetséges gyerekeknek, ellátást nem a betegség gyógyítására, hanem a megelőzésére stb. De amíg Hazánk minden szerencsés és szerencsétlen fia ki van téve a piac – olykor valóban kegyetlen – szorításának, a vadászbérlők sem lehetnek kivételek. Ezért a szenvedély kielégítésének kedvezményeivel még egy darabig várni javasolom.

Reményfy László

Nyugdíjas találkozó

A *Miskolci Helyi Csoport* aktív és nyugdíjas tagjait látta vendégül egy kifejezetten erdei iskola témakörével foglalkozó szakmai rendezvényen a Répáshutai Erdészeti Igazgatóság egyesületi kiscsoportja. Havas, kicsit zord időjárás mellett 2002. november 8-án került sor mintegy 40 fő (zömében az Északerdő Rt. dolgozóinak) részvételével a helyi csoport éves munkatervébe illesztett összejövetelre, melyen az FVM Erdészeti Hivatalának támogatásával 2001-ben létrehozott erdei iskolai létesítményeket mutatták be.

A pénzpataki vadászháznál történő gyülekezés után *Vasas Ernő* erdészeti igazgató mint házigazda köszöntötte a vendégeket. A jelenlévők ezt követően a Répáshuta közelében kialakított, az erdei ökoszisztémák életébe bepillantást nyújtó *Tárnics-tanösvény* 5 állomást érintő kb. 2 km-es szakaszával ismerkedtek meg.

A rövid séta alatt egy-egy állomásnál kiselőadások is elhangzottak: *dr. Járási Lőrinc* Répáshuta történetéről, a bükk-i erdőgazdálkodás kezdeteiről, valamint erdő- és tájtörténeti kuriózumokról adott ér-

tékes tájékoztatást; *Steiner Józsefné* az erdei iskolai mozgalom kialakulásáról, annak irányelveiről és az Északerdő Rt.-nél folyó ezirányú tevékenységről számolt be, míg *Hulják Péter* az erdei iskoláztatás szükségességével és a tanösvényvezetés tapasztalataival, élményeivel ismertette meg a jelenlévőket. Ezt követően *Beély Miklós* fiatalokat meghazudtoló lendülettel elevenítette fel sokak megkopott tudását a fotoszintézis kulcsfontosságú szerepéről az erdők életében, majd *Ferenczy Gergely* leendő egyesületi tag a Bükki Nemzeti Park képviselőjeként a Bükk hegység geológiájáról tartott értekezése után a pénzpataki víznyelő mélyére is levitte gondolatban az arra vállalkozókat.

Természetesen szó esett az erdők természetes felújításáról is – valamirevaló egyesületi rendezvény ha akamá, sem tudná megkerülni e témát, főleg ha az a Bükk hegység közepén és fokozottan védett területen kerül megrendezésre...

A szakmai nap végül Répáshuta tavasszal felépült faluházában terített asztal, remek ebéd és kötetlen társalgás mellett fejeződött be.

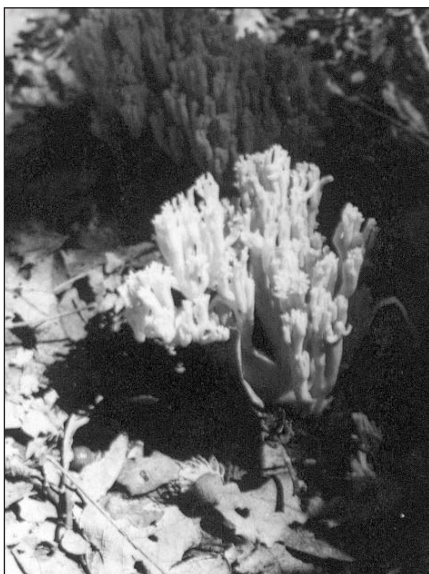
Hulják Péter

Zsófi

Zsófival elég gyakran találkozom, de mióta iskolába jár, aminek idestova másfél esztendeje, még nem voltunk együtt az erdőn. Mert azelőtt – ahogy ő mondta, amikor még beszélni is alig tudott – „kirundáltunk”, ha családi összejövetel volt. Jártuk a Pilist, a Bakonyt. Ezeken a kirándulásokon nemcsak a család ügyes-bajos dolgairól beszélgettünk, hanem élénk, kutató szemekkel kerestük a fűben, avarban megbúvó gombát. Volt nagy öröm a gyerekek között, amikor egy-egy nagyobb „zsákmányhoz” jutottunk. Azután Zsófi iskolaslány lett a közös kiruccanások pedig valahogy megritkultak.

Az elmúlt év novemberében ismét együtt kaptattunk Pilisszentkereszt határában a hegyoldalon Szentkút felé. Élvezet volt járni az arasznyi avarban az esős idő utáni szokatlan melegben. A késő őszi gombák is csodálkozva kandikáltak, kémlelve az őszi nyárba.

Zsófival kicsit eltávolodtunk a gyalog-ösvénytől, ahol a család apraja és nagyja menetelt. Gombát kerestünk, Zsófi hátán egy hozzá képest hatalmas hátizsák. A nagy levélözönben megbúvó gombakalapokat bizony nehéz volt észrevenni. Egy-egy tuskó előtt vizsgáltuk a gyűrűs tuskógomba állapotát, hogy érdemes-e begyűjteni. Szaporodott a zacskókban a pörköltnekvaló. Gyönyörködünk a lilapereszke lilájában, izgalmas volt a fekete trombitagomba rejtekhelyének kutatása. Zsófi jól felkészült. Volt a hátizsákban vagy négy zacskó. Ragaszkodott hozzá, hogy minden fajt külön tegyünk. – Majd apával otthon még meghatározzuk – mondta csak úgy mellékesen. Jóleső meglepetéssel fogadtam mondandóját, s nem felejtettem el megjegyezni, hogy Zsófi, hiszen te már igazi gombász vagy. Hát igen, mondta nagy komolyan.

A forráshoz közeledve az ösvény felé vettük az irányt. Az egyik fa tövében a lomb alól félig kilátszott egy eldobott sörösdoboz. No, gondoltam, most megtréfálom a kis gombászt. Nézd, Zsófi! Ott a fa tövében egy Bolétusz dobozus.

Zsófi a mutatott irány felé fordult, és elindult az öreg tölgy felé. Mikor odaért, nem szólt semmit. Lehajolt, megnézte a dobozt, majd levette a hátizsákját és keresgélni kezdett benne. Végül a sok kacat közül előhúzott egy gyűrűt műanyag zacskót és beletette az elhajított szemetet. Nagy kár, hogy idedobták, mondta. Nem kérdeztem, hogy ki s mikor tanította, hogy nem elég csak szörnyülködni, hogy szemét van az erdőben...

A friss forrásvíz után hazafelé indulunk. Zsófi begyűjtött még egy pár sörösdobozt és műanyag flakont. A faluba érve megállt az első kuka mellett. Szó nélkül felnyitotta a tetejét és lábujjhegyre kapaszkodva nézett a kuka alján koppanó szemét után. Nagy vagy Zsófi, mondtam minden különös magyarázkodás nélkül. Hátrafordult és huncut, villogó parázsszemével felém mosolyogva mondta, igen, én Nagy Zsófia vagyok.

Pápai Gábor

Esélyt kapnak a hársak

Megmentik a nagycenki hársfasort. Az alé 250 éves kislevelű hársai esélyt kapnak arra, hogy még évtizedekig éljenek. A menthetetlen példányok helyére fiatal fák kerülnek majd.

– Előbb vagy utóbb meg kell barátkozni az enyészet gondolatával, de a rövidesen elkezdődő munkálatok révén a fasort alkotó kislevelű hársak közül több esélyt kap arra, hogy még legalább 50–60 évig éljen – mondta Roth Matthaea, a területért természetvédelmi szempontból felelős Fertő-Hanság Nemzeti Park erdészeti és tájvédelmi osztályvezetője, a hársfasor rekonstrukciós munkálatainak egyik szervezője. – A Nyugat-Magyarországi Egyetem Növényntani Intézete és a budapesti Szent István Egyetem Tájvédelmi és Tájrehabilitációs Tanszéke által, a nemzeti park megbízásából végzett felmérések során a szakemberek a fasort alkotó fákat egyenként megvizsgálták és javaslatot tettek az elvégzendő munkálatokra. A szükséges anyagi fedezetet – több tízmillió forintból van szó – az Állami Erdészeti Szolgálat biztosítja majd.

Roth Matthaea hozzátette: elhúzódó tevékenységről van szó, első ütemben a fasor elejét, azaz a „köszönő felét” érinti a rekonstrukció, a további részekre csak ezután kerül sor. Vörös Attila, a TAEG Rt. erdőgazdálkodási igazgatója elmondta, hogy a száraz ágak és a fákön élősködő fagyöngy eltávolítása nem minden egyednél lesz elegendő, a kivágottak helyére fiatal, ötéves sorfákat ültetnek majd, így a hársfasor összképe mindvégig megmarad.

A bejárat végző szakemberek elmondták, hogy a híres hársfasor mindvégig látogatható lesz.

(Kisalföld)

A véletlen

A véletlen hozta úgy, hogy találkoztam Boltizár Pál újságíróval. Beszélgetésünk során hamar szóba került a Boltizár család és Selmechánya közötti, cseppet sem jelentéktelen összefüggés. A Boltizár József felszentelt püspök gyászmiséje (1904. július 14.) alkalmából kiadott emlékkönyvből idézet:

„A primási udvarból Selmechányára került plebánosnak 1856-ban.

Örök hálára kötelezte Boltizár a vá-

rost kivált akkor, mikor az ottani bányászati és erdészeti akadémia felett az abszolút kormány kimondotta a halálos ítéletet, mely szerint az akadémia Bécsbe helyeztetett volna át. Boltizár kétszer utazott fel ez ügyben Bécsbe – akkor még kocsin! – és kétszer járult a király elé, a ki nagynevű ősenek, Mária Teréziának emez alkotását meghagyta a városnak és kijelentette, hogy az onnét soha el nem helyezhető. Képzeltető, mily örömmel fogadta a város ezt a hírt s mily lelkesedéssel ünnepelte annak meghozóját, illetve kieszközöljét!”

A lapot Magyarország legnagyobb médiafigyelője, az

» OBSERVER «

OBSERVER BUDAPEST
MÉDIAFIGYELŐ KFT.

1084 Budapest, Auróra u. 11.

Tel.: 303-4738

rendszeresen szemlézi

Az Országos Erdészeti Egyesület 2002-2006. évi programja, kiemelt üzenetei

A 150 éves múltú visszatekintő Országos Erdészeti Egyesület, a célkitűzéseit elfogadó természetes és jogi személyek *közhasznú erdészeti szakmai érdekvéköpiseleti szervezete*.

Az Egyesület a társadalom és az egyén közös érdekeinek kielégítésére irányuló alábbi *közhasznú tevékenységeket végzi*: természetvédelem; környezetvédelem; tudományos tevékenység, kutatás; kulturális tevékenység; kulturális örökség megóvása; nevelés és oktatás, képességfejlesztés, ismeretterjesztés; szociális tevékenység, családsegítés (időskorúak gondozása); euroatlanti integráció elősegítése.

Az Egyesület szakmai tevékenysége során a fenntartható (tartamos) erdőgazdálkodás megvalósításáért tevékenykedik, pártoló tagsága, helyi csoportjai, szakosztályai és együttműködő partnerei, szimpatizánsai támogatásával.

A program az Alapszabály 2.§-ban leírtakra épül. Tartalmát a régiók helyi csoportjainak, a szakosztályok és pártoló tagi tanácsaink tagsága és külső támogatók alakították ki.

A napi munkavégzés közben kiemelt cél legyen, hogy érvényesüljön az Egyesület 150 éves múltjához méltó értékek képviselete és a rövid távú érdekek melletti kiállítás is.

I) Egyesületi élet fejlesztése

a) Szervezeti élet fejlesztése.

Az Egyesület működését minél szélesebb körben megkötött szakmai és pénzügyi megállapodások segítsék (minisztériumok, gazdálkodó szervezetek, intézmények, egyesületek stb.). Tovább kell erősíteni a régiók szerepét, a helyi csoportok és szakosztályok munkáját, évente összeállított programkínálattal és előadók listájának közvételével is. A szakosztályok munkájában képviseljen nagyobb szerepet a szakmát érintő kérdések kidolgozása. Közös fellépés kezdeményezése a társ érdekvéköpiseleti szervezetekkel és a természeti környezettel foglalkozó csoportokkal segítse a közös munkát. A magánerdő-gazdálkodás képviseletének, szervezetének markáns megjelenítése az Egyesületen belül, elfogadta-

tása az államigazgatási szervekkel sürgető feladat.

Törekedni kell a taglétszám megtartására, szerény növelésére.

b) Egyesületi programok szervezése.

Az átalakuló erdőgazdálkodás fontos szakmai területeit érintő programok szervezése, mint a természetközeli erdőgazdálkodás, földhasznosítás, erdőtelepítés, magánerdő-gazdálkodás, együttműködve a erdővel foglalkozó szervezetekkel. A rendezvények segítségével elő a szakmai összetartozást, barátságot. (Vándorgyűlés, WOOD TECH Erdészeti Szakkiállítás és Konferencia, ERDŐK HETE, Erdésznök Országos Találkozója, Országos Erdészbál).

Társadalmi kapcsolatok erősítése, a Közönségkapcsolati Programban foglaltak megvalósításával. (Vadászok-Erdészek-Természetvédők Bálja, Bányász-Kohász-Erdész Találkozó, stb.) Tanulmányutak szervezése belföldre és külföldre, külföldi csoportok fogadása. A Helyi Csoportok információ-ellátásával a tanulmányutak sikerességének segítése. Nemzetközi kapcsolatok rendszerének kidolgozása, együttműködési megállapodások megkötése az EU-hoz tartozó országokkal, kiemelten a 2003-2004. évekre vonatkozóan, valamint a határos országok erdészeti szervezeteivel. Külföldön élő magyar erdészekkel való internetes kapcsolat továbbbepítése.

c) Erdészcsillag Alapítvány működésével

erdészeti dolgozók, idősök, árvák, rászorulóknak támogatása. A támogatás kiterjesztéséhez az adományozók körének bővítése szükséges.

d) Szakmai tájékoztatás fejlesztése.

A tagság nagyobb része, csak a lapon keresztül tartja a kapcsolatot az Egyesülettel és a szakmával, ezért szükséges az Erdészeti Lapok szerkesztésének folyamatos továbbfejlesztése, a kiadás pénzügyi feltételeinek javítása, célcsoportokhoz való szervezett eljuttatása, az internetes megjelenés bővítése; egyesületi kiadványok megjelentetése; az újságírók találkozóinak, a Kaán Károly vetélkedőn való megjelenés és a rajzpályázat megszervezése.

e) Wagner Károly Erdészeti Szakkönyvtár működési feltételeinek biztosítása.

A könyvtár Egyesületünk egyetlen megmaradt, értékes tárgyi vagyona, ezért a korábbiaknál fokozottabb törődést érdemel, szükséges működési feltételeinek rendezése.

f) Alkotmány utcai volt Székházunk újbóli birtokbavétele.

Egyesületünk függetlenségének jelképe az Alkotmány utcai Székház. Célunk a birtokon belül kerülés.

II) Szakmai érdekek képviselete

a) *Költségvetési támogatások növelése*, a törvényekben, rendeletekben, az EU jogszabályokban és tervekben az erdészeti ágazat érdekeinek érvényesítése, támogatások fogadási lehetőségének javítása (erdőfenntartási járulék rendszer minden részletének átgondolt változtatása, majd valamennyi előnyének más módon való biztosítása után mielőbbi megszüntetése indokolt; Nemzeti Fejlesztési Tervben, Operatív Programokban a fagazdaság megjelenítése és a piacra jutás elősegítése).

b) *Magánerdő, magánerdő-gazdálkodás* valamint a magánerdészetek, magánerdő-gazdálkodók, erdőtulajdonosok érdekeinek védelme; a magánerdő-gazdálkodás működőképességének elősegítése, az erdőkezelés törvényi és gyakorlati körülményeinek javításával.

c) *Az állami erdőgazdálkodás közcélú tevékenységének*, az erdőt és létesítményeit érintő elemi kárainak állami költségvetésből való finanszírozásának növelése, a támogatások összegének jelentős növelése. A szervezeti egységei száma csökkentésének és az erdészeti szakszemélyzet létszáma csökkenésének megakadályozása.

d) *Az erdészeti oktatási és tudományos intézményekkel* való együttműködés, szoros munkakapcsolat, kiemelten a Tudományos Akadémiával és Bizottságaival, valamint eredményeik hasznosítása, munkájuk összehangolásában segítség nyújtása, érdekeik képviselete a parlament bizottságaiban és az államigazgatási szervezetekben, a fagazdaság-oktatás és -továbbképzés államilag támogatott és elismert rendszerének kiépítése.

e) *Egyesületi tagság*, kiemelten az erdészeti szakszemélyzet, dolgozók érdekeinek védelme, a szakmai szakszerűség feltételeinek megteremtésével és a megfelelő szakember-létszámmal.

f) A környező országok magyar erdészeinek és szervezeteinek felkarolása, együttműködés kialakításának szorgalmazása.

g) Egyesületi erdészeket a közhivatalokba és a Parlamentbe szükséges juttatni, hogy az elmúlt évek tanulságait felhasználva és a társadalmi-gazdasági környezethez igazodva, képesek legyenek az erdő és az erdészek alapvető érdekeinek képviseletére, érvényesítésére.

Az Országos Erdészeti Egyesület 2002-2006. évekre szóló programja az egyéni tagok, a pártoló tanácsok, a helyi csoportok, a szakosztályok és támogatók javaslatai alapján került megfogalmazásra. Megvalósítása csak összefogással valósulhat meg.

Budapest, 2002. december 12.

Jó szerencsét!

Üdv az erdészeknek!

Cserép János sk.
elnök

Jóváhagyta:

Küldöttközgyűlés 15/2002. (dec.12.) sz. határozatával.

JEGYZŐKÖNYV készült az Országos Erdészeti Egyesület Elnökségi üléséről, mely alkalomból írásban került a meghívóban szerepelt napirend megszavazásra.

Budapest, 2002. december 02.

Napirend:

1. AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET 2002-2006. ÉVI PROGRAMJA a Pártoló Tagi Tanácsok, Szakosztályvezetők, Titkárok értekezletének módosítási javaslataival kiegészítve. (Írásban került kiküldésre az elnökség tagjainak.)

Az elnökség tagjai közül a következők szavaztak:

Cserép János elnök, Apatóczy István technikus alelnök, dr. Péti Miklós magánerdős alelnök, Firtás Nándor, dr. Markovics Tibor, Molnár György, Pallagi László régióképviselek, dr. Szikra Dezső Erdészeti Lapok SZB elnök, kimentését kérte: Duska József általános alelnök, Puskás Lajos és Csiba Imre régióképviselek. Az elnökség nyolc fővel határozatképes.

23/2002. (nov. 29.) sz. határozat:

Az Elnökség elfogadja az „ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET 2002-2006. ÉVI PROGRAMJA” c. ter-

vezetet, a Pártoló Tagi Tanácsok, Szakosztályvezetők, Titkárok értekezlete javaslatainak kiegészítésével és azt a Küldöttközgyűlés elé terjeszti jóváhagyásra. (A megjelent fő elnökségi tag a határozatot egyhangúan megszavazta.)

kmf.

Ormos Balázs

jegyzőkönyvvezető

Cserép János

elnök

Környezeti nevelés az erdőben akkreditált továbbképzés

Az Öko-Fórum Alapítvány és az Országos Erdészeti Egyesület 2003. évben ismét indítja a 60 órás, akkreditált továbbképzést pedagógusok, erdészek, szabadidő szervezők részére.

A továbbképzés célja: Az erdei programok vezetőinek, erdészeknek, pedagógusoknak, szabadidő szervezőknek és ifjúsági vezetőknek olyan szakmai és módszertani ismeretekhez – speciális erdőpedagógia, módszertangyakorlat – juttatása, amelyek birtokában képesek lesznek az erdőben folytatható nevelőmunkára.

A résztvevők környezetkultúrájának alakítása, valamint felismertetni és megismertetni velük az erdő, mint környezeti nevelési helyszín által biztosított tapasztalatszerzési, ismeretszerzési, valamint játéklehetőségeket.

Megismertetni a résztvevőket az erdővel, mint sokfunkciós életközösséggel, feltárva annak természeti és társadalmi értékeit, valamint helyét és szerepét a környezeti nevelésben életkoronként differenciálva.

Tudatosítani azokat a kapcsolódási pontokat, amelyek a pedagógusok és a területen dolgozó erdészek között kialakíthatók.

Az így felkészített vezetőket képessé tenni:

– Erdei programok szervezésére és vezetésére.

– A vonatkozó nevelési-oktatási dokumentumokban az erdő sokoldalú szerepének tudatosítására.

– Tudatosítani tanítványaikban az erdő jelentőségét, sokrétű funkcióját.

– Az erdő szeretetére, védelmére nevelni.

A továbbképzés időtartama: 2x3 nap 2003 tavaszán és őszén. A továbbképzés végén a résztvevők írásbeli vizsgát tesznek és dolgozatot készítenek. Sikeres befejezés végén a hallgatók tanúsítványt kapnak.

Időpontja:

2003. április 23-26. (szerda 14.00–szombat 12.00)

2003. október (az őszi megbeszélés alapján)

Helyszín: Sopron

A továbbképzés kedvezményes részvételi díja 2003-ban az OeHH támogatásával 45 000 Ft. A részvételi díj magában foglalja a teljes ellátás költségét (szállás, étkezés) és az oktatási segédanyagokat.

A pedagógusok és erdészek közös továbbképzésére várjuk a pedagógusokat és az állami erdőgazdaságok erdészeti erdei iskola területén dolgozó, valamint az erdőt látogató közönséggel kapcsolatot tartó valamennyi erdészt az állami és magánerdészet területéről.

A továbbképzésre 2003. március 1-ig lehet jelentkezni az Öko-Fórum Alapítványnál.

Cím: 1386 Budapest, Pf. 986., és az Országos Erdészeti Egyesületnél.

További felvilágosítás kapható az Alapítványtól: tel: 1/269-5201/117, 1/302-7749/117,

illetve az erdészeknek az OEE-től, a 30/9193-296 számon.

Ügyszám: 64-3/2002

Hiv.szám.: 4.419/2002

Az Országos Erdészeti Egyesület észrevételei a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter .../2002. () FVM rendelete az agrárgazdasági és vidékfejlesztési célok 2003. évi költségvetési támogatásáról TERVEZET-hez.

1. TERVEZET:

3.§.

(6) A minisztérium a támogatások elbírálásával (beérkeztetésével, feldolgozásával, nyilvántartásba vételével, elbírálásra való előkészítésével, a támogatási szerződések/okiratok elkészítésével, a szakértők igénybe vételével stb.), folyósításával, ellenőrzésével, a támogatásokkal összefüggő propaganda anyagok és segédletek elkészítésével, valamint az ehhez szükséges információk rendszer kialakításával (szoftver és hardver), működtetésével kapcsolatos feladatok végrehajtására közreműködő szervezeteket vehet igénybe. A minisztérium szerződésben/feladatattvben rögzíti.

ziti az elvégzendő feladatokat, a feladatok ellátásához szükséges személyi és tárgyi feltételeket, a feladatok végrehajtásával kapcsolatosan felmerülő költségeket (személyi, dologi, egyéb), valamint ezek megtérítésének módját.

39. §

(3) A támogatás igénybevételének jogosságát, valamint összegét az erdészeti hatóság állapítja meg, *a minisztériumban működő szakmai bizottság* által meghatározott keretösszegeken belül, és intézkedik annak kiutalásáról.

MÓDOSÍTÓ JAVASLAT:

Az Erdészeti Szakmai Bizottság korábbi összetételű visszaállítása,

hogy az erdészeti ágazat költségvetési támogatásából és az erdőgazdálkodók befizetéséből származó részben visszaosztott támogatás minél megalapozottabb döntésen alapuljon, szélesebb nyilvánosságot kaphasson és illeszkedjen a Kormány „üvegzsze” programjához.

Dr. Torgyán József miniszter úr működése során, módosította a Szakbizottságok összetételét és csak a Minisztérium és szervezeteinek munkatársai kerülhettek be a Bizottságba. Ezt sérelmesnek tartjuk és *kérjük visszaállítani a korábbi Kormány alatt működtetett rendszert, amikor is a szakma széles köréből vettek részt a Bizottságban.* Kérjük a Bizottság létszámát bővíteni, egy széles körű Bizottság kerüljön felállításra, hogy a közpénzek pályázatos és megbízásos szétosztása szakmailag minél alaposabban kerülhessen aláátmasztásra és a nyilvánosság is kellő mértékben érvényesüljön. Javasoljuk, hogy a Szakbizottság tagjait a következő szervezetek képviselői alkossák: FVM Erdészeti Hivatala, Állami Erdészeti Szolgálat, MTA Erdészeti Bizottsága, NYME Erdőmérnöki Kara, NYME Faiparmérnöki Kara, Országos Erdészeti Egyesület, FAGOSZ, MEGOSZ, Pro Silva Hungaria, ERTI, ÁPV Rt., EFDSZ, OMMI. A döntésekről részletes tájékoztatás készüljön a szakma felé, a nyilvánosság érvényesítése érdekében és segítse elő, hogy a támogatásból, közpénzekből készült kiadványok, szervezett rendezvények, kutatási anyagok stb. minél szélesebb körben hasznosuljanak.

Meg kell jegyezni, hogy az FVM-ben az Agrárágazatnál megmaradt a korábbi rendszer és a szakbizottságokban a szakmai szervezetek képviseltetik magukat.

2. TERVEZET:

4. számú melléklet a .../2003. () FVM rendelethez

A támogatható építési beruházások

1. A mező-, erdő-, vadgazdálkodási és balásztati rendeltetésű, valamint a saját termelésű mezőgazdasági termék feldolgozásához szükséges beruházások közül – ideértve az új létesítményeket és a meglévők átalakítását, értéknövelő felújítását is, továbbá ezen létesítmények funkcióképességét biztosító telepítési infrastrukturális és egyéb kiegészítő létesítményeket – az alábbiak támogathatók.

b) Erdőgazdálkodás körében az erdészeti feltáró- és kiszállító utak, kapcsolódó műtárgyaik, mint hidak, átvezetők, támasztófalak, valamint erdei rakodók és kapcsolódó létesítményeik.

MÓDOSÍTÓ JAVASLAT:

Az erdőgazdálkodás körébe kerüljenek be az integrátorok (magánerdészetek) működéséhez szükséges létesítmények és berendezéseik beruházásai is.

3. TERVEZET:

2. Az erdő többcéli rendeltetése érvényesítésének támogatása

46. §

(1) Az ország erdeinek gazdasági, környezetvédelmi, közérdekű védelmi, szociális, üdülési, oktatási és ismeretterjesztési funkciójának fejlesztése érdekében pályázat alapján, ráfordítások szerinti fejlesztési célú támogatás vehető igénybe

d) a szociális, üdülési, turisztikai, oktatási és ismeretterjesztési célt szolgáló műszaki létesítmények és berendezések tervezéséhez, létesítéséhez és felújításához,

MÓDOSÍTÓ JAVASLAT:

A d) pont egészüljön ki az „integrátorok (magán erdészetek) működését szolgáló műszaki létesítmények és berendezések...” módosítással.

4. TERVEZET:

107. §

Támogatás vehető igénybe:

a) az erdő természetes, illetőleg mesterséges felújításához, valamint a fiatal erdők ápolásához és neveléséhez, tuskózáshoz, nyiladékok és határjelek karbantartásához, az alábbi mértékek szerint: 2002. évi változatlan támogatással.

MÓDOSÍTÓ JAVASLAT:

Az „Erdészeti feladatok” költségvetési támogatása 4430 eFt-ról, 5660 eFt-ra nőtt és az erdőfelújítás és erdőnevelés támogatása pedig egy fillért sem emelkedett! Ez a szakma számára elfogadhatatlan. Kérjük az erdőfelújítás és erdőnevelés támogatását a növekedés mértékével, de legalább 20%-kal növelni, hasonlóan az erdőtelepítés támogatásához.

5. TERVEZET:

4. A magánerdő-gazdálkodás támogatása

125. §

(1) A magánerdő-gazdálkodók működésének költségeire támogatást igényelhet:

bf) tagja a Magánerdőtulajdonosok és Gazdálkodók Országos Szövetségének.

MÓDOSÍTÓ JAVASLAT:

Az erdészeti integrátorok egy része az Országos Erdészeti Egyesületnek is tagjai, amely Egyesület több mint 100 évig képviselte és képviseli a magánerdők érdekeit, sem szakmailag, sem alkotmányos jogon nem zárható ki, hogy integrátorokat tudjon tagjai között. A mai szabályozás szerint azonban csak Magán Erdőtulajdonosok és Gazdálkodók Országos Szövetsége (MEGOSZ) kizárólagos tagsága esetén kaphatnak szakigazgatás igénybevétele után támogatást. Ezt a diszkriminációt meg kell szüntetni és az Országos Erdészeti Egyesületet is fel kell tüntetni a rendeletben, a MEGOSZ mellett.

A magánerdő több mint kétszázezer beklánnnyi területre nem működik még ma sem. Javasoljuk, hogy az állami erdőgazdaságokat is vonják be a magánerdő működőképességének segítésébe. Ez így van az EU-ban is. Értelmetlen, hogy az állami erdőgazdálkodó, amely a kárpótlási folyamatban „leadta” az erdőterületeket és sokszor vele az erdész szakszemélyzetet is, tebát a legtöbb ismerettel rendelkezik, miért nem kap intézményi támogatást, lebetőséget a magánerdészet segítésében.

6. TERVEZET:

XII. Fejezet

Az erdőkárok elhárításának támogatása

382. §

A támogatást az Evt. 13. §-a szerinti erdőgazdálkodó, valamint az erdővé-

delmi mérő- és megfigyelőhálózatot működtető állami szerv veheti igénybe.

383. §

(1) Az erdőgazdálkodó elsősorban az őshonos, lombos erdőállomány-alkotó fő fafajok (a kocsányos tölgy, a kocsánytalan tölgy, a bükk, a cser és a hazai nyárok), valamint a fenyők elhalása miatt kitermelt száradék faanyag után nyolcszáz forint/bruttó köbméter rendkívüli támogatásban részesül az alábbi feltételek együttes fennállása esetén

MÓDOSÍTÓ JAVASLAT:

A támogatás összege nem változik a tervezet szerint, mely nem fogadható el. Az erdei károk támogatását 1200 Ft/bruttó köbméterre kell növelni és a támogatási célok módosítása is szükséges, mert egyes erdőkárok támogatásához nem jutnak hozzá a gazdálkodók, míg a támogatási összegből évente fo-

lyamatosan maradék képződik, melyet a költségvetés elvon.

7. TERVEZET:

XIII. fejezet

Záró rendelkezések

386. §

A külön jogszabályok szerint fizetendő

a) erdőfenntartási járulékot,

MÓDOSÍTÓ JAVASLAT:

Támogatjuk a Parlament Erdészeti Albizottsága állásfoglalásában rögzíteteket, mely szerint az „erdőfenntartási járulék rendszer minden részletének átgondolt változtatása, majd valamennyi előnyének más módon való biztosítása után, mielőbbi megszüntetése indokolt”.

Budapest, 2003. január 6.

**Országos Erdészeti
Egyesület**

Erdészek, akik mesélhetnének...

*„Ó, a sír mindent elfed,
Bút, örömet, fényt, szerelmet.”*
Gyulai Pál: Éji látogatás

Elvitte titkát a sírba – mondja a népi mondás. Talán mégsem...

Dolensky Károly

*Pécs 1895 – +Pécs 1974

Az Ásotthalmi Szakiskola kereste meg a Mecseki Erdészeti Rt.-t, hogy közöljünk egyik tanárjukról, Dolensky Károlyról néhány adatot. Tudomásuk szerint Pécsen is dolgozott. A fiatalabbak vagy a középkorúak még a nevét sem hallották. Az idős kollégák elbeszélése szerint csak egy hiányos rövid életrajzt tudunk összeállítani.

Pécsen született 1895-ben.

Erdőmérnöki oklevelét 1926-ban szerezte meg.

1939 és 1941 között a Szeged-Királyhalmi Magyar Királyi Alerdészi Szakiskolában tanított.

Az 1943-ban kiadott Erdészeti Zsebnaptár szerint a X. számú Magyar Királyi Erdőgazgatóságon erdőgazdasági felügyelő tiszt volt Rahón.

1945-ben a front közeledtével nem jött el a hivatallal Magyarországra, hanem ott maradt Kárpátalján.

Csak 1954-ben tudott hazajönni. Szűkszavúan csak ennyit mesélt: „Moszkván keresztül sikerült hazajönnünk a feleségemmel”.

Pécsen az Erdőgazdasági Szállító Vállalatnál, majd a későbbi gépállomá-

son kapott állást. Gépkocsielőadó volt. Az akkori gépjárműpark 10–12 tehergépkocsi lehetett.

Tevékenyen részt vett az erdei kisvasút építésében is. A Vitézi-pusztai erdei kisvasút szentegáti szárnyvonalának a végét összekötötte a Szigetvár-

Szentegáti Gazdasági Vasúttal. A meghosszabbított rész hossza 1,4 km volt, amelynek nyomvonalát saját kezűleg tűzte ki. Ezen a vonalon lényegesen lerövidült a kitermelt faanyag szállítási útja, mert nem a távoli Vitézin, hanem a legközelebbi Szigetváron került feladásra.

1956-ban elmondta a véleményét, és ezért 1957 elején nyugdíjazták.

Gyermekeik nem voltak. Felesége 1982-ben hunyt el. Sírjuk a Pécsi köztemető 5 parcellájában van 15. sor, 20. sír.

A sírjukra halottak napján már nem vittek virágot, csak egy évvel ezelőtt elhelyezett műanyag koszorú darabjai voltak ott.

Az Ásotthalmi Szakiskola és a Mecseki Erdészeti Rt. nevében egy sírcsokrot helyeztünk el a sírjukon.

Dolensky Károly kolléga már nem mesélheti el, hogy milyen élet volt Kárpátalján és hogyan tudott visszatelepülni szülővárosába, Pécsre.

A rövid életrajzt *dr. Kollwentz Ödön, Molnár István, Jákics Kornél, Izmenyi Károly, Nigriny Zoltán és Dévényi Ágoston* elbeszélései alapján állítottuk össze.

Rovatnyitó kérés:

Javaslat egy új rovatra, amelyben azon erdészkollegákra emlékeznénk, akik nehéz helyzetbe kerültek és nem írhatták le a megtörténeteket. A tanúk még élhetnek, ne legyünk restek, vegyük a fáradságot, gyűjtsük össze a történeteket, amelyek szerencsés esetben akár kerek történetté is összeállhatnak.

Kérünk mindenkit, aki segíteni tud azon történetek közreadásában, amelyeket az elhunyt kollégák akkor nem tehettek meg...

Dr. Tóth Aladár

Várjuk a történeteket. (A szerk.)

Elhunyt *Kiss Ipoly* aranydiplomás erdőmérnök. Hamvait a Regnum Marianum plébániatemplom altemplomában helyezték örök nyugalomra.

OEE Titkárság

tel.: 201-6293, Fax: 212-7518

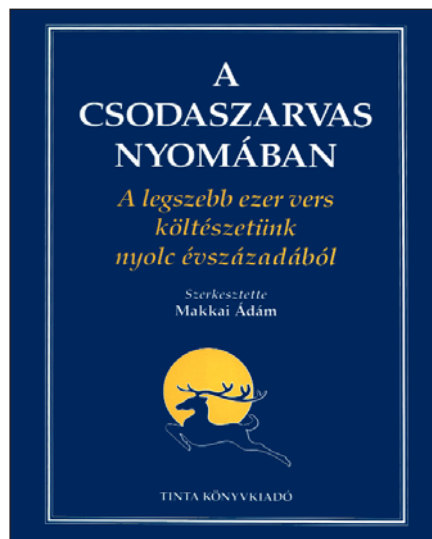
e-mail: oee@mtesz.hu

Internet cím:

www.quercus.emk.nyme.hu
/oee

A csodaszarvas nyomában

címmel versantológiát adott ki a Tinta Könyvkiadó. A kiadó, melyet az erdészek „A mi nyelvünk” kiadvány kapcsán ismerhettek meg. A legszebb ezer vers költészetünk nyolc évszázadából – igazít el az alcím. A kötet megrendelhető a Titkárságon.

Észrevétel

Dr. Koloszar József: A szálalóvágás alkalmazásának lehetőségei a Soproni hegységben c. az EL 2002. októberi számában megjelent írásához.

A szerző a cikk bevezetőjében külföldi példák és hazai tapasztalatok alapján bizonyítottan látja, hogy Magyarországon szálalóvágásra csak a bükkösök alkalmasak.

Az elmélyültebb tudással, és az évtizedes kísérlet tapasztalataival vitába szállni nem merek, csak néhány megfigyelésemet és az ezekből levonható következtetéseimet szeretném megosztani a Szerzővel, és a Lap olvasóival:

– Dombvidékeink csereseiben egy-egy nagy koronájú kidőlt, vagy kilopott fa helyén többnyire megfelelő újulat jelenik meg és ebből néhány életképes egyed fácskává serdül, megnő.

– Mészkerülő (savanyú) tölgyeseinkben – ahol csekély az elegyfaj-konkurrencia – és a tölgy folyamatos károsításával a vad nem ezeket segíti uralkodó helyzetbe jutni, az előzőhöz hasonló képekkel szembesülhetünk,

bár a tölgycsemetéken a szarvas „foga” még sokáig meglátszik.

Ezek a megfigyelések azt valószínűsítetik – amit ökológusok, botanikusok egyébként régóta hangoztatnak -, hogy a szálankénti felújulás a természetes erdőben nem lehetetlen, sőt az emberi beavatkozások előtt minden bizonnyal ez volt az erdő természetes önmegújító képessége. Csekély a valószínűsége ugyanis annak, hogy állományalkotó keménylombos erdeink egyszerre, nagy területen bozultak ki, roppantak össze.

Gondolataimat a tölgyszáradás következtében kipusztult néhány idősebb faegyed helyén felerődő többkorú, tölgyűjlatról készült, mellékelt felvétel is alátámaszthatja.

Garamszegi István